

Cumhurbaşkanlığı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına,

6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Kurumun görevleri" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (k) bendinde yer alan "Cumhurbaşkanlığına ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmak üzere, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, işkence ve kötü muameleyle mücadele ve ayrımcılıkla mücadele alanlarında yıllık raporlar hazırlamak." hükmü doğrultusunda hazırlanan İşkence ve Kötü Muameleye Karşı Ulusal Önleme Mekanizması 2023 Yılı Raporu saygıyla sunulur.

Ankara
Ağustos 2024

İÇİNDEKİLER

Kısaltmalar	v
Grafikler	vii
Tablolar	viii

GİRİŞ

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. İşkence ve Kötü Muamele Yasağı ve OPCAT	5
1.2. UÖM Olarak TİHEK	5
1.2.1. İnsan Kaynağı ve Bütçe	7
İnsan Kaynağı	7
Bütçe	7
1.2.2. UÖM'ün Faaliyetleri ve Çalışma Yöntemleri	8
1.3. Ulusal ve Uluslararası İş Birlikleri	9
1.3.1. Ulusal İş Birlikleri	9
Tutuklu ve Hükümlülere Yönelik Disiplin ve Ödül Uygulamalarının İyileştirilmesi Projesi	9
Geri Gönderme Merkezlerinin Kapasitelerinin Desteklenmesi ve İdari Gözetime Alternatif Tedbirlerin Geliştirilmesi Projesi	10
İstanbul 1 No.lu Barosu Engelli Hakları Merkezi İle Toplantı	10
Deprem Bölgelerine Ziyaret	11
1.3.2. Uluslararası İş Birlikleri	11
SPT ile İşbirliği	11
Avrupa Konseyi Türkiye Birimi ile İş Birliği	11
Norveç Ulusal Önleme Mekanizması ile İş Birliği	11
Gürcistan Ombudsmanlığı ile İş Birliği	11
Tunus İşkenceyi Önleme Kurumu ile İş Birliği	12
1.4. Farkındalık Artırma ve Eğitim Çalışmaları	12
UİHK'ler ve Kapalı Ortamlarda Çocuk Haklarının İzlenmesi Aracı	12
Ulusal Önleme Mekanizması (Çocuklar için Sadeleştirilmiş Versiyon) Broşürü	12
Ulusal Önleme Mekanizması Kapsamında Verilen Eğitimler	12
1.5. İl ve İlçe İnsan Hakları Kurulları	12
1.6. Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları	14

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. Kişilerin Özgürlüğünden Mahrum Bırakıldığı Yerler	19
2.1.1. Ceza İnfaz Kurumları	20
2.1.2. Nezarethaneler	28
Emniyet Genel Müdürlüğü Nezarethaneleri	28
Jandarma Genel Komutanlığı Nezarethaneleri	31
Adliye Nezarethaneleri	32
2.1.3. Kabul Edilemeyen Yolcu Bekleme Alanı	32
2.1.4. Geri Gönderme Merkezleri	35
2.1.5. Psikiyatri Merkezleri	37
2.2. Kişilerin Koruma Altına Alındığı Yerler	39
2.2.1. Huzurevi, Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri	40
2.2.2. Çocuk Evi Siteleri ve İhtisaslaştırılmış Çocuk Evi Siteleri	42
2.2.3. Engelli Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. Ziyaretler	49
3.1.1. Ziyaret Edilen Merkezler	49
3.1.2. Ziyaret İstatistikleri	51
3.1.3. 2023 Yılı Ziyaret Raporları	52
3.1.4. 2023 Yılında Gerçekleştirilen Ziyaretlere Genel Bakış	53
3.1.5. Tavsiyelerin Uygulanmasının Takibi	73

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1. Başvurular	81
4.2. Başvurulara İlişkin Sayısal Veriler	82
4.3. İhlal İddialarının Konulara Göre Dağılımı	84

SONUÇ

KISALTMALAR

AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AİÖK/CPT	Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi
AK	Avrupa Konseyi
BM	Birleşmiş Milletler
GİB	İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı
İHEB	İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol
SPT	İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezanın Önlenmesi Alt Komitesi
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
TSE	Türk Standartları Enstitüsü
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması

GRAFİKLER

Grafik 1	UÖM Personelinin Mesleklere Göre Dağılımı	7
Grafik 2	İl İnsan Hakları Kurulları 2023 Yılı Merkezlere Göre Ziyaret Sayıları	13
Grafik 3	İlçe İnsan Hakları Kurulları 2023 Yılı Merkezlere Göre Ziyaret Sayıları	14
Grafik 4	31.12.2023 Tarihi İtibariyle Ceza İnfaz Kurumlarında Barındırılan Mahpusların	21
Grafik 5	Gözaltına Alınan Kişi Sayısının Cinsiyete Göre Yüzdelerle Dağılımı (Emniyet Genel Müdürlüğü).....	28
Grafik 6	Gözaltına Alınan Kişi Sayısının Cinsiyete Göre Yüzdelerle Dağılımı (Jandarma Genel Komutanlığı).....	31
Grafik 7	Kabul Edilemeyen Yolcu Alanlarında Tutulanların Havalimanlarına Göre Dağılımı.....	33
Grafik 8	Kabul Edilemeyen Yolcu Bekleme Alanlarında Tutulanların Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı	34
Grafik 9	Toplam Yatak Kapasitesinin Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Hastanelerine Dağılımı	38
Grafik 10	Huzurevi, Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerine İlişkin Sayısal Veriler	41
Grafik 11	Resmi ve Özel Engelli Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Kapasiteleri ve Merkezlerde Bakım Hizmeti Alan Engelli Sayısı	44
Grafik 12	Ziyaret Raporlarında Kurumlara İletilen Tavsiye Sayıları.....	74
Grafik 13	2023 Yılında Esas İncelemesi Yapılan Başvuruların İllere Göre Dağılımı	83
Grafik 14	Başvuruların Sonuçlarına İlişkin Sayısal Veriler	83
Grafik 15	UÖM Kapsamında Gelen Başvuruların Konulara Göre Dağılımı.....	84

TABLÖLÄR

Tablo 1	Kişilerin Özgürlüğünden Mahrum Bırakıldığı Yerlere İlişkin Sayısal Veriler	20
Tablo 2	31.12.2023 Tarihi İtibariyle Ceza İnfaz Kurumlarında Barındırılan Mahpusların	21
Tablo 3	Kişilerin Koruma Altına Alındığı Yerlere İlişkin Sayısal Veriler	40
Tablo 4	Çocuk Evleri, Çocuk Evi Siteleri ve İhtisaslaşmış Çocuk Evi Sitelerine İlişkin Sayısal Veriler ...	42
Tablo 5	Ziyaret Edilen Merkezler	51
Tablo 6	2023 Yılı Ziyaretlerinin Merkez Türüne Göre Dağılımı	51
Tablo 7	Ziyaret Şekline Göre Dağılım	52
Tablo 8	2023 Yılı İçerisinde Kabul Edilen Raporlar.....	53
Tablo 9	2023 Yılında Gerçekleştirilen Ziyaretlere Genel Bakış.....	73
Tablo 10	Tavsiyelerin Uygulanmasının Takibi.....	78

GİRİŞ

Kurumumuzun görevlerine ilişkin olarak 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (k) bendinde yer alan *"Cumhurbaşkanlığına ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmak üzere, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, işkence ve kötü muameleyle mücadele ve ayrımcılıkla mücadele alanlarında yıllık raporlar hazırlamak."* hükmü doğrultusunda hazırlanmış olan bu rapor, işkence ve kötü muameleyle sıfır tolerans politikasının bir gereği olarak oluşturulan Ulusal Önleme Mekanizmasının (UÖM) 2023 yılı içerisinde sürdürmüş olduğu çalışmalarla bağlantılı olup dört bölümden oluşmaktadır.

Raporun ilk bölümünde, işkence ve kötü muamele yasağı ve bu kapsamda oluşturulan İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) ele alınmakla birlikte; Türkiye'de UÖM olarak görevlendirilen Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun (TİHEK) bu kapsamdaki görevleri ile faaliyetlerine değinilmektedir.

Raporun ikinci bölümünde, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere düzenli ziyaretler yapmakla görevli olan TİHEK'in bu görevin ifası kapsamında elde ettiği veriler doğrultusunda; ceza infaz kurumları, nezarethaneler, geri gönderme merkezleri ile psikiyatri merkezlerini kapsayacak şekilde kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı yerlerin; diğer yandan huzurevi, yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri, çocuk evi siteleri ve ihtisaslaştırılmış çocuk evi siteleri ve engelli bakım ve rehabilitasyon merkezlerini kapsayacak şekilde kişilerin koruma altına alındığı yerlerin 2023 yılı içerisindeki genel görünümü ele alınmaktadır.

2023 yılında toplam 32 ilde 66 merkeze ziyaret gerçekleştirilmiş olup ziyaret edilen merkezlere ve ziyaret raporlarına, bu ziyaretlere ilişkin istatistiki verilere, tavsiyelerin uygulanmasının takibine üçüncü bölümde yer verilmektedir.

Raporun son bölümünde ise özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin UÖM kapsamındaki başvurularına ilişkin genel bilgilere, sayısal verilere ve ihlal iddialarının konulara göre dağılımı hususlarına değinilmektedir.

İşkence ve kötü muameleyle karşı UÖM olarak görev yapan TİHEK, kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı veya koruma altına alındığı yerlere ziyaretler düzenlenmesi ve ihlal incelemelerinin yanı sıra raporlama çalışmalarıyla da işkence ve kötü muamelenin önlenmesi çabalarına katkı sunmayı amaçlamaktadır.

1. BÖLÜM

İŞKENCE ve KÖTÜ MUAMELEYE KARŞI
ULUSAL ÖNLEME MEKANİZMASI

2023 Yılı Raporu

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. İşkence ve Kötü Muamele Yasağı ve OPCAT

İşkence ve kötü muamele, insan hakları idesinin de temel amacı olan insan onurunu hedef alan ve bu nedenle mutlak surette önlenmesi gereken bir olgudur. Bu nedenle insan haklarının korunması ve geliştirilmesi amacıyla ortaya konan birçok normda yasaklanmaktadır. Başta 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyanname (İHEB) olmak üzere, 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve 1966 tarihli Birleşmiş Milletler (BM) Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi gibi çeşitli uluslararası hukuk metinlerinde işkence ve kötü muamele kati surette yasaklanmıştır. Tematik açıdan bakıldığında ise, işkence fiillerinin cezasız kalmaması için bu fiili işlediğinden şüphelenilen kişilerin hızlı ve tarafsız bir şekilde yargılanmalarını veya yargılanacakları bir diğer ülkeye iade edilmelerini sağlamak üzere 1987 tarihinde yürürlüğe konulan ve Türkiye'nin de 1988 yılında taraf olduğu İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ile bu yasağa hiçbir durumda istisna getirilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

OPCAT ise; bağımsız uluslararası ve ulusal organlar tarafından, işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî veya küçültücü muamele veya cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunulan bir sistem kurulmasını da amaçlamaktadır. Protokol, merkezler ne kadar şeffaf olursa, suistimalin o oranda azalacağı varsayımına dayanmaktadır. Bu sistemin ulusal ayağında Ulusal Önleme Mekanizmaları uluslararası ayağında ise "BM İşkenceyi ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezayı Önleme Alt Komitesi" (SPT) sık kullanılan adıyla "İşkenceyi Önleme Alt Komitesi" yer almaktadır.

Bu çerçevede UÖM, OPCAT çerçevesinde işkenceyi ve kötü muameleyi önlemek üzere kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları yerleri düzenli olarak ziyaret eden bağımsız bir ulusal kurumdur. SPT ise, OPCAT ile kurulan bir uluslararası sözleşme organıdır. SPT, OPCAT'e taraf olan devletlerin yetki alanında bulunan alıkonulma yerlerini ziyaret etme ve bu yerler hakkındaki bilgilere erişerek tutulan kişilere yönelik muameleyi incelemekle yetkilendirilmiştir. Buna ek olarak, başka ülkelerdeki UÖM'lerle doğrudan iletişim kurmak ve tavsiyelerini ileterek ilgili kurumların çalışmalarını desteklemek gibi görevleri de yerine getirmektedir.

1.2. UÖM Olarak TİHEK

Türkiye OPCAT'i 2005 yılında imzalamış, 23/2/2011 tarihli ve 6167 sayılı İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol'ün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun ve buna ilişkin 2011/1962 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile de onay sürecini tamamlamıştır. UÖM'ün belirlenmesine ilişkin 9/12/2013 tarihinde alınan 5711 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile de bu görev, Türkiye İnsan Hakları Kurumuna verilmiştir. 2016 yılında çıkarılan 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu ile 6332 sayılı Türkiye İnsan Hakları Kurumu Kanunu yürürlükten kaldırılmış, diğer mevzuatta mülga Türkiye İnsan Hakları Kurumuna yapılan atıfların Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuna yapılmış sayılacağına hükmedilmiştir. 6701 sayılı Kanun ile UÖM görevi doğrudan yasa ile TİHEK'e verilmiştir.

UÖM olarak TİHEK'in asli görevi, kişilerin özgürlüğünden yoksun bırakıldığı ya da koruma altına alındığı yerleri düzenli olarak ziyaret ederek ve bu ziyaretlerde gözlemlenen sorunlara ilişkin tavsiyelerde bulunarak işkence ve kötü muameleyi meydana gelmeden önce önlemektir. Bu doğrultuda, TİHEK aşağıda yer alan görevleri icra etmekle yükümlendirilmiştir:

- İşkence ve kötü muamele ile ilgili mevzuat çalışmalarını izlemek, değerlendirmek, bunlara ilişkin görüş ve önerilerini ilgili mercilere bildirmek,
- Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek, bu ziyaretlere ilişkin raporları ilgili kurum ve kuruluşlara iletmek, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunca gerekli görülmesi durumunda kamuoyuna açıklamak, ceza infaz kurumları ve tutukevleri izleme kurulları, il ve ilçe insan hakları kurulları ile diğer kişi, kurum ve kuruluşların bu gibi yerlere gerçekleştirdikleri ziyaretlere ilişkin raporları incelemek ve değerlendirmek,
- Cumhurbaşkanlığına ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmak üzere yıllık raporlar hazırlamak,
- Kamuoyunu bilgilendirmek, düzenli yıllık raporlar dışında, gerek görüldüğünde görev alanına ilişkin özel raporlar yayımlamak,
- İşkence ve kötü muamele alanındaki uluslararası gelişmeleri izlemek ve değerlendirmek, alanındaki uluslararası kuruluşlarla ilgili mevzuat dâhilinde iş birliği yapmak,
- İlgili kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, meslek kuruluşları ve üniversitelerle iş birliği yapmak,
- Türkiye'nin taraf olduğu ilgili uluslararası insan hakları sözleşmelerinin uygulanmasını izlemek.

UÖM'ler temel olarak önleyici (*proaktif*) faaliyetler yürütmektedir. Bununla birlikte, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin UÖM kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek de TİHEK'in görevleri arasında yer almaktadır.

Görevlerini yerine getirebilmesi için 6701 sayılı Kanun ile UÖM'e verilen yetkiler ise şunlardır:

- Tüm kamu kurum ve kuruluşları ile diğer gerçek ve tüzel kişilerden ilgili bilgi ve belgeleri istemek, incelemek ve bunların örneklerini almak,
- İlgililerden yazılı ve sözlü bilgi almak,
- Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerleri ziyaret etmek, buralarda inceleme yapmak ve gerekli tutanakları düzenlemek,
- Kötü muameleye maruz kaldığı iddia edilen kişi ya da kişilerle görüşmek.

UÖM olarak TİHEK, alıkonulma yerlerinde şeffaflığı sağlayarak suistimallerin önlenmesi için oluşturulan düzenli ziyaret sistemi ve muhatap makamlarla diyalog ve iş birliği üzerine kurulu bir görev yürütmektedir. Bu nedenle UÖM olarak TİHEK'in kişilerin özgürlüğünden yoksun bırakıldığı ve koruma altına alındığı yerlerde gerçekleştirdiği düzenli ziyaretler "teftiş" olarak

değerlendirilmemelidir. Aksine bu misyon, bir bütün olarak izleme sistemini (*monitoring*) ifade etmektedir. Ancak, bu misyonun icrası kapsamında, sıradan bir izlemenin ötesine geçen “güçlendirilmiş yetkiler” de verilmiştir. Örneğin hem OPCAT hem de 6701 sayılı Kanun uyarınca kamu kurum ve kuruluşları ile diğer gerçek ve tüzel kişiler, UÖM tarafından yapılan ziyaretleri kolaylaştırmak ve taleplerini gecikmeksizin yerine getirmekle yükümlüdür. 6701 sayılı Kanun, söz konusu yükümlülükler uyarıya rağmen haklı bir neden olmaksızın belirtilen sürede uymayan kişi ve kuruluşlar hakkında idari para cezası uygulanacağını hüküm altına almıştır.

1.2.1. İnsan Kaynağı ve Bütçe

İnsan Kaynağı

OPCAT, Protokol’e Taraf Devletlerin, ulusal önleme mekanizmalarındaki uzmanların gerekli yetkinliğe ve mesleki bilgiye sahip bulunmalarını temin etmek üzere gerekli önlemleri almalarını hüküm altına almıştır.

UÖM’de görev yapan TİHEK personeli, çeşitli meslek gruplarından ve UÖM görevini yerine getirmeye uygun niteliklere sahip kişilerden oluşmaktadır. Bununla birlikte, ziyaretler sırasında ek personel desteğine ihtiyaç duyulması durumunda hem Kurumun diğer birimlerinden hem de Kurum dışından ziyaret heyetlerine katılım sağlayabilecek mesleki donanıma sahip kişiler görevlendirilebilmektedir.¹ 2023 yılında gerçekleştirilen ziyaretlerin tamamında ziyaret edilen merkezin bulunduğu mahaldeki yerel aktörlerden temsilciler ziyaret heyetlerine dâhil edilmiştir.

Grafik 1: UÖM Personelinin Mesleklerle Göre Dağılımı.²

Bütçe

BM Genel Kurulu’nda 1993 yılında kabul edilen “İnsan Haklarının Geliştirilmesi ve Korunması İçin Kurulan Ulusal Kuruluşların Statüsüne İlişkin İlkeler”, yaygın bilinen adıyla Paris Prensipleri; ulusal kurumların, bağımsızlıklarını etkileyebilecek bir mali kontrole konu olmamaları için kendi

¹ 6701 sayılı Kanun, madde 19.

² Grafik, 2023 yılı Aralık ayı verilerini yansıtmaktadır.

personel ve tesislerine sahip olmalarını sağlamak amacıyla yeterli mali kaynaklarının bulunmasını öngörmektedir. Paris Prensipleri ile uyumlu olarak TİHEK, idari ve mali özerkliğe sahip, özel bütçeli ve kamu tüzel kişiliğini haiz bir kurum olarak teşekkül edilmiştir.

OPCAT'ın 18'inci maddesi; UÖM'ler kurulurken Taraf Devletlerin Paris Prensipleri'ne gereken önemi vereceklerini, UÖM'lerin işlev yönünden bağımsızlıklarını ve işlev görebilmeleri için gerekli kaynakları sağlamayı taahhüt edeceklerini düzenlemiştir. Bu işlevsel bağımsızlık, UÖM'lerin içinde yapılandıkları kurumun diğer işlevlerinden ayrı bir şekilde faaliyet yürütmelerini de içerdiğinden,³ UÖM, TİHEK içerisinde müstakil bir birim olarak yapılandırılmıştır.

SPT, UÖM'ler için hazırladığı rehber ilkelerde UÖM'lerin, özel olarak kendilerine tahsis edilmiş mali kaynaklara sahip olmalarını tavsiye etmektedir.⁴ Bu çerçevede, 2023 yılında TİHEK genel bütçesinden bağımsız olarak "*Ulusal Önleme Mekanizması Harcama Birimi*" oluşturulmuştur.

2023 yılında UÖM Birim bütçesine 1.615.000,00 TL ödenek tahsis edilmiş olup yıl içi ekleme ve düşme işlemleri sonrasında 1.041.340,00 TL'ye ulaşan toplam ödeneğin 733.567,48 TL'si harcanmıştır. Harcamaların toplam ödeneğe oranı % 70.44 düzeyinde gerçekleşmiştir.

UÖM Biriminin dış denetimi ilgili mevzuat gereğince Sayıştay Başkanlığınca yerine getirilmektedir. Birim tarafından gerçekleştirilen mali iş ve işlemler kamu kaynaklarının etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesi, muhafazası ve kullanılması ile kamuda hesap verme sorumluluğu ve mali saydamlık esasları çerçevesinde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

1.2.2. UÖM'ün Faaliyetleri ve Çalışma Yöntemleri

İşkence ve kötü muamelenin etkin bir biçimde önlenmesi yasal, idari, yargısal ve diğer çeşitli önlemlerin bir birleşimini gerektirmektedir.⁵ Diğer bir deyişle; eşgüdüm ve tahkim edilmiş yöntemlerle mücadele edilmesi, işkence ve kötü muamelenin önlenmesi açısından zaruret teşkil etmektedir.

Bu kapsamda, UÖM'lerin temel önleyici görevi, alıkonulma yerleri olarak ifade edilen, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlerde tutulanlara yönelik muameleyi izlemek üzere düzenli ziyaretler gerçekleştirmektir.⁶ Ancak önleyici faaliyetler düzenli ziyaretlerle sınırlı olmayıp ilgili makamlara tavsiyelerde bulunmak, mevzuata ilişkin öneriler sunmak, eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yapmak ve uluslararası düzeyde faaliyetler yürütmek gibi farklı boyutlarda çalışmaları içermektedir.⁷

Özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi için ilgili mercilere tavsiyelerde bulunmak ve tavsiyelerin uygulanmasına ilişkin olarak yetkili makamlar ve diğer ilgili paydaşlarla anlamlı ve yapıcı bir diyalog sürecine girmek ziyaret faaliyetinin de doğal

3 SPT, Ninth Annual Report of the Subcommittee on Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, CAT/C/57/4, 22 Mart 2016, para. 12.

4 SPT, Ulusal önleme mekanizmalarına ilişkin rehber ilkeler, CAT/OP/12/5, 2010, para. 32.

5 SPT, Self-Assessment Tool, para. 7.

6 SPT, Self-Assessment Tool, para. 8.

7 SPT, Self-Assessment Tool, para. 9.

bir uzantısıdır. Zira ziyaretler sonrasında hazırlanan raporlar, gözlem ve tespitlerin yanı sıra tavsiyelerle birlikte ilgili mercilere gönderilmektedir.

Yetkili makamlara, işkence ve kötü muamele ile mücadele alanındaki mevcut veya taslak halindeki mevzuata ya da eylem planlarına ilişkin görüş ve önerilerini sunmak UÖM'lerin bir diğer görevidir. Bu görev, ziyaretlerdeki tespitlere dayanarak ziyaret raporlarında verilen tavsiyeler aracılığıyla da gerçekleştirilebilmektedir. Ayrıca, yıllık ve tematik raporlar yoluyla, icrai makamlara da aynı doğrultuda tavsiyeler verilebilmektedir.

Diğer yandan, UÖM'lerin özellikle eğitim ve öğretim yoluyla kamuoyunun farkındalığını artırmak için görüşlerini, bulgularını ve diğer bilgileri geniş bir medya yelpazesinden yararlanarak kamuoyuna açıklamak, üniversiteler ve mesleki çevrelerde işkence ve kötü muamelenin yasaklanması ve önlenmesine yönelik programların oluşturulmasına yardımcı olmak ve insan hakları konusunda araştırma yapmak ve bu tür programların yürütülmesinde ve okullardaki araştırmalarda yer almak, işkence yasağına ilişkin bilgilerin kolluk, sivil veya askeri personel, sağlık personeli gibi herhangi bir şekilde özgürlüğünden yoksun bırakılanlarla teması bulunan kişilerin eğitiminde tam olarak yer almasını sağlamak için ilgili eğitim kurumlarının müfredatlarını incelemek gibi çalışmaları da bulunmaktadır.

Devletin, BM ve bölgesel kuruluşlar bünyesindeki organ veya komite gibi yapılara sunmakla yükümlü oldukları raporlara katkıda bulunmak veya kendi raporlarını sunmak, BM ve bölgesel kuruluşlar tarafından işkence ve ilgili konularda verilen tavsiyelerin uygulanma sürecini takip etmek, diğer UÖM'ler ile deneyim paylaşımında bulunmak, SPT ile düzenli olarak iletişim kurmak ise UÖM'lerin uluslararası faaliyetleridir.

Tüm bu faaliyetlerin yanı sıra, UÖM olarak TİHEK, kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları ya da koruma altına alındıkları yerlerden işkence ve kötü muamele iddiası taşıyan başvuru da almaktadır. Başvurular değerlendirilerek Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu tarafından karara bağlanmaktadır.

UÖM olarak TİHEK, faaliyetlerini planlarken düzenli ziyaret programı ile etkin bir izleme yapmanın yanı sıra tüm bu önleyici faaliyetlerin dengeli bir şekilde sürdürülmesini gözeterek işkence ve kötü muamelenin önlenmesinde bütüncül bir yaklaşım sergilemektedir. Bu yaklaşımın bir sonucu olarak, ilerleyen bölümlerde ele alınan ziyaretlere ve başvurulara ilişkin çalışmalar dışında, UÖM, 2023 yılı içerisinde aşağıdaki faaliyetlerde bulunmuştur.

1.3. Ulusal ve Uluslararası İş Birlikleri

1.3.1. Ulusal İş Birlikleri

Tutuklu ve Hükümlülere Yönelik Disiplin ve Ödül Uygulamalarının İyileştirilmesi Projesi

Avrupa Konseyi'nin (AK) teknik desteği ile Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen ve tutuklu ve hükümlülerin iyileştirilmesine katkıda bulunacak etkili ve standart hale getirilmiş disiplin ve ödül uygulamalarının geliştirilmesi ve hayata geçirilmesi amaçlanan "Tutuklu ve Hükümlülere Yönelik Disiplin ve Ödül Uygulamalarının İyileştirilmesi Projesi" kapsamında AK uzmanları ve Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü temsilcileri ile 1 Şubat 2023 tarihinde Kurum

binamızda bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Avrupa İşkencenin ve İnsanlıkdışı veya Onurkırıcı Muamelenin veya Cezanın Önlenmesi Komitesi (AIÖK/CPT) üyelerinin danışmanlığında yürütülmekte olan ihtiyaç analizi çalışması kapsamında gerçekleştirilen toplantıda, ödül ve disiplin sistemi ile ilgili ihtiyaçlar, mevzuata ilişkin değerlendirmeler ve uygulama araçlarına ilişkin öneriler ele alınmıştır.

Söz konusu proje kapsamında yıl içinde 16-17 Mart tarihlerinde çalıştay, 23 Mart tarihinde yürütme kurulu toplantısı ve 13-14 Haziran tarihlerinde Ankara'da "Ceza İnfaz Sistemlerindeki Disiplin ve Ödül Uygulamalarına İlişkin Uluslararası Standartlar ve İyi Uygulama Örnekleri Hakkında Uluslararası Konferans" isimli bir konferans düzenlenmiştir. UÖM, bu organizasyonların tamamına uzman personel ile katılım sağlamış ve görüş, öneri ve değerlendirmelerini sunmuştur.

Geri Gönderme Merkezlerinin Kapasitelerinin Desteklenmesi ve İdari Gözetime Alternatif Tedbirlerin Geliştirilmesi Projesi

UÖM, yıl içinde Göç İdaresi Başkanlığı (GİB) ile Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNCHR) ve Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından ortaklaşa yürütülen "Geri Gönderme Merkezlerinin Kapasitelerinin Desteklenmesi ve İdari Gözetime Alternatif Tedbirlerin Geliştirilmesi Projesi" kapsamında düzenlenen bir dizi eğitim ve çalıştaya katkı sunmuştur. Bu çerçevede ilk olarak 31 Ocak 2023 tarihinde Ankara'da düzenlenen Özel İhtiyaç Sahiplerinin Ulusal Mevzuat Kapsamındaki Hakları ve Tespit Edilen Kişilere Yönelik Hizmetler Eğitimi'ne katılım sağlanarak bir sunum gerçekleştirilmiştir.

10-11 Temmuz 2023 tarihlerinde geri gönderme merkezlerine yönelik olarak düzenlenen "Dış Denetim Mekanizmaları" konulu çalıştayda "Ulusal Önleme Mekanizması Bağlamında Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun Çalışmaları ve Standartları" konulu sunum gerçekleştirilmiştir.

12-13 Ekim 2023 tarihlerinde İzmir'de "Göç Bağlamında Gözetim Uygulamalarının Dış İzlenmesi" üzerine düzenlenen çalıştaya katılım sağlanmıştır. SPT uzmanlarının da katkı sunduğu çalıştay kapsamında, "Ulusal Önleme Mekanizması Bağlamında Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun Çalışmaları ve Standartları: TİHEK Geri Gönderme Merkezleri Raporları" konulu sunum gerçekleştirilmiştir.

Son olarak Proje kapsamında 21-22 Aralık 2023 tarihlerinde haklarında sınır dışı kararı alınan düzensiz göçmenlerin idari gözetim altında tutulduğu geri gönderme merkezlerini dış izleme ve denetimi konusunda gerçekleştirilen çalıştaya katılım sağlanmış ve "Ulusal Önleme Mekanizması Görevi Bağlamında Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun Çalışmaları ve Standartları" başlıklı sunum gerçekleştirilmiştir.

İstanbul 1 No.lu Barosu Engelli Hakları Merkezi İle Toplantı

Kurumumuz ile İstanbul 1 No'lu Barosu Engelli Hakları Merkezi Başkanı ve Yürütme Kurulu Üyeleri arasında çevrimiçi toplantı gerçekleştirilmiştir. Kurum Başkanımız Prof. Dr. Muharrem Kılıç'ın katılım sağladığı ve Ulusal Önleme Mekanizması Birimi temsilcilerinin hazır bulunduğu toplantıda engelli bakım merkezleri kapsamında görüş alışverişinde bulunularak Kurumumuz ve İstanbul 1 No.lu Barosu Engelli Hakları Merkezi arasında gerçekleştirilebilecek iş birliği olanakları ele alınmıştır.

Söz konusu toplantının akabinde, İstanbul Otizm Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezine 1 No.lu Baro ile ortak habersiz takip ziyareti gerçekleştirilmiştir.

Deprem Bölgelerine Ziyaret

UÖM, 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli gerçekleşen depremlerin ardından depremden etkilenen Hatay ve Malatya'ya ziyaretler düzenlemiştir. Ziyaretler kapsamında AFAD Koordinasyon Merkezi, Türkiye Barolar Birliği Koordinasyon Merkezi ve diğer paydaşlarla görüşmeler gerçekleştirilmiş; bölgedeki çadır kentler, Hacı Pervin Tosyalı Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü, Malatya Beydağı Geçici Barınma Merkezi ve Malatya Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şube Müdürlüğü nezarethaneleri ziyaret edilmiştir.

1.3.2. Uluslararası İş Birlikleri

SPT ile İşbirliği

OPCAT'ın kabulünün 20'nci, SPT'nin oluşturulmasının ise 15'inci yıl dönümü münasebetiyle SPT tarafından Cenevre'de düzenlenen etkinliğe katılım sağlanmıştır. Taraf Devletler, UÖM'ler, BM kuruluşları ve diğer paydaşların hazır bulunduğu etkinlikte; UÖM'lerin elde ettiği başarılar, karşılaştıkları zorluklar ve iyi uygulama örnekleri paylaşılmıştır.

7 Haziran 2023 tarihinde ise yine SPT tarafından düzenlenen "İşkencenin Önlenmesinde Ulusal Önleme Mekanizmalarının Rolünün Güçlendirilmesi" konulu çevrimiçi toplantıya katılım sağlanmıştır. Avrupa bölgesindeki UÖM temsilcileri ile SPT üyelerini ve BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği uzmanlarını bir araya getiren forum niteliğindeki çevrimiçi toplantıda, UÖM'lerin misillemeye karşı kişilerin korunması için geliştirdikleri stratejiler ile tavsiyelerin takibi için UÖM'lerin kapasitelerinin güçlendirilmesi konuları ele alınmıştır. Kurumumuz da çevrimiçi toplantının birinci oturumunda bir sunum gerçekleştirmiş ve özgürlüğünden mahrum bırakılan kişiler başta olmak üzere, UÖM misyonu kapsamında Kurumumuz ile görüşme gerçekleştiren, iş birliğinde bulunan veya Kurumumuza başvuruda bulunan kişilere yönelik misillemenin önlenmesi konusunda deneyimlerini katılımcılar ile paylaşmıştır.

Avrupa Konseyi Türkiye Birimi ile İş Birliği

AK Türkiye Birimi Başkanı Könül GASİMOVA başkanlığındaki heyet ile Kurumumuzda bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Görüşmede "Batı Balkanlar ve Türkiye'ye Yönelik Yatay Destek" programı kapsamında "Türkiye'de Göç Bağlamında İnsan Haklarının Korunmasının Güçlendirilmesi Avrupa Birliği-Avrupa Konseyi Ortak Projesi" kapsamında kurumsal kapasitenin güçlendirilmesine yönelik hususlara değinilmiştir.

Norveç Ulusal Önleme Mekanizması ile İş Birliği

Norveç Ulusal Önleme Mekanizması ile 18 Ocak 2023 tarihinde çevrim içi bilgi ve deneyim paylaşımı toplantısı gerçekleştirilmiştir.

Gürcistan Ombudsmanlığı ile İş Birliği

Gürcistan Ombudsmanlığı ile imzalanan mutabakat zaptı çerçevesinde 28 Temmuz 2023 tarihinde UÖM görevi kapsamında tecrübe paylaşımı için Gürcistan Ombudsmanlığı ziyaret edilmiştir. Ziyarete ilk olarak Gürcistan Ombudsmanlığı yetkilileriyle deneyim paylaşımı toplantısı

gerçekleştirilmiş, ardından Tiflis ve Rustavi şehirlerindeki bir nezarethane ve ceza infaz kurumuna ortak ziyaret düzenlenmiştir.

Tunus İşkenceyi Önleme Kurumu ile İş Birliği

Tunus İşkenceyi Önleme Ulusal Kurumu tarafından “Hassas Durumdaki Kişilerin Gözaltı Koşullarının İzlenmesi” başlıklı uluslararası toplantı 23-24 Kasım 2023 tarihlerinde düzenlenmiştir. Toplantıya işkence ve kötü muamelenin önlenmesi konusunda uluslararası, bölgesel ve ulusal kurumların temsilcileri katılmıştır. Söz konusu toplantıya Kurumumuzu temsilen bir personel çevrimiçi olarak katılım sağlamıştır. Toplantının “Ulusal Önleme Mekanizmalarından Öğrenilen İyi Uygulamalar ve Dersler” başlıklı oturumunda “Türkiye Ulusal Önleme Mekanizmasının Ziyaret Metodu: Tespit Edilen Sorunlar ve İyi Uygulama Örnekleri” konulu sunum gerçekleştirilmiştir.

1.4. Farkındalık Artırma ve Eğitim Çalışmaları

UİHK'ler ve Kapalı Ortamlarda Çocuk Haklarının İzlenmesi Aracı

“UİHK'ler ve Kapalı Ortamlarda Çocuk Haklarının İzlenmesi Aracı”nın UNICEF Türkiye Ofisi tarafından yapılan gayriresmî çevirisi UNICEF Türkiye Ofisi işbirliği ile yayınlanmıştır. TİHEK'in UÖM çerçevesindeki çalışmalarında yararlandığı İzleme Aracı, kapalı ortamlarda çocuk haklarının izlenmesi konusunda çalışmalar yürüten tüm kişi, kurum ve kuruluşlar için bir rehber niteliği taşımaktadır.

Ulusal Önleme Mekanizması (Çocuklar için Sadeleştirilmiş Versiyon) Broşürü

UNICEF Türkiye Ofisi işbirliği ile hazırlanan “Ulusal Önleme Mekanizması (Çocuklar için Sadeleştirilmiş Versiyon) Broşürü” yayınlanmıştır. TİHEK'in UÖM görevi kapsamındaki görev, yetki ve faaliyetlerini çocuklar için sade bir şekilde açıklayan Broşür, hem çocukları hakları konusunda bilgilendirmeyi hem de kapalı ortamlardaki çocukların haklarının korunması ve geliştirilmesi için çalışan tüm kişi, kurum ve kuruluşları söz konusu çalışmalarında desteklemeyi hedeflemektedir.

Ulusal Önleme Mekanizması Kapsamında Verilen Eğitimler

27 Nisan 2023 tarihinde Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü personeline “Sivil İzleme Kurullarının Etkinliğinin Avrupa Standartları Doğrultusunda Artırılması Projesi”nin sürdürülebilirliğinin sağlanması için yaygınlaştırma eğitiminde “İzleme Mekanizmaları Tarafından Ceza İnfaz Kurumu İzlenimleri Sırasında İncelenen Konulara İlişkin Uluslararası Standartlar ve Avrupa Standartları” konulu eğitim verilmiştir.

Kurumumuz tarafından geliştirilen İnsan Hakları ve Eşitlik Kampüsü Projesi kapsamında düzenlenen İnsan Hakları ve Eşitlik Hukuku Seminerleri Sertifika Programında lisans düzeyinde öğrenim gören öğrencilere işkence ve kötü muamele yasağı ile UÖM'lere ilişkin eğitim verilmiştir.

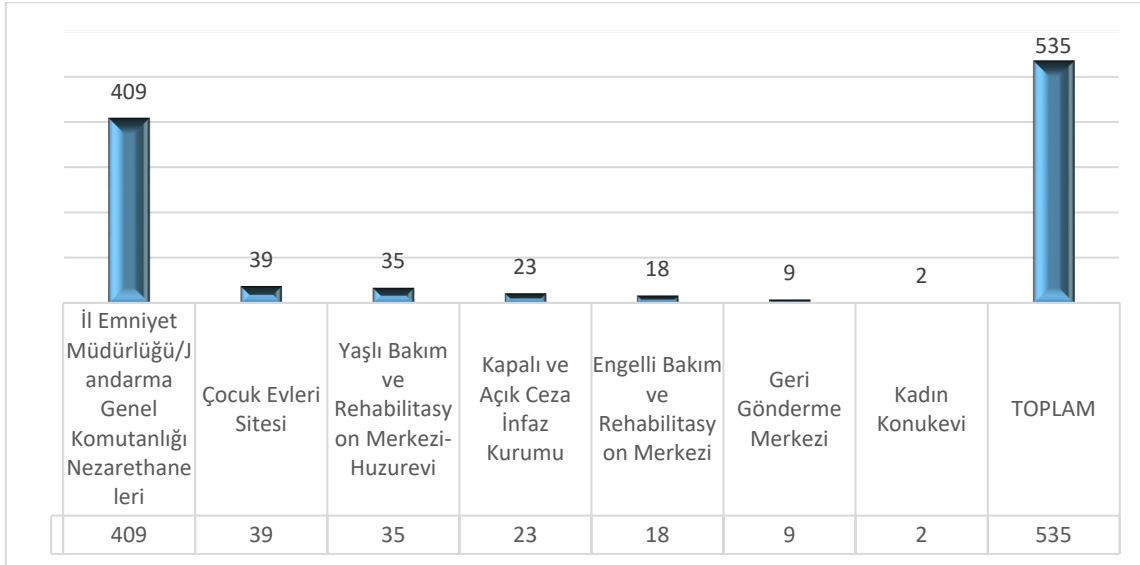
1.5. İl ve İlçe İnsan Hakları Kurulları

İl ve İlçe İnsan Hakları Kurullarının Kuruluş, Görev ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik çerçevesinde faaliyet yürüten il ve ilçe insan hakları kurulları; toplumda ve kamu görevlilerinde insan hakları bilincini geliştirmek, insan haklarını korumak, ihlal iddialarını incelemek ve araştırmak, insan hak ve özgürlüklerinin kullanılmasının önündeki engeller ile hak ihlallerine yol açan sosyal, siyasi, hukuki ve idari nedenleri incelemek, araştırmak ve bunların çözümüne ilişkin önerilerde

bulunmak amacıyla kurulmuştur. Yönetmelikle il ve ilçe kurullarına verilen görevler arasında çeşitli araştırma ve izleme faaliyetleri bulunmakta olup bu kapsamda kurullar, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı ya da koruma altına alındığı yerlere ziyaretler gerçekleştirmekte ve söz konusu ziyaretlere ilişkin raporlarını Kurumumuzla paylaşmaktadır. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (j) bendi uyarınca il ve ilçe insan hakları kurullarının özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere gerçekleştirdiği ziyaretlere ilişkin raporlarını incelemek ve değerlendirmek TİHEK'in görevleri arasında yer almaktadır. Bu kapsamda, UÖM olarak TİHEK kendisine ulaşan raporları değerlendirmekte ve gerekli gördüğü hususlarda Kurulları bilgilendirmektedir.

Öte yandan TİHEK, yereldeki en temel paydaşlarından olan il ve ilçe insan hakları kurullarının izleme ziyareti yapma yetkinliklerinin güçlendirilmesi amaçlı etkinlikler de icra etmektedir. İzlemeye ilişkin yazılı ve şifahi bilgilendirme ve yönlendirme, izleme metodolojisine ilişkin eğitim ve materyal desteği gibi muhtelif konularda il ve ilçe kurullarına destek sağlanmaktadır.

2023 yılı içerisinde il insan hakları kurulları tarafından kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı ya da koruma altına alındığı yerlere 535 ziyaret gerçekleştirilmiştir. Aynı dönemde ilçe insan hakları kurulları tarafından da 7798 ziyaret gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, kurullarda görevli hekim ve psikologlar Kurumumuz tarafından düzenlenen ziyaretlere dış katılımcı olarak dâhil edilmiş ve uzmanlıklarından yararlanılmıştır.

Grafik 2: İl İnsan Hakları Kurulları 2023 Yılı Merkezlere Göre Ziyaret Sayıları

İl insan hakları kurulları tarafından gerçekleştirilen ziyaretlerin büyük bir çoğunluğu emniyet ve jandarma nezarethanelerine yapılmış olup nezarethaneleri takiben çocuk evleri en çok ziyaret edilen merkezler arasında ikinci sırada yer almaktadır. Ayrıca ceza infaz kurumları, yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri, engelli bakım ve rehabilitasyon merkezleri, geri gönderme merkezleri ve kadın konukevleri de ziyaret edilen merkezler arasında bulunmaktadır.

Grafik 3: İlçe İnsan Hakları Kurulları 2023 Yılı Merkezlere Göre Ziyaret Sayıları

İlçe insan hakları kurulları tarafından gerçekleştirilen ziyaretlerin de büyük bir çoğunluğu Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı nezaarethanelerine yapılmış olup nezaarethaneleri takiben hastaneler ikinci sırada yer almaktadır. Ayrıca yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri, engelli bakım ve rehabilitasyon merkezleri, çocuk evleri, kapalı ve açık ceza infaz kurumları, geri gönderme merkezleri, alkol ve uyuşturucu madde bağımlıları tedavi ve araştırma merkezi (AMATEM)'ler ve kadın sığınma evleri de ziyaret edilen merkezler arasındadır.

1.6. Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları

2001 yılında yürürlüğe giren 4681 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanunu ile ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin yönetim, işleyiş ve uygulamalarını yerinde görmek, incelemek, bilgi almak ve tespitlerini rapor haline getirerek yetkili ve ilgili mercilere sunmak üzere mevzuat ve taraf olunan uluslararası sözleşmelerle belirlenen ilkeler çerçevesinde, Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları oluşturulmuştur. Kanun'un 2'nci maddesine göre; biri başkan olmak üzere beş asıl, üç yedek üyesi 4 yıllığına görevlendirilen izleme kurulları, adli yargı adalet komisyonlarınca, yargı çevrelerinde ceza infaz kurumu veya tutukevi olması durumunda kurulmaktadır. İzleme kurullarının yetki alanları, adli yargı adalet komisyonunun bulunduğu yargı çevresi ile sınırlı olup yargı çevresinde müdürlük teşkilatı olan birden çok ceza infaz kurumu ve tutukevi bulunması halinde buna uygun sayıda izleme kurulu oluşturulabilmektedir.

6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde, izleme kurullarının özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere düzenlemiş oldukları ziyaretlere ilişkin raporların Kurumumuzca incelemesi ve değerlendirilmesi öngörülmüş olup bu kapsamda izleme kurullarının faaliyetleri takip edilmektedir.

17/6/2021 tarihli ve 7328 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 1'inci maddesiyle "izleme kurullarının görev ve

yükümlülükleri” arasına ceza infaz kurumları ve tutukevleri ile ilgili tespitlerini ve aldıkları bilgileri değerlendirerek en az dört ayda bir düzenledikleri raporların bir örneğini TİHEK’e gönderme görevi yüklenmiştir. İzleme kurullarına verilen bu görev sonrası, kurulların raporları periyodik olarak Kurumumuza gönderilmeye başlanmıştır. İzleme kurullarından gelen raporlar düzenli olarak arşivlenmesinin yanı sıra UÖM ziyareti öncesi planlama aşamasında ve ziyaret sonrası raporlama aşamasında kullanılmaya başlanmıştır.

2023 yılı içerisinde ülke çapında 381 açık ve kapalı ceza infaz kurumu, hastane mahkûm koğuşları ve adliye nezarethaneleri toplam 2054 defa izleme kurulları tarafından ziyaret edilmiş, bu ziyaretler sonucunda 1236 adet rapor hazırlanmıştır.⁸

8 Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü’nün 19/4/2024 tarihli ve E-81509476-209.03.02[209.03.02-2024]-3714/65533 sayılı resmi yazısı.

2. BÖLÜM

İŞKENCE ve KÖTÜ MUAMELEYE KARŞI
ULUSAL ÖNLEME MEKANİZMASI

2023 Yılı Raporu

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. Kişilerin Özgürlüğünden Mahrum Bırakıldığı Yerler

OPCAT, bir kamusal makamca verilen emir üzerine veya bu kamusal makamın onayı ile oluşturulmuş, özgürlüğünden mahrum bırakılmış ya da bırakılabilecek olan kişilerin buldukları her türlü alanı “alikonulma yeri” olarak tanımlamıştır.⁹ Hangi merkezlerin UÖM kapsamına dâhil olduğuna ilişkin ulusal veya uluslararası düzeyde herhangi bir normda sınırlama söz konusu değildir. Bu nedenle insan hakları konseptine uygun olarak bu merkezlerin genişletici yorumla ele alınması uygun olacaktır. Bu geniş tanım çerçevesinde, UÖM’lerin izleme ziyaretleri yapabileceği yerler; ceza infaz kurumları ve nezarethaneler ile sınırlı olmayıp akıl ve ruh sağlığı hastaneleri, geri gönderme merkezleri, havalimanı kabul edilemeyen yolcu alanları, gözaltı araçları ve adliyelerin mahpuslara ayrılan geçiş alanları gibi pek çok farklı alanı kapsamaktadır.¹⁰ Dolayısıyla, 6701 sayılı Kanun kapsamında, kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı ya da koruma altına alındığı tüm yerlere UÖM ziyareti düzenlenebilmektedir.

2023 yılında UÖM görevi kapsamında TİHEK, kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı ya da koruma altına alındığı ceza infaz kurumlarına, Emniyet Genel Müdürlüğüne ve Jandarma Genel Komutanlığına bağlı nezarethanelere, akıl ve ruh sağlığı hastanelerine, geri gönderme merkezlerine, adliye mahpus bekleme alanlarına (adliye nezarethaneleri), çocuk evleri sitelerine, kabul ve barınma merkezlerine, rehabilitasyon ve/veya özel bakım merkezlerine ve havalimanı transit geçiş alanlarına ziyaretler düzenlemiştir.

Ziyaretlerde UÖM heyeti; genel yöntem olarak idare ile görüşerek ziyarete başlamaktadır. Ziyaret edilen yerlerde ilgili idare ile yapılan görüşmeler OPCAT ile öngörülen yapıcı diyalog temelinde iletişim kurma gereğine uygun biçimde gerçekleştirilmektedir. Ziyaret süresince ilgili yerlere ait tüm alanlara erişim sağlanmakta, ziyaret edilen yerde kalan kişiler arasından ziyaret heyeti tarafından seçilenlerle görüşmeler gerçekleştirilmektedir. Ziyaret esnasında yapılan inceleme ve görüşmeler sonrasında ilgili idare ile kapanış toplantısı gerçekleştirilmektedir.

UÖM, aynı zamanda merkezlerde tutulanlar açısından da bir kamu hizmeti mahiyetindedir. Ülkesel düzeyde çalışmalar icra eden UÖM, bu merkezlerde kalan ve görece büyük bir nüfusa erişen bir kitleye hizmet sunmaktadır.

Türü	Bağlı, İlgili Veya İlişkili Olduğu Kurumlar	Hizmet Veren Kurum Sayısı	Kapasitesi
Ceza İnfaz Kurumu ¹¹	Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü	403	295.742
Nezarethane ¹²	İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü	1.585	4.275

9 OPCAT, Madde 4/1.

10 TİHEK, 20 Soruda Ulusal Önleme Mekanizması Rehberi, Soru 7.

11 Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün 18/1/2024 tarihli ve E-42626735-622.03-140 sayılı resmi yazısı.

12 İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 5/2/2024 tarihli ve E-29367668-61233-2024013015404718061 sayılı resmi yazısı.

Nezarethane ¹³	İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı	1.031	2.321
Geri Gönderme Merkezi ¹⁴	GİB	30	-
Psikiyatri Merkezi(Hastane) ¹⁵	Sağlık Bakanlığı	9	3.288
Psikiyatri Merkezi (Klinik) ¹⁶	Kamusal ve Özel Klinikler	325	5.852

Tablo 1: Kişilerin Özgürlüğünden Mahrum Bırakıldığı Yerlere İlişkin Sayısal Veriler

Ziyaret edilen alıkonulma yerlerinin yöneticileri ve personeli ile bu yerlerin gözetim ve denetiminden sorumlu makamlar, genel olarak, OPCAT ile kurulan sistemin öngördüğü iş birliğinde bulunma ve yapıcı diyalog kurma gereklerine uygun bir biçimde TİHEK ile iş birliği içinde hareket etmiş, ziyaret heyetlerinin alıkonulma yerlerindeki bina ve eklentilerin tümüne erişimini ve rastgele seçilen kişilerle personel olmadan görüşme yapmasını sağlamış, ortak alanlarda incelemelerde bulunulmasında, bilgi ve belgelerin paylaşılmasında olumlu bir tutum içerisinde olmuştur.

UÖM olarak TİHEK'in, alıkonulma yerlerinde şeffaflığı sağlayarak suistimallerin önlenmesi için oluşturulan düzenli ziyaret sistemine ve muhatap makamlarla diyalog ve iş birliğine dayalı bir görev yürüttüğü ve alıkonulma yerlerinde gerçekleştirdiği düzenli ziyaretlerin izleme mahiyetinde olduğu dikkate alındığında, ilgili makamların yaklaşımı takdirle karşılanmakta ve söz konusu yapıcı iletişimin gelişerek devam etmesi arzulanmaktadır.

2.1.1. Ceza İnfaz Kurumları

Hem tarihsel süreçte ortaya çıkışlarının daha eski olması hem de kişilerin kalış süresi ve kurumların kapasiteleri açısından ceza infaz kurumları, UÖM kapsamında en sık gündeme gelen merkezlerdir. Bu bağlamda TİHEK, UÖM görevi doğrultusunda ceza infaz kurumlarının izlenmesine yoğunlaşmıştır. Türkiye'de 2023 yılı sonu itibariyle toplam ceza infaz kurumu sayısı 403 olup bunların toplam kapasitesi 295.742'dir. Kurumların toplam mevcudu ise 2023 yılı sonu itibariyle izinli olanlar da dâhil 291.055'dir. Bunların 12.003'ünü kadınlar, 2.583'ünü çocuklar, 4.237'sini yaşlılar (65 yaş üstü), 279'unu ise engelli mahpuslar oluşturmuştur.¹⁷ 2023 yılında daha donanımlı 16 ceza infaz kurumu açılmış, 16 ceza infaz kurumu ise uluslararası normlara uymadığı ve fiziki şartları ile kapasiteleri itibariyle eğitim ve iyileştirmenin kısıtlı yapıldığı ya da hiç yapılamadığı gerekçesiyle kapatılmıştır. Böylelikle 2006-2023 yılları arasında toplam 285 ceza infaz kurumu açılmış, 394 ceza infaz kurumunun ise faaliyetine son verilmiştir.¹⁸

Yaş Grubu	Kadın Sayısı	Yüzde	Erkek Sayısı	Yüzde
18-21	368	%4,16	8.470	%95,84
22-30	3.113	%4,02	77.332	%95,98

¹³ İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığının 13/2/2024 tarihli ve E-83195421-804.01-26262347 sayılı resmi yazısı.

¹⁴ İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığının 23/2/2024 tarihli ve E-13819454-042-238057 sayılı resmi yazısı.

¹⁵ Sağlık Bakanlığı Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü'nün 29/3/2024 tarihli ve E-95796091-264.01-240543994 sayılı resmi yazısı.

¹⁶ Sağlık Bakanlığı Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü'nün 29/3/2024 tarihli ve E-95796091-264.01-240543994 sayılı resmi yazısı.

¹⁷ Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün 5/3/2024 tarihli ve E-81509476-209.03.02[209.03.02-2024]-2128/39867 sayılı resmi yazısı.

¹⁸ Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, Ceza İnfaz Kurumlarımız, Genel Bilgi, <https://cte.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/cik-genel-bilgi>, E.T. 14/3/2024.

31-40	4.272	%4,19	97.446	%95,81
41-50	2.771	%4,47	59.103	%95,53
51-60	1.127	%4,29	25.088	%95,71
61-65	201	%3,90	4.944	%96,10
65 Yaş Üstü	151	%3,56	4.086	%96,44
Toplam	12.003		276.469	

Tablo 2: 31.12.2023 Tarihi İtibariyle Ceza İnfaz Kurumlarında Barındırılan Mahpusların Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Dağılımı.19

Grafik 4:31.12.2023 Tarihi İtibariyle Ceza İnfaz Kurumlarında Barındırılan Mahpusların Cinsiyete Göre Oransal Dağılımı

2023 yılında UÖM tarafından 24 ceza infaz kurumu ziyaret edilmiştir. Ceza infaz kurumlarında kötü muamele, idare ve görevlilerin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi yönetsel hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda UÖM tarafından yapılan ziyaretlerde bu kurumlardaki yaşam; etkinlik olanaklarından mahpuslar ve personel arasındaki ilişkilere, sağlık hizmetlerine erişimden dış dünya ile iletişime kadar birçok yönden ele alınmaktadır.

İşkence ve kötü muamele yasağı Anayasa'da olduğu gibi pek çok ulusal ve uluslararası insan hakları metninin en temel hükümlerinden biridir. Söz konusu metinlerde; devletin alıkonulmuş kişilere kötü muamele teşkil eden tutum ve davranışlarda bulunamayacağı belirtilmektedir. Bu doğrultuda devletlerin negatif ve pozitif yükümlülükleri bulunmaktadır.

Devletin negatif yükümlülüğü kişilerin devlet görevlilerince kötü muameleye maruz bırakılmaması sorumluluğunu içerirken devletin pozitif yükümlülüğü kişileri bu tür muamelelerden korumayı, bu tür muameleleri uygulayan kişilerin tespitini ve cezalandırılmasını kapsamaktadır.

Devletler işkence ve kötü muameleye karşı negatif yükümlülükleri kapsamında bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı göstererek kişilere fiziksel ve ruhsal zarar vermemelidir. Bu yükümlülük mutlak nitelikte olup hem Anayasa'da hem de AİHS'de herhangi bir istisnaya sahip değildir.

Devletin pozitif yükümlülüğü ise kişilerin kötü muameleye maruz kalmasını önlemeye işaret etmekte olup bu kapsamda devletin kötü muamele görme tehlikesi altındaki kişileri korumak için gerekli önlemleri alması, kötü muameleye dönüşebilecek koşulları iyileştirmesi, kötü muamele ihlali iddialarını etkili bir biçimde soruşturmasını ve bunun için gerekli prosedürleri oluşturmasını gerekmektedir.²⁰

UÖM misyonu bağlamında ceza infaz kurumlarına gerçekleştirilen ziyaretlerin temel amaçlarından biri işkence ve kötü muamele yasağının korunmasında devletin negatif ve pozitif yükümlülüklerini gözetmektir. Bu çerçevede ziyaretler sırasında mahpuslarla yapılan birebir görüşmelerde genel olarak idarenin ve personelin mahpuslara karşı olumlu bir tutum içerisinde olduğu²¹, personel hakkında şikâyetle bulunulduğunda ise soruşturma başlatıldığı ve gereken tedbirlerin alındığı anlaşılmıştır.²² Öte yandan, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu 27-28/2/2023 tarihlerinde Sincan 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna gerçekleştirilen habersiz ziyarette işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edilmiş olabileceği hususunda elde edilen güçlü karineler²³ sonrasında, Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmuştur. Başsavcılık, 2023/42245 sayılı soruşturma sonucunda konu hakkında 2023/25827 sayılı kararıyla kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

İşkence ve kötü muamele yasağı kapsamında devletin pozitif yükümlülüklerinden biri etkin başvuru yollarının oluşturulması ve bunların korunmasıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunan mahpusların kötü muamele iddialarını resmi makamlara yazılı veya sözlü olarak bildirebilmeleri gerekmektedir. UÖM kapsamında ceza infaz kurumlarına gerçekleştirilen ziyaretlerde bu hususa dikkat edilmiş ve yapılan incelemelerde mahpusların genel olarak resmi makamlara dilekçelerini sunabildikleri ve ceza infaz kurumu yönetimi ile görüşebildikleri

20 Reyhan TÜFEK, Ceza İnfaz Kurumlarında Sağlık Hakkı, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2024, s. 43-57.

21 TİHEK, Antalya S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/1, Ankara, 2024, para. 65; TİHEK, Burhaniye T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, Rapor No: 2023/52, Ankara, 2023, para. 35; TİHEK, Tekirdağ 2 No.lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, Rapor No: 2023/49, Ankara, 2023, para. 35; TİHEK, Ünye M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/9, Ankara, 2024, para. 39; TİHEK, Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, Rapor No: 2023/56, Ankara, 2023, para. 41; TİHEK, Dumlu 1 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/18, para. 33; TİHEK, Sincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/20, para. 36; TİHEK, Afyon 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/22, para. 40; TİHEK, İzmir 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/26, para. 36.

22 TİHEK, Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 43; TİHEK, Diyarbakır 2 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/23, para. 62.

23 Ziyaret sırasında kendileriyle görüşme gerçekleştirilen mahpusların çoğunluğu, infaz ve koruma memurlarının kendilerine yönelik olumsuz tutum ve davranışlarının olduğunu, Kuruma kabul sırasında aramaların gerçekleştirildiği kabinlerin hemen yanındaki odada kendilerine fiziksel şiddet uygulandığını iddia etmiştir. Bunun üzerine Ziyaret Heyeti tarafından yapılan incelemede, mahpusların tarif ettiği odada güvenlik kamerasının bulunmadığı, odadaki bir dolabın içerisinde 3 adet cop ve pantolon kemerlerinin bulunduğu, koridorda bulunan ve odaya giriş ve çıkışları görmeye müsaade eden güvenlik kameralarının geçmişe yönelik kayıtlarında odaya alınan mahpusların on dakikadan fazla süreyle içeride kaldığı tespit edilmiştir. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu, yaşamın olağan akışı içerisinde cop ve kemerlerin bulunduğu dolaba dair bilgi sahibi olmaları beklenemeyecek olan mahpusların, bu nesnelere bulunduğu odayı ve bu nesnelere tarif edebilmelerini ve odada gerçekleştirildiği iddia edilen detaylı arama tutanaklarının ziyaret heyetine sunulmamasını işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edilmiş olabileceği hususunda güçlü bir karine olarak kabul etmiştir.

anlaşılmıştır.²⁴ Bununla birlikte dilekçelerin takibi için kullanılan dilekçe çıkış numarasının dilekçe sahibi mahpusa verilmesi hususunda zaman zaman aksaklıkların yaşanabildiği tespit edilmiştir.²⁵

ÜÖM kapsamında ceza infaz kurumlarına yapılan ziyaretlerde işkence ve kötü muamele yasağının korunmasında devletin pozitif yükümlülükleri kapsamında tespit edilen hususlardan bir diğeri bazı ceza infaz kurumlarındaki kalabalıklaşma sorunudur.²⁶ Geçmiş yıllarda çok daha yüksek düzeyde görülen ve 15/7/2023 tarihli ve 32249 sayılı Resmi Gazete 'de yürürlüğe giren 7456 sayılı Kanun ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'a eklenen Geçici 10'uncu²⁷ madde nedeniyle azalan kalabalıklaşma sorunu, hiç şüphesiz sadece fiziksel koşulları değil, ceza infaz kurumundaki tüm yaşamı etkilemektedir. AİÖK'nin de belirttiği üzere; *"Bir ceza infaz kurumundaki bütün hizmetler ve faaliyetler, planlanandan daha çok kişinin olması durumunda olumsuz yönde etkilenecek; söz konusu tesisteki genel yaşam kalitesi, belki de çok ciddi biçimde düşecektir. Ayrıca ceza infaz kurumundaki veya ceza infaz kurumunun bir bölümündeki aşırı kalabalıklaşma, fiziksel açıdan insanlık dışı veya küçültücü düzeye gelebilecektir."*²⁸ AİÖK ve AK Bakanlar Komitesi de, ceza infaz kurumlarındaki nüfusu azaltmak için ceza infaz kurumlarına yatırım yapmak yerine, tutukluluk ve mahkûmiyet ile ilgili mevcut yasaların gözden geçirilmesi ve yarı özgürlük, açık rejimler, ceza infaz kurumundan ayrılma (izin) veya ceza infaz kurumu dışında bir yere yerleştirme gibi alternatif uygulamaların mümkün olabildiği ölçülerde kullanılması gerektiğini ifade etmektedir.²⁹ Dolayısıyla kapasite üstü mahpus barındıran ceza infaz kurumları ile ilgili durumun genel bir planlama çerçevesinde gözden geçirilmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Devletlerin işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin pozitif yükümlülükleri mahpusların sağlık hakkına ilişkin korumayı da kapsamaktadır. Kişinin fiziksel refahı ve kişiye sunulacak tıbbi koruma idarenin pozitif yükümlülüğü kapsamında değerlendirildiğinde mahpusların

24 TİHEK, Yozgat 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, Rapor No: 2023/51, Ankara, 2023, para. 38; TİHEK, Antalya S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 70; TİHEK, Ünye M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 45; TİHEK, Denizli T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/2, Ankara, 2024, para. 29; TİHEK, Antalya S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 70-71; TİHEK, Dumlulu 1 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 34; TİHEK, Afyonkarahisar 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 43; TİHEK, İzmir 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 38.

25 TİHEK, Yozgat 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 42; TİHEK, Sincan 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 42; TİHEK, Burhaniye T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 36; TİHEK, Diyarbakır 2 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 59.

26 TİHEK, Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 15; TİHEK, Sincan 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 86; TİHEK, Burhaniye T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 19; TİHEK, Denizli T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 18; TİHEK, Ünye M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 29; TİHEK, Afyonkarahisar 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/22, para. 15; TİHEK, İzmir 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 19.

27 Söz konusu maddeye göre: "(2) 31/7/2023 tarihi itibarıyla geçici 9 uncu maddenin beşinci fıkrası uyarınca Covid-19 salgını nedeniyle izinde bulunan ve ilgili mevzuat uyarınca cezalarının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına beş yıl ve daha az süre kalan hükümlülerin talebi aranmaksızın, cezalarının koşullu salıverilme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına infaz hâkimî tarafından karar verilebilir. (3) Yukarıdaki fıkralar uyarınca, izinden dönecek hükümlüler ile hakkında denetimli serbestlik kararı verilecek hükümlülere ilişkin hususlar, Adalet Bakanlığının resmî internet sitesinde duyurulur. (4) 105/A maddesi kapsamında denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezası infaz edilip geçici 9 uncu maddenin beşinci fıkrası uyarınca Covid-19 salgını nedeniyle 31/7/2023 tarihi itibarıyla izinde bulunan hükümlüler, koşullu salıverilme tarihine kadar olan süreleri 105/A maddesinin beşinci fıkrasında belirtilen yükümlülüklerle tabi olmadan geçirirler. (5) Geçici 9 uncu maddenin altıncı fıkrası uyarınca açık ceza infaz kurumuna gönderilen hükümlüler, 31/7/2023 tarihi itibarıyla açık ceza infaz kurumuna ayrılmış sayılır. (6) Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar, Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ve örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlar hariç olmak üzere, 31/7/2023 tarihi itibarıyla kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerden, toplam hapis cezası on yıldan az ise bir ayını, on yıl ve daha fazla ise üç ayını bu kurumlarda geçirip ilgili mevzuat uyarınca açık ceza infaz kurumlarına ayrılmalarına üç yıl veya daha az süre kalanlar, bu şartların oluştuğu tarih itibarıyla açık ceza infaz kurumlarına ayrılabilir. Bu hükümlüler ile 31/7/2023 tarihinde geçici 9 uncu maddenin altıncı fıkrası kapsamında açık ceza infaz kurumunda bulunan hükümlüler, talepleri hâlinde en az üç ay açık ceza infaz kurumunda kalmış olmak şartıyla ilgili mevzuat uyarınca cezaların denetimli serbestlik tedbiri altında infazı uygulamasından üç yıl erken yararlandırılır."

28 AİÖK, 2. Genel Rapor, [CPT/Inf (92) 3], para. 46.

29 AİÖK, 11. Genel Rapor, [CPT/Inf (2001) 16], para. 28; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Üye Devletlere, Ceza İnfaz Kurumunun Aşırı Kalabalıklaşması ve Ceza İnfaz Kurumu Mevcudu Enflasyonu Hakkındaki R (99) 22 Sayılı Tavsiye Kararı, para. 9.

alıkonulmanın doğasından kaynaklanan zorlukların dışında sıkıntı yaşamaması, insan onuruna uygun bir şekilde sağlıklarının korunması, gereken tedavi hizmetlerine tam ve zamanında erişebilmesi ve sağlık kayıtlarının kapsamlı ve düzenli bir biçimde tutulması gerekmektedir. Bu çerçevede mahpuslara sunulan sağlık hizmetlerinin genel olarak halka sunulan sağlık hizmetleriyle kıyaslanabilir düzeyde olması beklenmektedir.³⁰

UÖM misyonu içinde ceza infaz kurumlarına yapılan ziyaretlerde genel olarak kurumların sağlık biriminde, kurumda kalan mahpus sayısına bağlı olarak, hafta içi mesai saatleri içinde en az bir hekim ve dış hekim ile sağlık memurlarının görev yaptığı, psikiyatri ve ortopedi gibi branşlarda hekimlerin kurumlara düzenli olarak geldiği, acil müdahale, muayene, tedavi, ilaç temini, kronik rahatsızlığı olanların sağlık durumunun takip edilmesi ve mahpusların sağlık kayıtlarının tutulması gibi sağlık hizmetlerini düzenli olarak yürüttükleri anlaşılmıştır.³¹ Bu bağlamda genel olarak iyi işleyen bir sistem olduğu görülmüş; yaygın bir sorun gözlenmemiştir. Ancak bazı kurumlarda görülen kalabalıklaşma nedeniyle Kurum sağlık biriminin ya da görevli jandarma personeli sayısının yetersiz kaldığı, bu nedenle hastaneye sevk edilmesi kararlaştırılan mahpusların sevklerinin geciktiği görülmüştür.³² Buna ek olarak, bazı ceza infaz kurumlarında hekimin, hastalarını infaz ve koruma memurları ve diğer sağlık personelinin bulunduğu bir ortamda muayene ettiği³³ ve hastaneye sevk yapılan mahpusların kelepçeli olarak muayene edildiği³⁴ anlaşılmıştır. Bu hususların düzeltilmesi için ilgili kurumlara mahpusların muayenesi sırasında hekime karşı ciddi bir güvenlik riski oluştuğuna dair net bir şüphe olmaması durumunda personelin muayene odasında bulunmaması ve mahremiyete saygı gösterilmesi tavsiyesinde bulunulmuştur.³⁵

Ayrıca; ilaçların kilitli dolaplarda muhafaza edilmesi³⁶, tedavi hizmetlerinde kullanılan araçların sterilizasyonu³⁷ ve bulaşıcı hastalıklara karşı alınması gereken önlemler³⁸ gibi konularda tespit edilen sorunlar³⁹ ziyaret heyetlerinin doğrudan müdahalesi ve önerileri doğrultusunda anlık olarak çözülmüş ya da ilgili kurumlara tavsiyelerde bulunularak⁴⁰ takipleri yapılmıştır.

30 TİHEK, B. No: 2023/1341, K. No: 2023/1161, 28/12/2023, para. 14-15.

31 TİHEK, Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 52-57; TİHEK, Sincan 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 48-51; TİHEK, Burhaniye T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 43-49; TİHEK, Tekirdağ 2 No.lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 37-43; TİHEK, Denizli T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 30-35; TİHEK, Diyarbakır 2 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 71-90; TİHEK, İzmir 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 44-49.

32 TİHEK, Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 58; TİHEK, Denizli T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 32; TİHEK, Tokat T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/12, Ankara, 2024, para. 86; TİHEK, Dumlu 1 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 43; TİHEK, Sincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 53; TİHEK, Afyonkarahisar 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/22, para. 54; TİHEK, İzmir 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 47.

33 TİHEK, Burhaniye T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 49; TİHEK, Ünye M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 50; TİHEK, Antalya S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 92.

34 TİHEK, Tekirdağ 2 No.lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 40; TİHEK, Antalya S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 92.

35 TİHEK, Burhaniye T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 84; TİHEK, Ünye M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 94; TİHEK, Antalya S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 138.

36 TİHEK, Ünye M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 55.

37 TİHEK, Sincan 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 54; TİHEK, Tokat T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 84.

38 TİHEK, Burhaniye T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 51.

39 TİHEK, Yozgat 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 47.

40 TİHEK, Sincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 83, 84, 85, 91; TİHEK, Diyarbakır 2 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 160; TİHEK, Afyonkarahisar 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/22, para. 93; TİHEK, İzmir 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 81

Sağlık hizmetlerini tamamlayıcı mahiyette olan psikososyal hizmetlerle ilgili olarak da yaygın bir sorun tespit edilmemiştir. Psikososyal servislerin genel olarak işler ve erişilebilir olduğu, tutulanların görüşme taleplerine olumlu cevap verildiği ve düzenli görüşmelerin gerçekleştirildiği görülmüştür.⁴¹ Ancak bazı ceza infaz kurumlarında kalabalıklaşma⁴² ve uzman personel eksikliği nedeniyle görüşmelerin aksayabildiği⁴³, bireysel ya da toplu görüşme imkânı için fiziki ortamların henüz oluşturulamadığı⁴⁴ görülmüştür.

Kurumlarda düzenli olarak Araştırma ve Değerlendirme Formu doldurulduğu, Risk ve İhtiyaç Raporu sonucunda mahpusun risk durumuna göre yardım programı başlatıldığı ve takibinin yapıldığı ifade edilmiştir. Psikososyal servislerde öfke kontrolü, uyuşturucu madde, saliverilme öncesi mahkûm gelişimi, intihar ve kendine zarar verme, özel güvenlik ve denetim programı düzenlendiği; ayrıca mahpuslarla bireysel görüşmeler yapıldığı gözlenmiştir.⁴⁵ Nadir de olsa bazı kurumlarda somut bir tehdit/tehlike durumu olmamasına rağmen görüşmelerin mahremiyetini engelleyecek tarzda idari memur gözetimi olduğu⁴⁶ anlaşılmış; bu hususun düzeltilmesi için ilgili kuruma tavsiyede bulunulmuştur.⁴⁷

Sağlık hakkıyla bağlantılı olarak değinilmesi gereken bir diğer husus beslenmedir. Uluslararası standartlar uyarınca tüm mahpuslara sağlıklı olmaları için besin değeri yeterli ve iyi hazırlanmış yemekler verilmelidir.⁴⁸ Yapılan ziyaretlerde yemeklerin listeye uygun olarak hazırlandığı, numunelerinin saklandığı ve doyurucu olduğu tespit edilmiştir.⁴⁹ Ayrıca, özel beslenme ihtiyacı olan mahpuslar için durumlarına uygun yemekler hazırlandığı görülmüştür.⁵⁰ Beslenmeye ilişkin eksiklik tespit edilmesi durumunda söz konusu eksikliğin giderilmesi için tavsiyede bulunulmuştur.⁵¹

Beslenmenin önemli bir parçası olan içme suyunun temininde genel olarak şebeke suyunun kullanıldığı, bu nedenle şebeke sularının düzenli olarak analiz edildiği ve İnsani Tüketim Amaçlı

41 TİHEK, Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 62-65; TİHEK, Antalya S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 95; TİHEK, Tekirdağ 2 No.lu Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 45; TİHEK, İzmir 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 52.

42 TİHEK, Denizli T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 37.

43 TİHEK, Yozgat 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 98; TİHEK, Afyonkarahisar 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/22, para. 60.

44 TİHEK, Tekirdağ 2 No.lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 46.

45 TİHEK, Yozgat 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 56-58; TİHEK, Antalya S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 96-103; TİHEK, Burhaniye T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 56-59; TİHEK, Ünye M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 57-61; TİHEK, Diyarbakır 2 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 91-106.

46 TİHEK, İzmir 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 53.

47 TİHEK, Antalya S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 138.

48 Nelson Mandela Kuralları, Madde 22/1.

49 TİHEK, Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 46; TİHEK, Sincan 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 58; TİHEK, Yozgat 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 43; TİHEK, Antalya S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 78-79; TİHEK, Sincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 41; TİHEK, Diyarbakır 2 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 66; TİHEK, Afyonkarahisar 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/22, para. 46.

50 TİHEK, Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 47; TİHEK, Sincan 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 59; TİHEK, Yozgat 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 45; TİHEK, Antalya S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 77; TİHEK, Tekirdağ 2 No.lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 48; TİHEK, Sincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 42; TİHEK, Diyarbakır 2 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 64; TİHEK, Afyonkarahisar 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/22, para. 47.

51 TİHEK, İzmir 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 77; TİHEK, Tokat T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 81-82.

Sular Hakkında Yönetmelik'e uygun olduğu, bunun dışında isteyen mahpusların kurum kantinlerinden ambalajlı su temin edebildiği anlaşılmıştır.⁵²

Devletin işkence ve kötü muamele yasağının korunmasında pozitif yükümlülüğü, mahpusların barındığı alanların insan onuruna uygun olarak yeterli düzeyde aydınlatma, havalandırma ve ısıtma imkânına sahip olmasını ve temizlik gereklerini karşılama gerektirmektedir. Bu kapsamda mahpusların barındığı alanlarda pencerelerin mahpusların normal koşullarda gün ışığında okumalarını veya çalışmalarını mümkün kılmaya yeterli büyüklükte, iyi havalandırılabilir ve kabul edilmiş teknik standartlara uygun yapay aydınlatmaya sahip olmalıdır.⁵³ UÖM misyonu bağlamında ceza infaz kurumlarına yapılan ziyaretlerde mahpusların barındığı alanların temizliğinin mahpuslar tarafından yapıldığı ve bu alanların temiz olduğu, yeterli düzeyde havalandırma, aydınlatma ve ısıtma sistemine sahip olduğu tespit edilmiştir.⁵⁴ Öte yandan, bazı ceza infaz kurumlarında söz konusu konularda eksiklik görülmüş ve bunlara ilişkin tavsiyelerde bulunulmuştur.⁵⁵

Mahpusların kişisel temizliği genel temizliğin bir parçasıdır. Bu bağlamda genel temizliğin sağlanabilmesi için her mahpusun iklime uygun sıcaklıkta düzenli olarak duş alabilmesi ve giysilerini yıkayabilmesi önem arz etmektedir. Ziyaret edilen ceza infaz kurumlarının büyük bir çoğunluğunda mahpusların sıcak suya erişimlerinin mümkün olduğu, çamaşırhanede giysilerini yıkayabildikleri ve kurutabildikleri görülmüştür. Bu noktada bazı ceza infaz kurumlarında yaşanan problemlerin genellikle kurumdaki kalabalıklaşmadan kaynaklı olarak sıcak su miktarının yetmemesi, çamaşır yıkama sıklığının yeterli olmaması ve kurutma makinesinin bulunmadığı kurumlarda iklim özellikleri nedeniyle giysilerin zor kuruması olduğu anlaşılmıştır.⁵⁶ Çamaşırhane bulunmayan kurumlarda ise çamaşırhane kurulması yönünde tavsiyede bulunulmuştur.⁵⁷

Özel ihtiyaç sahibi mahpus gruplarının koşulları ve onlara yönelik muamelenin izlenmesi de UÖM ziyaretlerinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. 2023 yılı içerisinde yapılan ziyaretlerde görülmüştür ki; bazı ceza infaz kurumlarında engelli, yaşlı ve hasta mahpusların kullanımına uygun olarak tasarlanmış oda ve koğuşlar, ortak kullanım alanları ile banyo ve tuvaletler mevcutken,

52 TİHEK, Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 48-49; TİHEK, Sincan 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 29; TİHEK, Antalya S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 46-47; TİHEK, Tekirdağ 2 No.lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 28; TİHEK, Sincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 43; TİHEK, Diyarbakır 2 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 69; TİHEK, Afyonkarahisar 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/22, para. 48; TİHEK, İzmir 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/26, para. 43.

53 Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Avrupa Cezaevi Kurallarına Dair Üye Devletlere Rec (2006)2-rev Sayılı Tavsiye Kararı, 1/07/2020, para. 18.1-18.2.

54 TİHEK, Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 23-25; TİHEK, Sincan 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 31; TİHEK, Yozgat 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 22, 27; TİHEK, Antalya S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 41-44; TİHEK, Burhaniye T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 20, 23, 27-28; TİHEK, Tekirdağ 2 No.lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 22, 25; TİHEK, Denizli T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 19, 21; TİHEK, Ünye M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 19, 25,32; TİHEK, Ardahan Açık Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/7, Ankara, 2024, para. 25-26, 29; TİHEK, Diyarbakır 2 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 33, 48; TİHEK, Afyon 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 23; TİHEK, İzmir 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 21, 23, 25.

55 TİHEK, Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 23; TİHEK, Antalya S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 26, 142; TİHEK, Tekirdağ 2 No.lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 62; TİHEK, Sincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 76; TİHEK, İzmir 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 73.

56 TİHEK, Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 26; TİHEK, Ünye M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 26, 34; TİHEK, Burhaniye T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 24; TİHEK, Afyon 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/22, para. 30.

57 TİHEK, İzmir 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 76.

bazılarında ise bu husus yeterince dikkate alınmamıştır.⁵⁸ Bu bağlamda 2023 yılı ziyaret raporlarında, erişilebilirlik konusunda tespit edilen eksikliklerin giderilmesi hususunda ulusal⁵⁹ ve uluslararası mevzuat⁶⁰ çerçevesinde tavsiyelerde bulunulmuştur.⁶¹

Mahpusların bedensel sağlıklarını korumak ve boş zamanlarını değerlendirmek amacıyla organize edilmiş faaliyetler, ceza infaz rejiminin önemli bir parçasıdır. Bu çerçevede ceza infaz kurumu idarecilerinin uygun ekipmanlar ile spor, oyunlar, kültürel faaliyetler, özel hobiler ve diğer boş zaman uğraşlarına imkân sağlaması, mahpusların bireysel eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için onlara mümkün olduğunca ayrıntılı ve anlaşılır eğitim programları düzenlemesi ve kurumların yeterli bir biçimde donatılmış zengin bir kütüphaneye sahip olması gerekmektedir. Ayrıca, mahpusların eğitiminin ülkenin eğitim sistemiyle bütünlük içinde olması da eğitim sürecinde benimsenen hususlardan olmalıdır.⁶²

UÖM misyonu içinde ceza infaz kurumlarına yapılan ziyaretlerde mahpusların genel olarak açık ve kapalı spor salonlarından ve bu alanlardaki ekipmanlardan faydalanabildiği, mahpusların boş zamanlarını değerlendirmeleri için çeşitli meslek edindirme kursları ile özel hobi kurslarının düzenlendiği ve geniş kitap listesine sahip kütüphaneler oluşturulduğu görülmüştür. Ayrıca isteyen mahpusların açık öğretim ortaokulları, liseleri ve fakülteleri ile üniversitelerin örgün eğitim kademelerinde eğitim alabildikleri anlaşılmıştır.⁶³ Eğitsel, sosyal, kültürel, mesleki ve sportif etkinlikler konusunda zaman zaman yetersiz kalındığı⁶⁴ görülmüş olup yaşanan sorunların genelde bazı ceza infaz kurumlarındaki kalabalıklaşmadan ve eğitici bulunamamasından kaynaklandığı tespit edilmiştir.⁶⁵

Ceza infaz sisteminde görev alan personelin eğitimi, personel ve mahpuslar arasında olumlu bir iletişim kurulmasında büyük önem taşımaktadır. AİÖK tarafından ifade edildiği üzere; insani bir ceza infaz kurumu sisteminin temel taşı, mahpuslarla ilişkilerinde doğru yaklaşımın ne olması

58 TİHEK, Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 38; TİHEK, Sincan 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 33; TİHEK, Burhaniye T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 26; TİHEK, Sincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 20; TİHEK, Afyon 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 28.

59 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinin (f) bendi: "Erişilebilirlik: Binaların, açık alanların, ulaşım ve bilgilendirme hizmetleri ile bilgi ve iletişim teknolojisinin, engelliler tarafından güvenli ve bağımsız olarak ulaşılabilir ve kullanılabilir olmasını, (...) ifade eder." Mezkûr Kanun'un "Erişilebilirlik" başlıklı 7'inci maddesinin birinci fıkrası: "Yapılı çevrede engellilerin erişilebilirliğinin sağlanması için planlama, tasarım, inşaat, imalat, ruhsatlandırma ve denetleme süreçlerinde erişilebilirlik standartlarına uygunluk sağlanır."

60 Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi, (2009) 9'uncu maddesinin birinci fıkrası: "Taraf Devletler engellilerin bağımsız yaşayabilmelerini ve yaşamın tüm alanlarına etkin katılımını sağlamak ve engellilerin diğer bireylerle eşit koşullarda fiziki çevreye, ulaşım, bilgi ve iletişim teknolojileri ve sistemleri dâhil olacak şekilde bilgi ve iletişim olanaklarına, hem kırsal hem de kentsel alanlarda halka açık diğer tesislere ve hizmetlere erişimini sağlamak için uygun tedbirleri alacaklardır. (...)"; Mezkûr Sözleşme'nin 14'üncü maddesinin ikinci fıkrası: "Taraf Devletler engelli kişiler eğer herhangi bir süreç sonunda özgürlüklerinden mahrum edildiyse; bunun diğer bireylerle eşit koşullar altında yapılmasını; engellilerin uluslararası insan hakları hukukuna uygun olarak güvencelere sahip olmasını ve makul düzenlemeye ilişkin hükümler dâhil olmak üzere Sözleşme'nin hedefleri ve ilkeleriyle uyumlu muamele görmesini sağlar."

61 TİHEK, Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 85-87; TİHEK, Burhaniye T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 81; TİHEK, Sincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 77; TİHEK, Diyarbakır 2 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 154; TİHEK, Afyon 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 86.

62 Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Avrupa Cezaevi Kurallarına Dair Üye Devletlere Rec (2006)2-rev Sayılı Tavsiye Kararı, 1/07/2020, para. 27.3-29.1.

63 TİHEK, Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 66-75; TİHEK, Sincan 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 61-72; TİHEK, Yozgat 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 60-65; TİHEK, Burhaniye T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 61-71; TİHEK, Tekirdağ 2 No.lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 51-57; TİHEK, Denizli T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 41-50; TİHEK, Dumlu 1 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 48-57; TİHEK, Sincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 59-69; TİHEK, Diyarbakır 2 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 112-113; TİHEK, Afyon 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, Rapor, para. 63-64.

64 TİHEK, Afyon 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 66.

65 TİHEK, Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 67; TİHEK, Sincan 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 65; TİHEK, Tekirdağ 2 No.lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, para. 51; TİHEK, Ünye M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 64; TİHEK, Burhaniye T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 69.

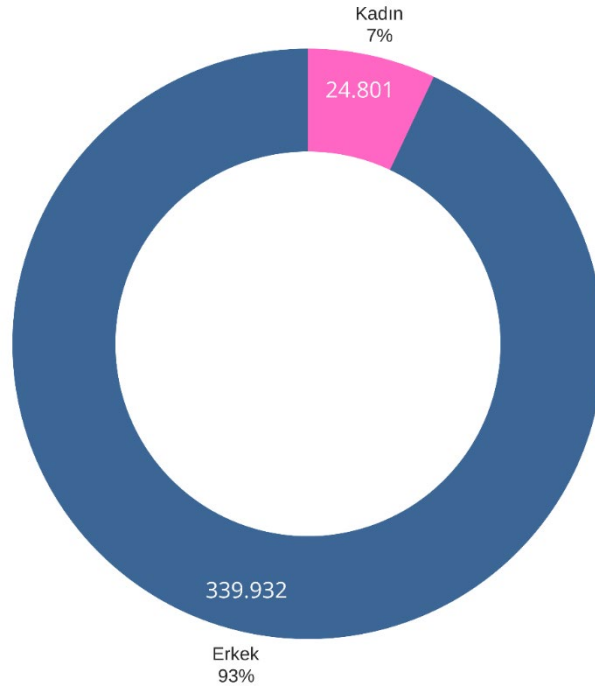
gerektiğini bilen, işini sadece bir görev değil meslek olarak gören, iyi seçilmiş ve eğitilmiş ceza infaz kurumu personeli olup ceza infaz kurumu personeli ve mahpuslar arasında yapıcı ve olumlu ilişkilerin oluşması, sadece kötü muamele riskini azaltmakla kalmayacak, aynı zamanda kontrol ve güvenliği de artıracak; bunun sonucu ceza infaz kurumu personelinin işi daha tatminkâr hale gelecektir.⁶⁶ Bu çerçevede ziyaret raporlarında, başta infaz ve koruma memurları olmak üzere, personele insan hakları, işkence ve kötü muamele yasağı konularında eğitim verilmesi tavsiye edilmiştir.⁶⁷

2.1.2. Nezarethaneler

Ceza yargılaması kapsamında haklarındaki işlemler tamamlanıp adli mercilere sevk edilinceye kadar şüpheli veya sanıkların bekletilmesi amacıyla yapılmış olan nezarethaneler, nispeten kısa süreli özgürlükten yoksun bırakılma yerleri olsa da işkence ve kötü muamele yasağı bağlamında temel birtakım güvencelerin önem arz ettiği mekânlardır.

Emniyet Genel Müdürlüğü Nezarethaneleri

Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesindeki il, ilçe ve şube müdürlükleri ile polis merkezi amirlikleri nezdinde toplam 4.275 nezarethane bulunduğu bildirilmiştir.⁶⁸

Grafik 5: Gözaltına Alınan Kişi Sayısının Cinsiyete Göre Yüzdelerle Dağılımı (Emniyet Genel Müdürlüğü)

UÖM, 2023 yılı içerisinde İl Emniyet Müdürlüğü bünyesindeki 10 nezarethaneye ziyaret gerçekleştirmiştir. Gerçekleştirilen ziyaretlerde gözaltı sürecine ilişkin olarak Anayasa, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği gibi ulusal, AİÖK

⁶⁶ AİÖK, 11. Genel Rapor, [CPT/Inf (2001) 16], para. 26.

⁶⁷ TİHEK, Yozgat 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 73; TİHEK, Burhaniye T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 88; TİHEK, Ünye M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 81; TİHEK, Ardahan Açık Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 76; TİHEK, Diyarbakır 2 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, para. 148; TİHEK, Afyon 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/22, para. 83.

⁶⁸ İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü, 29.02.2024 tarihli ve E-29367668 -61226-2024021616260563325 sayılı yazı.

standartları gibi uluslararası standartlar ile öngörülen güvencelere uyulup uyulmadığı dikkatle incelenmektedir. Bu çerçevede, UÖM ziyaretlerinde özellikle tespit edilmeye çalışılan üç temel mekanizma; kişinin bir yakınına gözaltına alındığının bildirilip bildirilmediği, müdafî yardımından yararlanıp yararlanmadığı ve sağlık kontrolünden geçip geçmediğidir.⁶⁹ Zira bu uygulamalar kötü muamelenin önüne geçebilmek açısından önemli bir güvence oluşturmaktadır. Anılan güvencelerin etkin bir şekilde hayata geçirilmesinin ön koşulu ise, gözaltına alınan kişinin sahip olduğu haklar konusunda bilgilendirilmesidir. Yapılan ziyaretlerde, tutulanlara sahip oldukları haklarla ilgili olarak bilgi verildiği anlaşılmıştır. Yabancılar için bilgilendirici broşür veya kitapçık gibi materyaller ile anlayacakları dilde yazılmış, haklarını gösteren herhangi bir form bulunmaması durumunda⁷⁰ yabancılar dâhil olmak üzere, gözaltına alınan kişilere gecikme olmadan ve anladıkları bir dilde hakları konusunda açık bir biçimde form veya benzeri bir materyal ile bilgi verilmesi gerektiği belirtilmiştir.⁷¹

Söz konusu temel güvencelerle ilgili olarak bir başka tespit ise kişilerin avukata erişim hakkından yararlanmasına imkân sağlanıp sağlanmadığı ve bu imkânın hangi koşullarda sunulduğuna ilişkindir. Gidilen hiçbir ziyarette avukata erişim hakkından faydalanılmadığı şikâyetiyle karşılaşılmamıştır. Fakat avukat görüşme odalarının koşullarına ilişkin bazı sorunlar tespit edilmiştir. Gözaltında tutulanların avukatları ile her zaman ve konuşulanları başkalarının duyamayacağı özel bir ortamda görüşebilmesi ve her kolluk biriminde görüşme için uygun şartları haiz görüşme odası ayrılması gerekmektedir.⁷² Ziyaret gerçekleştirilen ve nezarethanelerinde bu koşullara uygun olmadığı tespit edilen emniyet birimlerinde bu koşullara uygun müstakil avukat görüşme odası düzenlenmesi gerektiği tavsiye edilmiştir.⁷³

Gözaltına alınan kişilerin yukarıda sayılan temel güvencelerden yararlanmasının yanı sıra, tutuldukları yerlerdeki fiziksel koşullar belirli temel şartlara uygun olmalıdır. AİÖK, nezarethanelerin prensip olarak kısa süreli alıkonulma yerleri olması sebebiyle fiziksel şartların, diğer alıkonulma merkezlerindeki kadar iyi olmasının beklenmediğini, ancak yine de bazı temel fiziksel şartlara uyulması gerektiğini ifade etmektedir.⁷⁴ Dolayısıyla, tüm nezarethaneler, içinde barındırılacak kişi sayısına uygun büyüklükte, gerekli havalandırma ve aydınlatma⁷⁵ şartlarına sahip, mümkün olduğunca doğal ışık ile aydınlatılmış, tutulanların temiz ve düzgün şartlarda doğal ihtiyaçlarını karşılayabildiği yerler olmalıdır.⁷⁶ 2023 yılında nezarethanelere gerçekleştirilen UÖM ziyaretlerinde bu koşullara dair tespit edilen eksikliklerden biri, gerek nezarethane odalarının gerekse tutulanların kullanımına ayrılmış tuvalet ve banyoların temizliği noktasında olmuştur. Bu

69 AİÖK, Genel Rapor [CPT/Inf (92) 3], para. 36.

70 TİHEK, Ankara İli Cebeci Şehit Birol Öztekin Polis Merkezi Amirliği Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, Rapor No: 2023/38, Ankara, 2023, para. 29; TİHEK, Malatya İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, Rapor No: 2023/47, Ankara, 2023, para. 54

71 TİHEK, Ankara İli Cebeci Şehit Birol Öztekin Polis Merkezi Amirliği Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 46; TİHEK, Malatya İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 78.

72 Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği, Madde 21.

73 TİHEK, Ankara İli Cebeci Şehit Birol Öztekin Polis Merkezi Amirliği Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 45; TİHEK, Malatya İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 77; TİHEK, İzmir İli Selçuk İlçe Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, Rapor No: 2023/58, Ankara, 2023, para. 48.

74 AİÖK, Genel Rapor [CPT/Inf (92) 3], para. 42.

75 "Yeterli aydınlatma, uyku süresi hariç, kitap okumaya yetecek kadar ışık olmasını ifade eder." (AİÖK, Genel Rapor [CPT/Inf (92) 3], para. 42.)

76 AİÖK, 2. Genel Rapor, [CPT/Inf (92) 3], para. 42; AİÖK, 12. Genel Rapor, [CPT/Inf (2002) 15], para. 47.

sebeple temizlik hususunda gereken özenin gösterilmesine ve temizlik malzemelerinin hazırda bulundurulmasına yönelik tavsiyeler raporlarda yer almıştır.⁷⁷ Buna ek olarak odalardaki yıpranmış oturma alanlarının yenilenmesi, havalandırma ve doğal ışık konusunda yetersiz olduğu tespit edilen nezarethanelere yeterli havalandırma sağlanması ve gelecekte inşa edilecek yapılarda nezarethanelerin doğal ışık alacak şekilde tasarlanması önerilmiştir.⁷⁸

Fiziksel koşullara ilişkin diğer bir sorun alanı erişilebilirlik ilkesinin uygulanması ile ilgili tespitlerdir. Ziyaret edilen nezarethanelerin fiziki şartlarının çoğunlukla engelli erişimine uygun olmadığı görülmüştür. Tespitler genellikle; gözaltında tutulanların kullanımına tahsis edilen tuvalet, lavabo ve banyo bölümlerinin engelli veya yaşlıların kullanımına uygun olarak tasarlanmadığı, asansör veya engelli rampası da bulunmaması sebebiyle nezarethanelerin erişilebilirlik ilkesini sağlamadığı, nezarethane girişlerinde rampa ve tutunma barı bulunmadığı ve acil durum butonunun olmadığı yönünde olmuştur. Bu noktada BM Engelli Hakları Sözleşmesi'nin 14'üncü maddesine⁷⁹ atıf yapılarak tüm nezarethanelerde engelli dostu uygulamalar başlatılması ve nezarethanelerin engellilere uygun hale getirilmesi tavsiyelerinde bulunulmuştur.⁸⁰

Üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise; özgürlüğünden yoksun bırakılanların tutulma sürelerine ilişkin bilgilerin yer aldığı nezarethane defterleridir. Bazı ziyaretlerde söz konusu defterlerin eksik tutulduğu tespit edilmiş ve defterlerin tam ve eksiksiz olarak tutulması yönünde tavsiyede bulunulmuştur.⁸¹

77 TİHEK, Ankara İli Cebeci Şehit Birol Öztekin Polis Merkezi Amirliği Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 44; TİHEK, Rize İli Ardeşen İlçe Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, Rapor No: 2023/30, Ankara, 2023, para. 33; TİHEK, İzmir İli Selçuk İlçe Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 46.

78 TİHEK, Ankara İli Cebeci Şehit Birol Öztekin Polis Merkezi Amirliği Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 42-43; TİHEK, Bursa İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, Rapor No: 2023/55, Ankara, 2023, para. 129; TİHEK, İzmir İli Selçuk İlçe Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 44-45.

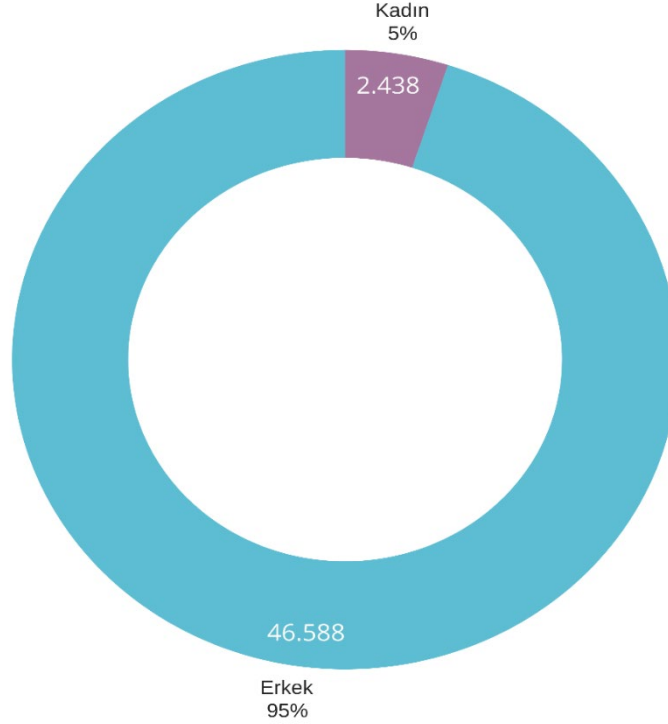
79 BM Engelli Hakları Sözleşmesi Madde 14/2: "Taraf Devletler engelli kişiler eğer herhangi bir süreç sonunda özgürlüklerinden mahrum edildiyse; bunun diğer bireylerle eşit koşullar altında yapılmasını; engellilerin uluslararası insan hakları hukukuna uygun olarak güvencelere sahip olmasını ve makul düzenlemeye ilişkin hükümler dâhil olmak üzere Sözleşme'nin hedefleri ve ilkeleriyle uyumlu muamele görmesini sağlar."

80 TİHEK, Ankara İli Cebeci Şehit Birol Öztekin Polis Merkezi Amirliği Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 40; TİHEK, Rize İli Ardeşen İlçe Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 32; TİHEK, Bursa İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 130; TİHEK, Malatya İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 80; TİHEK, İzmir İli Selçuk İlçe Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 43.

81 TİHEK, Ankara İli Cebeci Şehit Birol Öztekin Polis Merkezi Amirliği Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 47; TİHEK, Rize İli Ardeşen İlçe Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 34.

Jandarma Genel Komutanlığı Nezarethaneleri

İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde; 1.306'sı erkek, 1.015'si kadın tutulanlar için ayrılmış 2.321 oda kapasiteli 1.031 nezarethane bulunmaktadır. 2023 yılı boyunca bu nezarethanelerde tutulan kişi sayısı; 31'i engelli, 786'sı çocuk, 2.179'u yabancı uyruklu olmak üzere 49.026'dır.⁸²

Grafik 6: Gözaltına Alınan Kişi Sayısının Cinsiyete Göre Yüzdelerle Dağılımı (Jandarma Genel Komutanlığı)

UÖM, 2023 yılı içerisinde Jandarma Genel Komutanlığı bünyesindeki 8 nezarethaneye ziyaret gerçekleştirmiştir. Gerçekleştirilen ziyaretlerde gözaltı sürecine ilişkin olarak daha önce ifade edildiği üzere; Anayasa, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği gibi ulusal, AİÖK standartları gibi uluslararası standartlar ile öngörülen güvencelere uyulup uyulmadığı dikkatle incelenmektedir. Bu bağlamda 2023 yılında Jandarma Genel Komutanlığı bünyesindeki nezarethanelere yapılan ziyaretlerde genel olarak gözaltına alınan kişilere gecikme olmadan ve anladıkları bir dilde hakları konusunda açık bir biçimde form veya benzeri bir materyal ile sahip olduğu haklara dair bilgi verilmesi⁸³, ulusal ve uluslararası standartlara uygun müstakil bir avukat görüşme odasının hazırlanması⁸⁴, temizlik hususunda gereken özenin gösterilmesi⁸⁵, fiziksel eksikliklerin giderilmesi⁸⁶, havalandırma ve doğal ışık

⁸² İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı, 13.02.2024 tarihli ve E-83195421-804.01-26262347 sayılı yazı.

⁸³ TİHEK, Trabzon İli Of İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/3, Ankara, 2023, para. 44; TİHEK, Ankara İli Çankaya İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, Rapor No: 2023/59, Ankara, 2023, para. 81; TİHEK, Artvin İli Borçka İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, Rapor No: 2023/54, Ankara, 2023, para. 38.

⁸⁴ TİHEK, Manisa İli Yunusmre İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, Rapor No: 2023/48, Ankara, 2023, para. 33; TİHEK, Artvin İli Borçka İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 39; TİHEK, Van İl Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, Rapor No: 2023/60, Ankara, 2023, para. 58; ; TİHEK, Artvin İli Borçka İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 40.

⁸⁵ TİHEK, Trabzon İli Of İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 42; TİHEK, Rize İli Ardeşen İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, Rapor No: 2023/40, Ankara, 2023, para. 38; TİHEK, Van İl Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 54; TİHEK, Ankara İli Çankaya İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 75.

⁸⁶ TİHEK, Trabzon İli Of İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 41; TİHEK, Rize İli Ardeşen İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 42; TİHEK, Ankara İli Çankaya İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 78,

konusunda yetersiz olduğu tespit edilen nezarethanelere yeterli havalandırma ve doğal ışığın sağlanması.⁸⁷ önerilmiştir.

Jandarma Genel Komutanlığı bünyesindeki nezarethanelerde, Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesindeki nezarethanelerde olduğu gibi, fiziksel koşullara ilişkin en önemli sorun alanı erişilebilirlik ilkesinin uygulanmasıdır. Ziyaret edilen nezarethanelerin fiziki şartlarının çoğunlukla engelli erişimine uygun olmadığı görülmüş ve bu durumun düzeltilmesi için tavsiyede bulunulmuştur.⁸⁸

Adliye Nezarethaneleri

UÖM görevi kapsamında ziyaret gerçekleştirilen bir diğer alıkonulma merkezi adliyelerdeki nezarethanelerdir. Bu alanlar genellikle polis bekleme alanı.⁸⁹ ve jandarma bekleme alanı.⁹⁰ olmak üzere iki ayrı bekleme alanından oluşmaktadır. Bu alanlarda bulunan nezarethanelerde kişilerin uzun süre tutulmadığı düşünülse de buldukları süre boyunca yeterli ışıklandırma ve havalandırma şartlarına sahip olmaları beklenmektedir.⁹¹ Ayrıca doğal ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri uygun imkânlarla sahip olmaları da önem arz etmektedir.⁹²

2023 yılında 2 adliye nezarethanesine ziyaret düzenlenmiş olup bu ziyaretlerde nezarethane odalarındaki fiziksel eksikliklerin giderilmesi, alanların erişilebilirlik standartlarına uygun hale getirilmesi, yabancı uyruklu mahpuslar için yabancı dilde bilgi formlarının oluşturulması gibi tavsiyelerde bulunulmuştur.⁹³

2.1.3. Kabul Edilemeyen Yolcu Bekleme Alanı

Kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı yerlerden biri de havalimanlarındaki kabul edilemeyen yolcu bekleme alanlarıdır. Türkiye'ye girişlerine izin verilmeyen yabancılar, işlemleri sonuçlanıncaya kadar bu alanlarda tutulmaktadır. İlgili mevzuata göre kabul edilemeyen yolcuların⁹⁴ geri götürülmesinden, gönderilene kadar beslenme, konaklama ve sağlık giderlerinin karşılanmasından taşıyıcı havayolu firması sorumludur.⁹⁵

⁸⁷ TİHEK, Van İl Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 51; TİHEK, Ankara İli Çankaya İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 76-77; TİHEK, Artvin İli Borçka İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 34.

⁸⁸ TİHEK, Muğla İli Marmaris İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, Rapor No: 2023/26, Ankara, 2023, para. 53-55; TİHEK, Rize İli Ardeşen İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 36; TİHEK, Van İl Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 48; TİHEK, Ankara İli Çankaya İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 72; TİHEK, Artvin İli Borçka İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu, para. 35.

⁸⁹ Mahkemede tutuklananlar ile ifadesi alınmak üzere adliyeye getirilen kişilerin ve kesinleşmiş cezası olan ancak ceza infaz kurumunda bulunmayan kişilerin ceza infaz kurumuna götürülmeden önce bekletildikleri alandır.

⁹⁰ Cezaevlerinden duruşmaya katılmak için getirilen mahpusların bekletildikleri alandır.

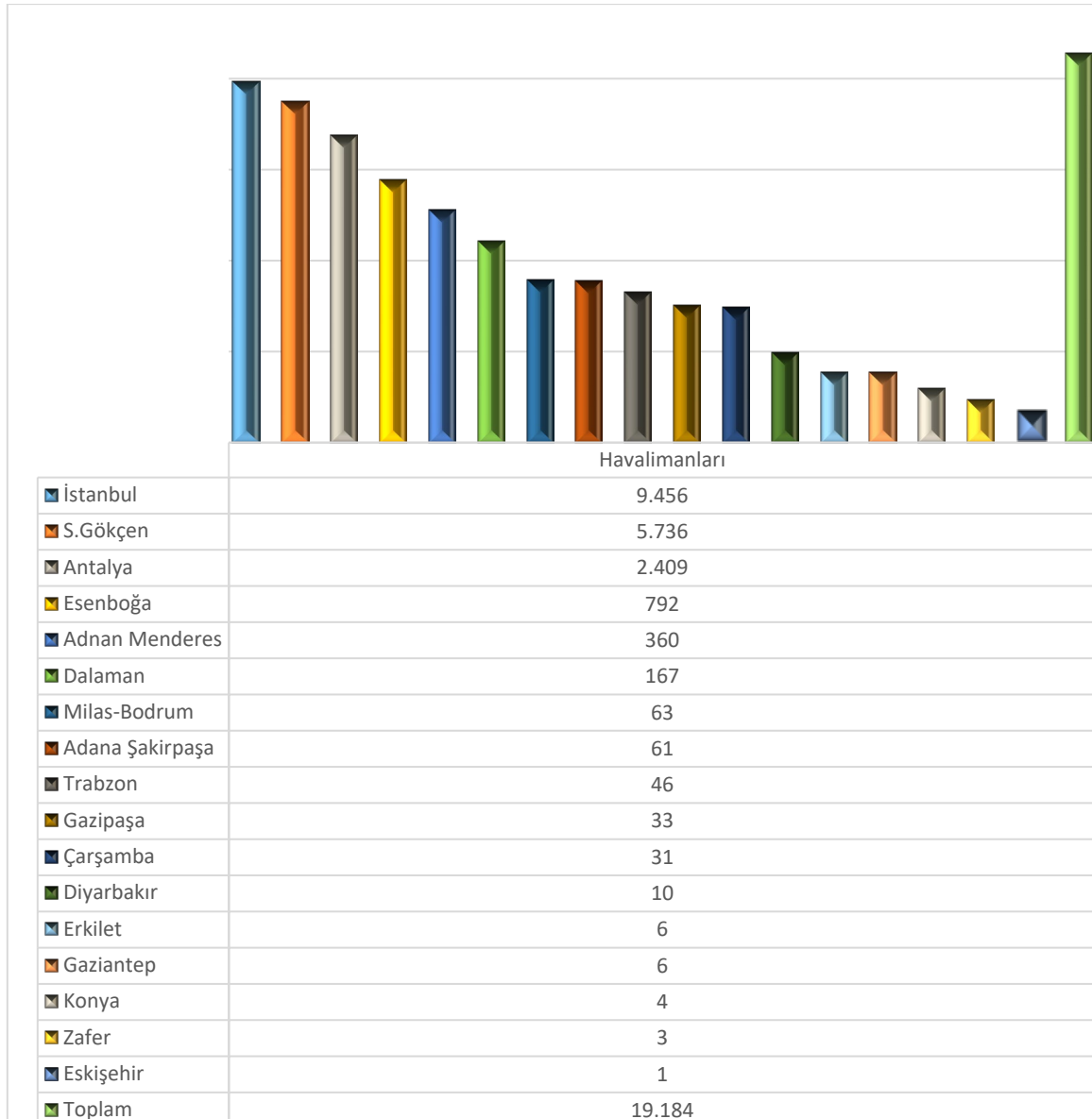
⁹¹ "Bütün polis hücreleri, içinde bulundurulan kişi sayısına göre makul büyüklükte olmalı ve gerekli ışıklandırma (uyku süresi hariç, okumaya yetecek kadar ışık) ve havalandırma şartlarına sahip olmalıdır; tercihen hücrelerde doğal ışık olmalıdır." Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur kırıcı Ceza veya Muamelelerinin Önlenmesi Komitesi AİÖK Standartları, CPT/Inf/(2002) 13, para. 47.

⁹² AİÖK Standartları, CPT/Inf/(2002) 8, para. 42.

⁹³ TİHEK, Ankara Batı Adliyesi Mahpus Bekleme Alanı Takip Ziyareti Raporu, Rapor No: 2023/29, Ankara, 2023, para. 38-43.

⁹⁴ 11/4/2013 tarihli ve 28615 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (z) bendine göre; "Kabul edilemeyen yolcu: Ülkeye giriş yapabilmek veya ülkeden transit geçebilmek için sınır kapılarına gelen ancak mevzuatta aranan koşulları taşımadığından ülkeye girişine veya ülkeden transit geçişine izin verilmeyen kişi"dir.

⁹⁵ 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Madde 98/1.

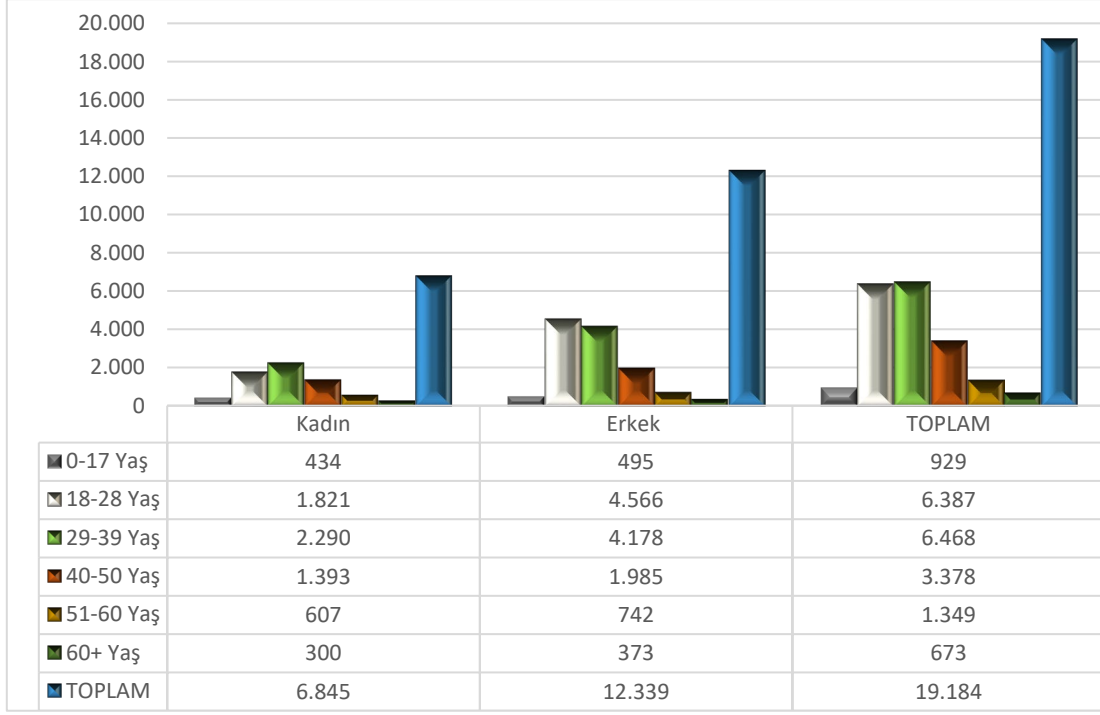

Grafik 7: Kabul Edilemeyen Yolcu Alanlarında Tutulanların Havalimanlarına Göre Dağılımı.⁹⁶

Yukarıdaki grafikten anlaşıldığı üzere 2023 yılında kabul edilemeyen yolcu alanlarında toplam 19.184 kişi tutulmuştur. Bu sayı 2022 yılı verisi⁹⁷ ile karşılaştırıldığında 2023 yılında kabul edilemeyen yolcu alanlarında tutulan sayısının yaklaşık %36 oranında artış gösterdiği anlaşılmaktadır. 2023 yılında kabul edilemeyen yolcu alanlarında tutulan sayısının en yoğun olduğu illerin ise 2022 yılında olduğu gibi İstanbul, Antalya ve Ankara olduğu görülmektedir.

⁹⁶ İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 5/2/2024 tarihli ve E-29367668-61233-2024013015404718061 sayılı resmi yazısı.

⁹⁷ TİHEK, İşçence ve Kötü Muameleye Karşı Ulusal Önleme Mekanizması 2022 Yılı Raporu.

Grafik 8: Kabul Edilemeyen Yolcu Bekleme Alanlarında Tutulanların Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı.⁹⁸

2023 yılında kabul edilemeyen yolcu alanlarında her yaş grubundan insan tutulmuştur. Bununla birlikte tutulanların genellikle 18-28 ve 29-39 yaş aralığındaki erkek bireyler olduğu anlaşılmakta olup konuya ilişkin ayrıştırmış verilere yukarıdaki grafikte yer verilmiştir.

UÖM, 2023 yılı içerisinde 3 havalimanındaki kabul edilemeyen bekleme alanına ziyaret gerçekleştirmiştir. Ziyaretlerde genel olarak; temiz hava ve gün ışığına erişim imkânının sağlanması,⁹⁹ oda veya tuvaletlerde bebek alt değiştirme ünitesi veya bebek emzirme alanı oluşturulması,¹⁰⁰ çocuklar için ayrı bir oyun alanının tahsis edilmesi,¹⁰¹ oda, tuvalet, banyo ve tutulanların hizmetine sunulan eşyaların temizliğinin sağlanması,¹⁰² farklı dillerde kabul edilemeyen yolcu formunun hazırlanması,¹⁰³ tutulanların telefona ve internete erişiminin sağlanması,¹⁰⁴ ve merkezde görev yapan personelin hizmet içi eğitim müfredatına insan hakları ile işkence ve kötü muamele yasağına yönelik eğitimlerin dâhil edilmesi,¹⁰⁵ hususlarında eksiklikler tespit edilmiş ve tavsiyelerde bulunulmuştur.

⁹⁸ İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 5/2/2024 tarihli ve E-29367668 -61233-2024013015404718061 sayılı resmi yazısı.

⁹⁹ TİHEK, Dalaman Havalimanı Kabul Edilemeyen Yolcu Bekleme Alanı Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/8, Ankara, 2024, para. 39; TİHEK, İstanbul Havalimanı Transit Geçiş Merkezi Ziyareti Raporu, Rapor No: 2023/46, Ankara, 2023, para. 54.

¹⁰⁰ TİHEK, Dalaman Havalimanı Kabul Edilemeyen Yolcu Bekleme Alanı Ziyareti Raporu, para. 36.

¹⁰¹ TİHEK, Dalaman Havalimanı Kabul Edilemeyen Yolcu Bekleme Alanı Ziyareti Raporu, para. 36; TİHEK, İstanbul Havalimanı Transit Geçiş Merkezi Ziyareti Raporu, para. 52.

¹⁰² TİHEK, Dalaman Havalimanı Kabul Edilemeyen Yolcu Bekleme Alanı Ziyareti Raporu, para. 37-38; TİHEK, Antalya Havalimanı Transit Geçiş Merkezi Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/6, Ankara, 2024, para. 42; TİHEK, İstanbul Havalimanı Transit Geçiş Merkezi Ziyareti Raporu, para. 49-51.

¹⁰³ TİHEK, Dalaman Havalimanı Kabul Edilemeyen Yolcu Bekleme Alanı Ziyareti Raporu, para. 43; TİHEK, İstanbul Havalimanı Transit Geçiş Merkezi Ziyareti Raporu, para. 53.

¹⁰⁴ TİHEK, Dalaman Havalimanı Kabul Edilemeyen Yolcu Bekleme Alanı Ziyareti Raporu, para. 41; TİHEK, Antalya Havalimanı Transit Geçiş Merkezi Ziyareti Raporu, para. 44; TİHEK, İstanbul Havalimanı Transit Geçiş Merkezi Ziyareti Raporu, para. 53.

¹⁰⁵ TİHEK, Dalaman Havalimanı Kabul Edilemeyen Yolcu Bekleme Alanı Ziyareti Raporu, para. 44.

2.1.4. Geri Gönderme Merkezleri

2023 yılı sonu itibariyle sınır dışı edilmek üzere veya istisnai durumlarda uluslararası koruma başvurusu değerlendirilirken¹⁰⁶ idari gözetim altına alınan yabancıların geçici olarak tutuldukları geri gönderme merkezlerinin sayısı 30, geçici barınma merkezlerinin sayısı ise 11'dir.¹⁰⁷

2023 yılında UÖM tarafından 3 geri gönderme merkezine ziyaret düzenlenmiştir. Ziyaretlerde yabancıların özgürlüklerinden yoksun bırakılma anından itibaren sahip oldukları hukuki güvencelerin yanı sıra tutulma koşulları da incelenmektedir.

İdari gözetim altına alınan yabancıların mümkün olan en kısa sürede ve anladıkları dilde, hakları ve kendilerine uygulanacak usul ve esaslar hakkında bilgilendirilmeleri UÖM kapsamında önem arz etmektedir.¹⁰⁸ TİHEK'in 2023 yılı ziyaretlerinde, yabancıların merkezlere giriş yaptıkları andan itibaren, ilgili merkezde tutulma sebepleri ve süreleri, hak ve yükümlülükleri konusunda bilgilendirilmeleri hususu titizlikle izlenmiştir.¹⁰⁹

AİÖK, idari gözetim altındaki yabancıların, özgürlüklerinin kısıtlanmasının ilk anlarından itibaren, hekime erişim hakkı, tercih ettiği bir yakınına durumuna dair bilgilendirme hakkı ve avukata erişim hakkının üç temel hak olduğunu vurgulamaktadır.¹¹⁰ Bu bakımdan geri gönderme merkezlerinde ele alınması gereken önemli hususlardan biri, yabancıların psikolojik danışmanlık da dâhil olmak üzere gerekli tıbbi tedavi imkânlarına erişimlerinin sağlanmasıdır.¹¹¹ 2023 yılında ziyaret edilen geri gönderme merkezlerinde revir ve psikososyal destek birimleri bulunmakla birlikte, sunulan sağlık hizmetlerinde aksaklıklar yaşandığı tespit edilmiş ve söz konusu aksaklıkların giderilmesi tavsiye edilmiştir.¹¹² Bu bağlamda çocukların aşı takibinin yapılması,¹¹³ dış hastalıklarında hastaneye sevk süreçlerinin kolaylaştırılması¹¹⁴ ve salgın hastalıkların önüne geçilmesi¹¹⁵ için gerekli tedbirlerin alınması özellikle vurgulanmıştır.

İdari gözetim altında tutulan yabancıların dış dünya ile anlamlı bir teması sürdürebilme imkânına sahip olmaları hususu da ayrıca önem arz etmektedir. Bu bakımdan tutulanların isterlerse akrabaları, arkadaşları ve dini, uluslararası ve /veya sivil toplum kuruluşları ile düzenli olarak irtibat kurabilmelerinin sağlanması gerekmektedir.¹¹⁶ Yapılan ziyaretlerde merkezlerde tutulan kişilerin hafta içi mesai saatleri içerisinde aileleri ile ankesörlü telefonla veya yüz yüze görüşebildikleri, Merkezlerdeki kantinde telefon kartı satıldığı, ihtiyaç sahibi kişilere İdare tarafından ücretsiz kart sağlanabildiği görülmüştür.¹¹⁷

¹⁰⁶ 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Madde 57, 58, 68.

¹⁰⁷ İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığının 23/2/2024 tarihli ve E-13819454-042-238057 sayılı resmi yazısı.

¹⁰⁸ AİÖK, Yabancılar Mevzuatına Göre Gözetim Altında Tutulan Yabancı Ülke Vatandaşları, CPT/Inf(97)10-part, para. 30.

¹⁰⁹ TİHEK, Bursa Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/34, 2024, para. 19-20; TİHEK, Akyurt Geri Gönderme Merkezi Takip Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/33, Ankara, 2024, para. 22-25.

¹¹⁰ AİÖK, Özgürlüklerinden Yoksun Bırakılmış Yasa Dışı Göçmenler İçin Koruma Önlemleri, CPT/Inf(2009)27-part, para. 81.

¹¹¹ APT/UNHCR, Monitoring Immigration Detention: Practical Manual, 2014, p. 159. Ayrıca Bkz. İdari Gözetim Kılavuz İlkeleri, Kılavuz İlke 8, Madde 48/vi.

¹¹² TİHEK, Bursa Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu, para. 107, 116.

¹¹³ TİHEK, Bursa Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu, para. 117; TİHEK, Akyurt Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu, para. 97.

¹¹⁴ TİHEK, Akyurt Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu, para. 98.

¹¹⁵ TİHEK, Akyurt Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu, para. 94.

¹¹⁶ İdari Gözetim Kılavuz İlkeleri, Kılavuz İlke 8, Madde 48/vii.

¹¹⁷ TİHEK, Bursa Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu, para. 80-83; TİHEK, Akyurt Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu, para. 76-77.

İdari gözetim altına alınan yabancılar için üç temel haktan biri olan avukata erişim hakkı; avukatla özel konuşma yapabilme, ikamet, idari gözetim, sınır dışı edilme ile ilgili konularda yasal danışmanlığa erişme hakkını ve kendi kendilerine bir avukat atayacak ve ücretini ödeyecek durumda olmayan yabancıların adli yardıma erişimden faydalanabilmelerini içermelidir.¹¹⁸ Bu kapsamda yapılan ziyaretlerde avukat görüşme odalarının faal olduğu ve kullanıldığı ancak özgürlüğünden yoksun bırakılan yabancıların avukata erişim haklarına dair yeterince bilgi sahibi olmadıkları tespit edilmiş ve adli yardıma başvuru, idari gözetim kararına itiraz ve uluslararası korumaya başvuru prosedürü konularında bilgilendirici faaliyetlerde bulunmaları için merkezlerin bulunduğu illerdeki baro başkanlıklarına tavsiyelerde bulunulmuştur.¹¹⁹

Üzerinde durulması gereken bir diğer husus, özgürlüğünden yoksun bırakılan yabancıların tutulma koşullarıdır. Yabancıların barındığı alanların yeterli büyüklükte, iyi havalandırılabilir ve kabul edilmiş teknik standartlara uygun yapay aydınlatmaya sahip olması gerekmektedir. Bu bağlamda 2023 yılında ziyaret edilen merkezlerin fiziksel koşullarının genel olarak iyi olduğu görülmüştür. Ancak ziyaret edilen merkezlerden bazılarında fiziksel koşullara uygun olmayan sayıda yabancı tutulduğu tespit edilmiş ve kalabalıklaşmanın önüne geçilmesi için gerekli tedbirlerin alınması yönünde tavsiyede bulunulmuştur.¹²⁰

Geri gönderme merkezlerinde tutulan yabancıların kişisel temizliği genel temizliğin bir parçasıdır. Bu bağlamda genel temizliğin sağlanabilmesi için her yabancı için iklimine uygun sıcaklıkta düzenli olarak duş alabilmesi ve giysilerini yıkayabilmesi önem arz etmektedir. Ziyaret edilen geri gönderme merkezlerinde genel olarak yabancıların sıcak suya erişimlerinin mümkün olduğu, çamaşırhanede giysilerini yıkayabildikleri ve kurutabildikleri görülmüştür.¹²¹ Bu noktada bazı geri gönderme merkezlerinde problemler yaşandığı tespit edilmiş ve tavsiyede bulunulmuştur.¹²²

Yabancıların tutulma koşullarının insan haklarına ilişkin ilke ve standartlara uygun olması, fiziksel olanakların yanı sıra günlerini nasıl geçirdikleri ile de ilgilidir. Geri gönderme merkezlerinde tutulan yabancıların mümkün olduğunca açık bir rejime tabi tutulmaları gerekmektedir.¹²³ Bu bağlamda geri gönderme merkezlerindeki yabancıların hareket serbestliklerinin mümkün olduğunca az sınırlandırılması, açık havaya serbest (günde bir saatten fazla) erişimlerinin olması, idari gözetim süresinin uzunluğu ile orantılı bir biçimde kapsamlı etkinlik olanaklarına sahip olmaları ve dış dünya ile iletişimlerinin mümkün olduğunca devam ettirilmesi önem arz etmektedir.¹²⁴ Bu uygulamalar yabancılar için merkezlerdeki yaşamı iyileştirerek şiddet ve gerilim riskini azaltacak, dolayısıyla bu merkezlerin yönetimini de kolaylaştıracaktır. 2023 yılında gerçekleştirilen ziyaretlerde yabancıların genel olarak günde üç defa havalandırma alanına çıkabildiği, çocukların diledikleri zaman oyun alanlarına erişimi olduğu, yabancıların faydalanmaları

118 AİÖK, Özgürlüklerinden Yoksun Bırakılmış Yasa Dışı Göçmenler İçin Koruma Önlemleri, para. 82.

119 TİHEK, Bursa Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu, para. 119-120.

120 TİHEK, Bursa Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu, para. 113.

121 TİHEK, Bursa Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu, para. 30; TİHEK, Akyurt Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu, para. 39, 42.

122 TİHEK, Akyurt Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu, para. 87-88; TİHEK, Bursa Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu, para. 100, 102-103.

123 AİÖK, Gözetim Altında Tutulan Yasa Dışı Göçmenler, CPT/Inf(2017)3.

124 AİÖK, Gözetim Altında Tutulan Yasa Dışı Göçmenler.

için kütüphane oluşturulduğu, resim ve el sanatları dersi verildiği görülmüştür.¹²⁵ Bu konulara ilişkin söz konusu imkânlardan faydalanma sürelerinin artırılması yönünde tavsiyelerde bulunulmuştur.¹²⁶

Geri gönderme merkezlerine gerçekleştirilen ziyaretlerde personel sayısının yanında niteliğinin de yeterli olup olmadığı, personelin hizmet içi eğitimlerle mesleki bilgilerini geliştirip geliştirmediği izlenmiş; bu çerçevede il göç uzman ve uzman yardımcıları ile meslek elemanları başta olmak üzere bütün personele yönelik olarak hazırlanan eğitim müfredatına İstanbul Protokolü'nü içerir şekilde işkence ve kötü muamele yasağının yanı sıra iletişim becerilerinin geliştirilmesi, ilk yardım, stresle baş edebilme ve beden dilini uygun şekilde kullanabilme gibi konuları içeren eğitimler eklenmesi tavsiye edilmiştir.¹²⁷ Son olarak; ziyaretler neticesinde idari gözetim altında tutulan yabancılara uygulanacak olan disiplin prosedürlerine dair bir mevzuat düzenlemesine ihtiyaç olduğu kanaatine ulaşılmış,¹²⁸ buna ilişkin tavsiyeler GİB'in dikkatine sunulmuştur.¹²⁹

2.1.5. Psikiyatri Merkezleri

Psikiyatri merkezleri, gönüllü olarak veya hukuka uygun biçimde olmak suretiyle istem dışı yatılı psikiyatrik tedavi görenlerin barındırıldığı kamusal veya özel sağlık kuruluşlarıdır. Bu merkezler, UÖM tarafından hastalara yönelik muamelenin ve hastaların tabi oldukları diğer koşulların standartlara uygunluğu bakımından izlenmektedir. Aynı şekilde, mahpusların psikiyatrik tedavi gördüğü yerler de, ilgili standartlar bakımından izlenmek üzere UÖM görevi çerçevesinde ziyaret edilmektedir.

2023 yılı sonu itibarıyla Türkiye'de 8 ilde kamuya ait toplam 9 ruh sağlığı ve hastalıkları hastanesi bulunmakta olup bu hastanelerin yatak kapasitesi 3.288'dir.

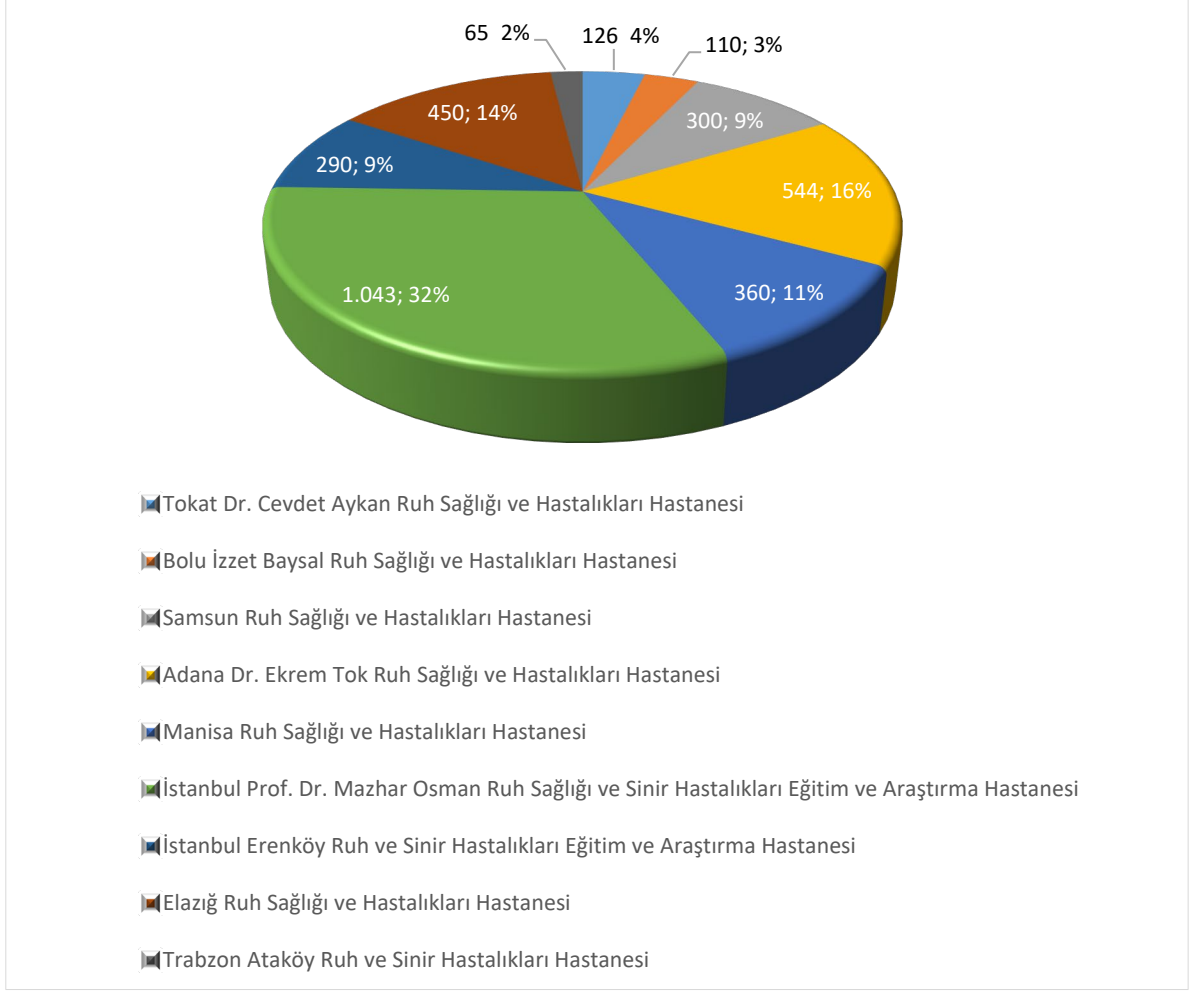
125 TİHEK, Bursa Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu, para. 70-78.

126 TİHEK, Bursa Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu, para. 109,111; TİHEK, Akyurt Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu, para. 95.

127 TİHEK, Akyurt Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu, para. 99; TİHEK, Bursa Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu, para. 114.

128 AİÖK, 19. Genel Rapor'dan Alıntı [CPT/Inf (2009) 27], para. 88: "Özgürlüğü kısıtlayıcı tüm merkezlerde açık ve net bir iç yönetmeliğin olması, gerek yasa dışı göçmenler gerekse personel için yararlıdır. Bu kuralların farklı dillerde hazırlanıp mevcut hale getirilmesi önemlidir. İç yönetmelik, yapısı gereği öncelikle bilgi verici olmalı ve tutukevindeki günlük yaşamla ilgili mesele, hak ve görevleri en geniş yelpazede ele almalıdır. İç yönetmelik ayrıca disiplin prosedürlerini içermeli ve tutuklulara işledikleri iddia edilen ihlal konusunu öğrenme ve empoze edilen tüm yaptırımlara karşı bağımsız bir mercie müracaat etme hakkı sağlamalıdır. Bu tür bir yönetmeliğin bulunmadığı yerde gayri resmi (ve kontrolsüz) bir disiplin sisteminin gelişmesi riski vardır."

129 TİHEK, Bursa Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu, para. 115.

Grafik 9: Toplam Yatak Kapasitesinin Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Hastanelerine Dağılımı

2023 yılında UÖM tarafından 3 ruh ve sinir hastalıkları hastanesi ziyaret edilmiştir. Gerçekleştirilen ziyaretlerde bu tesisler; buralarda tedavi gören kişilere sunulan sağlık hizmetlerinin niteliği ve yürütülme biçiminden tesisin fiziksel koşullarına, personelin sayısal ve niteliksel yeterliliği ile yönetim ve denetimine, yönetim ve personelin hastalara karşı tutumuna kadar çeşitli yönlerden izlenmektedir..¹³⁰

İşkence ve kötü muamele yasağına riayet edilip edilmediği diğer tüm alıkonulma yerlerinde olduğu gibi psikiyatri merkezlerinde de UÖM tarafından öncelikli olarak ele alınan konudur. 2023 yılında yapılan ziyaretlerde hastane yönetimleri ve personel hakkında işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin bir iddiayla karşılaşılmasıdır. Hastalarla yapılan görüşmelerde genel olarak personelin tutum ve davranışlarından memnun oldukları görülmüştür..¹³¹

UÖM'ün psikiyatri merkezlerine ilişkin yayımladığı ziyaret raporlarında altını çizdiği temel hususlardan biri, başta özgürlük ve güvenlik hakkı olmak üzere, hastaların ve personelin hak ve yükümlülüklerine ilişkin belirsizliktir. Söz konusu belirsizliğin temel nedeni psikiyatri merkezlerinde kontrol yöntemlerinin hangi şartlarda ve nasıl uygulanacağını belirleyen bir yasanın

¹³⁰ AİÖK, 8. Genel Rapor, [CPT/inf(98)12], para. 25 vd.

¹³¹ TİHEK, Trabzon Ataköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Takip Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/5, Ankara, 2024, para. 31; TİHEK, Adana Dr. Ekrem Tok Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Takip Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/30, para. 60.

bulunmamasıdır. Bu bağlamda söz konusu belirsizliğin ortadan kaldırılması için ulusal ve uluslararası insan hakları standartları gözetilerek mevzuat çalışması yapılmasını tavsiye edilmektedir.¹³² Ayrıca hakkında istemsiz yatış kararı verilen kişilerin hastaneye zorla yatırılmadan önce bizatihi kendisinin hâkim karşısına çıkartılması, bu kişilere ilgili mahkeme kararının bir örneğinin verilmesi ve kişinin, kararın nedeni ve temyiz süreci hakkında sözlü ve yazılı olarak bilgilendirilmesi hususları da vurgulanmaktadır.¹³³

Kontrol süreçlerinde öne çıkan aksaklıklar ise tespit odalarında bulunan yatak ve nevresimlerin her kullanımdan sonra değiştirilmemesi ve tespit işlemine ilişkin kayıtların doğru ve düzenli tutulmaması şeklindedir.¹³⁴

Kötü muamele yasağının, herhangi bir kasıt olmadan da ihlal edilebilmesi mümkündür.¹³⁵ Bu sebeple psikiyatri hastanelerindeki koşulların, olumlu bir tedavi ortamı yaratmaya elverişli olması gerekmektedir. Bu çerçevede ziyaret edilen psikiyatri merkezlerinde genel temizlik koşullarının iyileştirilmesi, ısınma problemlerinin çözülmesi, sıcak su temin edilmesi, odalara acil durum butonlarının yerleştirilmesi, odaların mümkün olduğunca kişiselleştirilmesi ve hasta mahremiyetinin korunması, rehabilitasyon programlarının sayısının ve kapasitesinin artırılması ve hastaların dış dünya ile olan iletişimlerini güçlendirecek önlemlerin alınması hususlarında tavsiyelerde bulunulmuştur.¹³⁶

Son olarak psikiyatri merkezlerinde görevli yardımcı personel de dâhil merkezlerde çalışan tüm personele belirli aralıklarla işkence ve kötü muamelenin önlenmesi eğitimi verilmesi raporlarda üzerinde durulan konular arasında yer almıştır.¹³⁷

2.2. Kişilerin Koruma Altına Alındığı Yerler

6701 sayılı Kanunda UÖM'ün özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere ziyaret gerçekleştirebileceği düzenlenmektedir. Bu bağlamda özel ihtiyaç sahibi ve hassas durumda bulunan kişilerin kaldıkları yerler UÖM görevi kapsamında bulunmakta, buralara ziyaretler gerçekleştirilerek tespit, değerlendirme ve tavsiyeleri içeren raporlar hazırlanmaktadır.

2023 yılı içerisinde huzurevi, yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezi, çocuk evi sitesi, engelli bakım ve rehabilitasyon merkezlerine haberli veya habersiz ziyaretler düzenlenmiştir.

¹³² TİHEK, Trabzon Ataköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Takip Ziyareti Raporu, para. 117.

¹³³ TİHEK, Adana Dr. Ekrem Tok Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Takip Ziyareti Raporu, para. 171.

¹³⁴ TİHEK, Trabzon Ataköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Takip Ziyareti Raporu, para. 56-58, 69.

¹³⁵ İşkence ve Diğer Zalimane, Gayri İnsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 16'ncı maddesinde kötü muamele tanımlanırken kasıt unsuruna yer verilmemiştir. Keza AIÖK standartlarında da aynı yaklaşım geçerlidir.

¹³⁶ TİHEK, Trabzon Ataköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Takip Ziyareti Raporu, para. 98-113; TİHEK, Adana Dr. Ekrem Tok Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Takip Ziyareti Raporu, para. 146, 157, 159, 160, 164.

¹³⁷ TİHEK, Trabzon Ataköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Takip Ziyareti Raporu, para. 97; Adana Dr. Ekrem Tok Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Takip Ziyareti Raporu, para. 145.

	Merkezlerin Bağlı, İlgili veya İlişkili Olduğu Kurumlar	Hizmet Veren Kamu Kurumu Sayısı	Hizmet Veren Özel Kurum Sayısı	Hizmet Veren Diğer Kamu Kurumları (Belediyeler, MEB)	Kapasitesi
Huzurevi, Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı/ Diğer Kamu Kurumları	168	267	22	38.374
Çocuk Evi, Çocuk Evleri Sitesi ve İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Siteleri	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	1.365	-	-	16.206
Engelli Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	107	312	-	41.319

Tablo3: Kişilerin Koruma Altına Alındığı Yerlere İlişkin Sayısal Veriler.¹³⁸

2.2.1. Huzurevi, Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri

Yaşlılar, insani ve güvenli bir ortamda koruma, rehabilitasyon, sosyal ve zihinsel uyarım sağlayan yerlerde kurumsal bakım alabilmeli; bu gibi yerlerde yaşamlarını sürdürürken, onurlarına, inançlarına, ihtiyaçlarına ve mahremiyetlerine tam saygı gösterilmesi hakkı da dâhil olmak üzere insan haklarından ve temel özgürlüklerden yararlanabilmelidir.¹³⁹ Bu çerçevede, ülkemizde 60 yaş ve üzerindeki kişileri korumak, bakmak, sosyal, psikolojik ve fiziksel gereksinimlerini karşılamak, sürekli bakıma ve rehabilitasyona gereksinim duyanlara bu hizmetleri vermek üzere Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı huzurevi, yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri¹⁴⁰ faaliyet göstermektedir. Diğer yandan, gerçek kişiler veya özel hukuk tüzel kişilerince açılan 55 yaş ve üzeri sosyal, fiziksel ve moral desteğe ihtiyaç duyan, akıl ve ruh sağlığı yerinde olup, kuruluş bakımına ihtiyacı olan kişiler ile özel bakım yaşlılarının¹⁴¹ kaldıkları huzurevleri ile yaşlı bakım merkezleri¹⁴² de bu kapsamda çalışmalarını sürdürmektedir. Kişilerin koruma altına alındığı bahse konu mekânlar UÖM görevi kapsamında ziyaret edilmektedir.

2023 yılı sonu itibarıyla Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı olarak 168 huzurevi, diğer kamu kuruluşlarına bağlı olarak 22 huzurevi ve 267 özel huzurevi/huzurevi yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezi hizmet vermektedir. Bu merkezlerin kapasite ve mevcutları aşağıdaki grafikte paylaşılmıştır:

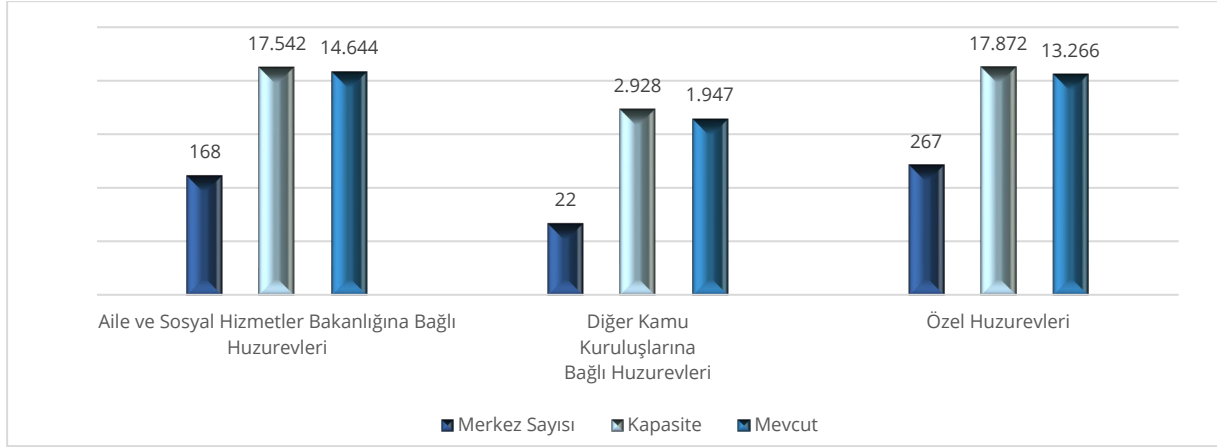
¹³⁸ Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının 19/1/2024 tarihli ve E-33185867-042-10120273 sayılı resmi yazısı.

¹³⁹ BM, Yaşlılara İlişkin Prensipler, Genel Kurul, 46/91, 16 Aralık 1991, Madde 14.

¹⁴⁰ Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği, Madde 2.

¹⁴¹ Özel Bakım Yaşlısı: Akıl ve ruh sağlığı yerinde olan veya akıl ve ruh sağlığı yerinde olmadığı halde huzurevi ve yaşlı bakım hizmetlerinin sunumunda diğer hizmet alan yaşlılara karşı herhangi bir olumsuz durum oluşturmadığı sağlık kuruluşlarının psikiyatri kliniklerinden alınacak huzurevi veya yaşlı bakım merkezinde kalmasında bir sakınca olmadığına dair (Değişik ibare: RG-26/9/2008-27009) tabip raporu ile tespit edilen ve bulaşıcı veya sürekli tıbbi bakım gerektiren bir hastalığı bulunmayan, bulaşıcı hastalığı var ise sağlık kuruluşlarının ilgili bölümlerinden alınacak toplu yaşam yerlerinde bakılmasında bir sakınca olmadığına dair (Değişik ibare: RG-26/9/2008-27009) tabip raporu ile tespit edilen yaşlılığa bağlı demans, alzheimer gibi, ağır felçli, yatağa bağımlı veya özel bakımı gerektiren diğer hallerde, başkasının desteğine ihtiyaç duyan yaşlıyı ifade etmektedir. (Özel Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği, Madde 4/1)

¹⁴² Özel Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği, Madde 2, Madde 4/h.

Grafik 10: Huzurevi, Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerine İlişkin Sayısal Veriler

2023 yılı içerisinde UÖM tarafından 4 huzurevi, yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezi ziyaret edilmiştir. Söz konusu merkezlerdeki koşulların; ısıtma, doğal ve yapay aydınlatma, hijyen, mahremiyet ve havalandırma gibi konularda temel insani ihtiyaçları karşılaması; erişilebilirlik standartlarına uygun olması gerekmektedir. Bu merkezlerde kalanlara bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinin yanı sıra dış dünya ile iletişim, açık havada egzersiz ve sosyal etkinlik olanakları da sunulmalıdır.¹⁴³

2023 yılında gerçekleştirilen UÖM ziyaretlerinde görüşülen kişilerin, idareden ve personelin tutum ve davranışlarından genel olarak memnun oldukları görülmüştür. Bununla birlikte, Merkezde çalışan personelin insan hakları ve işkence ve kötü muamele yasağı eğitimi alması; yatağa bağımlı olan yaşlıların, gece kontrolü de dâhil olmak üzere, isteklerinin temin edilmesinde personel desteğinin sağlanması ve sosyal aktivitelerin artırılması gibi tavsiyelerde bulunulmuştur.¹⁴⁴

Bunlara ilaveten, huzurevlerinde ve yaşlı bakım merkezlerinde kalan kişilerin profili düşünülerek söz konusu merkezlerin erişilebilirlik standartlarına uygun olmasının önem arz ettiği değerlendirilmiş ve merkezlerdeki fiziksel koşulların erişilebilirlik standartlarına uygun hale getirilmesi tavsiye edilmiştir.¹⁴⁵ Ayrıca, merkez sakinlerinin kaldığı odalara acil durum butonlarının yerleştirilmesi, sakinlerin güvenliğini tehdit edebilecek fiziksel eksikliklerin giderilmesi,¹⁴⁶ güvenlik kameralarının geçmişe dönük kayıtlarının izlenebilir şekilde muhafaza edilmesi ve merkez sakinlerinin ihtiyaç duyduğu tedavi hizmetlerinin temini¹⁴⁷ hususlarının da dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır.¹⁴⁸

¹⁴³ AİÖK, "Factsheet on Social Care Establishments", CPT/Inf(2020)41.

¹⁴⁴ TİHEK, Süleyman Demirel Huzurevi ve Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Ziyareti Raporu, Rapor No: 2023/42, Ankara, 2023, para. 60, 63-64; TİHEK, Nevşehir Hacıbektas Rifat Kartal Huzurevi Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/25, para. 87, 103, 104.

¹⁴⁵ TİHEK, Süleyman Demirel Huzurevi ve Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Ziyareti Raporu, para. 62; TİHEK, Balıkesir Özel Güre Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi Ziyareti Raporu, Rapor No: 2023/53, Ankara, 2023, para. 66; TİHEK, Nevşehir Hacıbektas Rifat Kartal Huzurevi Ziyareti Raporu, para. 90, 92, 93, 98.

¹⁴⁶ TİHEK, Nevşehir Hacıbektas Rifat Kartal Huzurevi Ziyareti Raporu, para. 88.

¹⁴⁷ TİHEK, Nevşehir Hacıbektas Rifat Kartal Huzurevi Ziyareti Raporu, para. 105.

¹⁴⁸ TİHEK, Süleyman Demirel Huzurevi ve Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Ziyareti Raporu, para. 61; TİHEK, Balıkesir Özel Güre Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi Ziyareti Raporu, para. 64-65, 67; TİHEK, Nevşehir Hacıbektas Rifat Kartal Huzurevi Ziyareti Raporu, para. 87

2.2.2. Çocuk Evi Siteleri ve İhtisaslaştırılmış Çocuk Evi Siteleri

ÜÖM görevi kapsamında çocukların koruma altına alındıkları çocuk bakım kuruluşları¹⁴⁹ ziyaret edilebilecek merkezler arasında yer almaktadır. Bu bağlamda Kurumumuz tarafından 2023 yılı içerisinde ziyaret edilen yerler arasında çocuk evleri ve çocuk evi siteleri de bulunmaktadır.

Çocuk evleri, koruma altına alınma ihtiyacı olan çocukların bakımlarının sağlandığı mesken niteliğindeki yatılı ev tipi sosyal hizmet birimlerini; çocuk evi siteleri ise, yine korunma ihtiyacı olan çocukların bakımlarının sağlandığı aynı yerleşkede bulunan birden fazla ev tipi sosyal hizmet biriminden oluşan kuruluşları ifade etmektedir.¹⁵⁰ Çocuk destek merkezleri (ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitesi); suça sürüklenmesi, suç mağduru olması veya sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması sebebiyle haklarında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen çocuklardan psikososyal desteğe ihtiyaç duyduğu tespit edilenlerin, bu ihtiyaçları giderilinceye kadar geçici süre ile bakım ve korunmalarının sağlandığı, bu süre içerisinde aile, yakın çevre ve toplum ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü; çocukların mağduriyet, suça sürüklenme, yaş ve cinsiyet durumuna göre yapılandırılan veya ihtisaslaştırılan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.¹⁵¹

Türkiye’de 2023 yılı sonu itibariyle toplam 79 çocuk evleri koordinasyon merkezi müdürlüklerine bağlı 1.185 çocuk evi, 116 çocuk evleri sitesi ve 64 ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitesi bulunmaktadır. İlgili diğer veriler aşağıda yer almaktadır:

KURULUŞ	SAYI	KAPASİTE	FİİLEN KALAN
Çocuk Evleri	1.185	6.815	5.553
Çocuk Evleri Sitesi	116	7.284	7.257
İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitesi	64	2.107	1.625
TOPLAM	1.365	16.206	14.435

Tablo 3: Çocuk Evleri, Çocuk Evi Siteleri ve İhtisaslaşmış Çocuk Evi Sitelerine İlişkin Sayısal Veriler.¹⁵²

2023 yılında ÜÖM tarafından, çocukların koruma altına alındığı 4 merkez ziyaret edilmiştir. Ziyaretlerde merkezlerde hizmet alan çocukların yaşam koşulları, sosyal aktivitelere, sağlık, eğitim ve psikososyal hizmetlere erişimleri, dış dünya ile iletişimleri ve merkezlerin fiziksel olanakları ele alınmıştır.

Ziyaretlerde kendileriyle görüşme yapılan çocuklar merkez idarelerinin ve merkezlerde görevli personelin kendilerine karşı tutum ve davranışlarından memnun olduklarını, dilek ve şikâyetlerini yetkili personele yazılı ve sözlü olarak iletebildiklerini ve taleplerinin çözüme

¹⁴⁹ Çocuk bakım kuruluşları: Korunma ihtiyacı olan çocukların bakım ve barınma ihtiyacının karşılandığı ev tipi sosyal hizmet birimlerinden olan çocuk evlerinin bağlı olduğu çocuk evleri koordinasyon merkezleri ile aynı yerleşkede bulunan birden fazla ev tipi sosyal hizmet biriminden oluşan ve çocukların psikososyal ihtiyacına veya suça sürüklenme durumuna göre ihtisaslaştırılan çocuk evleri sitelerini ifade etmektedir. (Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, Madde 3/ğ)

¹⁵⁰ Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, Madde 3.

¹⁵¹ Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği, Madde 3.

¹⁵² Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının 19/1/2024 tarihli ve E-33185867-042-10120273 sayılı resmi yazısı.

kavuşturulduğunu ifade etmiştir.¹⁵³ Öte yandan, bazı merkezlerde çocukların personelin sert ve yapıcı olmayan tutumundan yakındığı görülmüş ve buna ilişkin tavsiyede bulunulmuştur.¹⁵⁴

Ziyaret edilen merkezlerde fiziksel koşulların iyi olduğu, evlerin genel olarak temiz ve düzenli olduğu görülmüştür.¹⁵⁵ Bununla birlikte, merkezlerde fiziksel koşulların daha iyi duruma getirilmesi için eksiklik tespit edilen hususlara ilişkin düzeltici tavsiyelerde bulunulmuştur.¹⁵⁶ Ayrıca bazı merkezlerde 6 Şubat depremlerinin ardından, deprem bölgesindeki merkezlerden gelen çocuklar nedeniyle kalabalıklaşma yaşandığı görülmüştür.¹⁵⁷

Sağlık ve psikososyal hizmetlerin yürütülmesinde genel anlamda bir aksaklık olmadığı, çocukların dış dünya ile iletişimlerinin de uygun bir şekilde sağlandığı, aileleri ile görüşebilmelerine önem verildiği, aile görüşmelerinin belirli bir program dâhilinde kontrollü şekilde gerçekleştirildiği 2023 yılı ziyaretleri sonucunda tespit edilen hususlar arasındadır.¹⁵⁸ Öte yandan bazı merkezlerin bulunduğu illerde, merkezde kayıtlı çocukların hastanede yapılması gereken teşhis ve tedavi işlemleri için randevu alma işlemlerinde sorun yaşandığı anlaşılmış olup randevu alma süreçlerini kolaylaştırıcı tedbirler alınması hususunda tavsiyede bulunulmuştur.¹⁵⁹

UÖM misyonu çerçevesinde çocuk evlerine yapılan ziyaretlerde merkezi izinsiz terk etmiş ve bulunarak getirilmiş çocuklarda fiziksel istismar bulgusunun zamanında tespit edilmesi ve madde girişinin engellenmesi amacıyla beden muayenelerinin hemşireler, hemşire olmadığı hallerde ise kadın güvenlik görevlileri tarafından yapıldığı anlaşılmıştır. Kişinin vücut bütünlüğünün dokunulmazlığının Anayasa'nın 17'nci maddesinde güvence altına alındığı göz önünde bulundurularak; beden muayenesinin kim tarafından, hangi koşullarda yapılması gerektiğine ilişkin hususların yasal zemine oturtulabilmesi amacıyla mevzuat çalışması yapılması tavsiye edilmiştir.¹⁶⁰

Merkez personelinin insan hakları ve çocuk hakları eğitimi, kişiler arası iletişim ile işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin özel bir eğitim alması, çocukların kitap okumaya teşvik edilmesi gibi hususlar da 2023 yılı içerisinde ilgili kurum ve kuruluşlara iletilen tavsiyeler arasında bulunmaktadır.¹⁶¹

2.2.3. Engelli Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri

Engelli bakım ve rehabilitasyon merkezleri; fiziksel, zihinsel veya ruhsal bir engeli nedeniyle bakıma muhtaç olan ve bakıma muhtaçlığı sosyal inceleme raporu ile tespit edilen bireylerin bakımları için yerleştirildikleri yatılı ve/veya gündüzlü hizmet veren; resmî kurum/kuruluşlar.¹⁶²

153 TİHEK, Mevlana Kız Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü Takip Ziyareti Raporu, Rapor No: 2023/57, Ankara, 2023, para. 54-55.

154 TİHEK, Yunus Emre İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/4, Ankara, 2024, para. 44, 83.

155 TİHEK, Mevlana Kız Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü Takip Ziyareti Raporu, para. 33-53; TİHEK, Yunus Emre İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü Ziyareti Raporu, para. 30-41.

156 TİHEK, Mevlana Kız Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü Takip Ziyareti Raporu, para. 98-100; TİHEK, Yunus Emre İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü Ziyareti Raporu, para. 82.

157 TİHEK, Mevlana Kız Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü Takip Ziyareti Raporu, para. 37.

158 TİHEK, Mevlana Kız Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü Takip Ziyareti Raporu, para. 58-66, 82-87; TİHEK, Yunus Emre İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü Ziyareti Raporu, para. 45-58.

159 TİHEK, Yunus Emre İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü Ziyareti Raporu, para. 85.

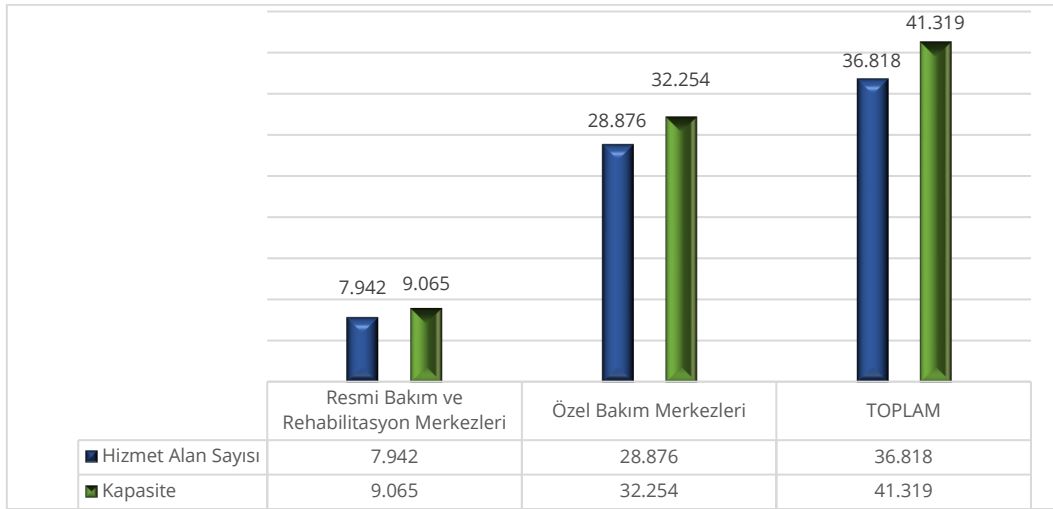
160 TİHEK, Yunus Emre İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü Ziyareti Raporu, para. 86.

161 TİHEK, Mevlana Kız Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü Takip Ziyareti Raporu, para. 97; TİHEK, Yunus Emre İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü Ziyareti Raporu, para. 84.

162 Bakıma Muhtaç Özürlülere Yönelik Resmî Kurum ve Kuruluşlar Bakım Merkezleri Yönetmeliği, Madde 4.

veya gerçek kişi ve özel hukuk tüzel kişileri tarafından açılan ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından denetlenen sosyal hizmet kuruluşu statüsündeki merkezlerdir.¹⁶³ Ayrıca bakım ve rehabilitasyon merkezlerinde bakılmakta iken haklarında hafif ve orta derecede engelleri bulunduğu dair rapor düzenlenenler için engelli bakım ve rehabilitasyon merkezleri dışında, engelli bireylerin toplumsal yaşamda daha aktif olması amacıyla Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından geliştirilen evde bakım ve rehabilitasyon odaklı hizmet modeli çerçevesinde faaliyet yürüten “umut evleri” de bulunmaktadır.¹⁶⁴

2023 yılı sonu itibarıyla 107 resmi sürekli bakım kuruluşunda 7.003 engelli birey bakım hizmetinden yararlanmakta, 312 özel bakım merkezinde ise 28.876 engelli birey yatılı bakım hizmeti almaktadır.

Grafik 11: Resmi ve Özel Engelli Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Kapasiteleri ve Merkezlerde Bakım Hizmeti Alan Engelli Sayısı.¹⁶⁵

2023 yılında UÖM görevi kapsamında 3 resmi ve 3 özel olmak üzere toplam 6 engelli bakım ve rehabilitasyon merkezi ziyaret edilmiştir. Engelli bakım ve rehabilitasyon merkezlerine yapılan ziyaretler planlanırken ilgili merkezde kalan kişilerin engel türlerine ve ziyaret heyetinin merkez koşullarına uygun olmasına dikkat edilmektedir.

Engelli bireylerin kaldıkları merkezlere gerçekleştirilen UÖM ziyaretlerinde ısıtma, doğal ve yapay aydınlatma, hijyen ve havalandırma gibi konulardaki temel insani ihtiyaçların karşılanması, kişiselleştirilmiş alan, mahremiyet gereksinimleri, erişilebilirlik standartları, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinin işleyişi, dış dünya ile iletişim, açık havada egzersiz ve sosyal etkinlik olanakları gibi konulara dikkat edilmektedir.

2023 yılında ziyaret edilen merkezlerde fiziksel koşulların iyileştirilmesi bağlamında bazı tavsiyelerde bulunulmuştur. Bunlar; oda ve koridorlarda bulunan prizlere koruyucu kapak, köşe ve sivri uçlara köşe koruyucu takılması, ihtiyaç duyulan oda, tuvalet ve banyolara tutamaç vb. araçların

¹⁶³ Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği.

¹⁶⁴ Engelli Bireylere Yönelik Umut Evleri Yönergesi.

¹⁶⁵ Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının 19/1/2024 tarihli ve E-33185867-042-10120273 sayılı resmi yazısı.

yapılması, var olan tutamaçların kontrol edilerek işlevselliğinin artırılması ve acil çağrı butonu olmayan oda ve tuvalet/banyolara butonların eklenmesi şeklindedir.¹⁶⁶

Fiziksel koşulların dışında personelin insan hakları ile işkence ve kötü muamele yasağı konularında eğitim alması, tırnak makası, tarak ve lif gibi kişisel temizlik araçlarının kişiye özel olarak kullanılması ve muhafaza edilmesi gibi hususlar da 2023 yılında ilgili kurum ve kuruluşlara verilen tavsiyeler arasında bulunmaktadır.¹⁶⁷

İstanbul Otizm Bakım, Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi Müdürlüğüne gerçekleştirilen takip ziyareti sonucunda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına sunulan tavsiyede Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik II. Ulusal Eylem Planında yer verilen amaç ve hedefler ile bunlara ilişkin takvimlendirme gözetilerek, otizm spektrum bozukluğu olan bireylere hizmet veren ihtisaslaşmış otizm gündüz bakım, rehabilitasyon ve aile danışma merkezlerinin çalışma usul ve esaslarının belirlenmesi için öngörülen yönetmeliğe ilişkin çalışmaların tekemmül ettirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca, UÖM kapsamında yapılan ziyaretlerde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren sosyal hizmet kuruluşlarının erişilebilirlik standartlarına uyumu konusunda sık sık sorunlarla karşılaşılmakta ve bu durum rapora bağlanmaktadır. Erişilebilirlik konusundaki mevzuata ilişkin çalışmalarda birincil rolü bulunan, erişilebilirliğe ilişkin denetimlerde aktif ve etkin görevler yürüten ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile alanın diğer paydaşlarına erişilebilirliğe dair rehberlik konumunda bulunan Bakanlığın kendi bünyesinde engellilere yönelik hizmet vermekte olan kuruluşlarının, erişilebilirlik bağlamındaki problemlerinin giderilmesi için Türkiye genelinde çalışmalarını yoğunlaştırması hususları tavsiye edilmiştir.¹⁶⁸

¹⁶⁶ TİHEK, Van Özel Kardelen Bakım Merkezi Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/11, Ankara, 2024, para. 72-74.

¹⁶⁷ TİHEK, Van Özel Kardelen Bakım Merkezi Ziyareti Raporu, para. 71, 76.

¹⁶⁸ TİHEK, İstanbul, Otizm Bakım, Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi Müdürlüğü Takip Ziyareti Raporu, Rapor No: 2024/38, Ankara, 2024, para. 75-76.

3. BÖLÜM

İŞKENCE ve KÖTÜ MUAMELEYE KARŞI
ULUSAL ÖNLEME MEKANİZMASI

2023 Yılı Raporu

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. Ziyaretler

UÖM olarak TİHEK'e, 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (j) bendi ile "Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek" görevi verilmiştir. İşkence ve kötü muamelenin önlenmesi, alıkonulma yerlerinin koşullarının ve bu yerlerde alıkonulan kişilere yönelik muamelelerin iyileştirilmesi amacıyla gerçekleştirilen bu ziyaretler;¹⁶⁹

3.1.1. Ziyaret Edilen Merkezler

2023 yılında toplam 32 ilde 66 merkez ziyaret edilmiştir. Ziyaret gerçekleştirilen merkezlere ait bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

	ZİYARET TARİHİ	İL	ZİYARET EDİLEN MERKEZ
1	9.01.2023	Eskişehir	Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
2	11.01.2023	Ankara	Cebeci Şehit Birol Öztekin Polis Merkezi Amirliği Nezarethaneleri
3	19.01.2023	Ankara	Süleyman Demirel Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi
4	20.01.2023	İstanbul	İstanbul Havalimanı Transit Geçiş Noktası
5	17.02.2023	Mersin	Mersin İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
6	27-28/2/2023	Ankara	Sincan 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti
7	2.03.2023	Konya	Konya Mevlana Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü
8	6.03.2023	Muğla	Dalaman Havalimanı Transit Geçiş Noktası
9	7.03.2023	Muğla	Marmaris İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri
10	15.03.2023	Yozgat	Yozgat 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
11	15.03.2023	Antalya	Antalya Havalimanı Transit Geçiş Noktası
12	16-17/3/2023	Antalya	Antalya S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

¹⁶⁹ Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, Madde 96.

13	25.04.2023	Manisa	Manisa Yunusemre İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü
14	26.04.2023	Manisa	Manisa İl Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri
15	2.05.2023	Trabzon	Trabzon Ataköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi
16	3.05.2023	Trabzon	Of İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri
17	4.05.2023	Rize	Ardeşen İlçe Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
18	4.05.2023	Rize	Ardeşen İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri
19	9.05.2023	Bursa	Bursa Geri Gönderme Merkezi
20	10.05.2023	Bursa	Bursa İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
21	16.05.2023	Malatya	Malatya İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
22	16.05.2023	Malatya	Malatya Engelsiz Yaşam ve Rehabilitasyon Merkezi
23	18.05.2023	Ankara	Akyurt Geri Gönderme Merkezi
24	30-31/5/2023	Balıkesir	Burhaniye T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
25	1.06.2023	Balıkesir	Balıkesir Özel Güre Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi
26	1-2/6/2023	Tekirdağ	Tekirdağ 2 No.lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
27	9.06.2023	İstanbul	İstanbul Binkılıç Geri Gönderme Merkezi
28	13-14/6/2023	Tokat	Tokat T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
29	19.06.2023	İstanbul	İstanbul Beşiktaş İlçe Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
30	20.06.2023	İstanbul	İstanbul Metris R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
31	5-6/7/2023	Denizli	Denizli T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
32	7.07.2023	Ankara	Anafartalar Şehit Kamil Arslan Polis Merkezi Amirliği
33	19.07.2023	Ankara	Ankara Batı Adliyesi Mahpus Bekleme Alanı
34	26.07.2023	Erzurum	Erzurum Dumlu 1 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
35	26.07.2023	Bursa	Bursa Sırameşeler Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü
36	2.08.2023	Van	Van İl Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri
37	3.08.2023	Van	Van Özel Kardelen Bakım Merkezi
38	2-3/8/2023	Afyonkarahisar	Afyonkarahisar 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
39	9.08.2023	Nevşehir	Nevşehir Hacibektaş Rifat Kartal Huzurevi
40	14-15/8/2023	Kırşehir	Kırşehir S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
41	18.08.2023	Ankara	Çankaya İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri
42	21.08.2023	İzmir	İzmir Selçuk İlçe Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
43	22.08.2023	İzmir	İzmir 1 No.lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
44	28.08.2023	Ankara	Ankara Ayaş Açık Ceza İnfaz Kurumu
45	31.08.2023	Ankara	Ankara Çocuk Eğitimevi
46	11-12/9/2023	Adana	Adana F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu
47	12.09.2023	Artvin	Artvin Ardanuç Açık Ceza İnfaz Kurumu
48	13.09.2023	Artvin	Artvin Borçka İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri
49	25.09.2023	Şanlıurfa	Şanlıurfa Karaköprü İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü
50	25.09.2023	Diyarbakır	Diyarbakır Adliyesi Mahpus Bekleme Alanı
51	26.09.2023	Şanlıurfa	Şanlıurfa İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
52	26.09.2023	Diyarbakır	Diyarbakır 2 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
53	13.10.2023	Ankara	Ankara Elmadağ Kadın Açık Ceza İnfaz Kurumu

54	19.10.2023	Ordu	Ünye M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
55	1.11.2023	Siirt	Eruh İlçe Jandarma Komutanlığı
56	2.11.2023	İstanbul	İstanbul Otizm Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi
57	6-7/11/2023	Ankara	Sincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
58	8.11.2023	Kocaeli	Köseköy Bakım, Rehabilitasyon Ve Aile Danışma Merkezi
59	9.11.2023	Mersin	Mersin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
60	21.11.2023	Gaziantep	Gaziantep Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi
61	22.11.2023	Gaziantep	Araban K1 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
62	1.12.2023	Samsun	Samsun İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
63	6-7/12/2023	Adana	Dr. Ekrem Tok Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi
64	6-7/12/2023	İstanbul	Maltepe 2 No.lu L Tipi Ceza İnfaz Kurumu
65	14-15/12/2023	Ankara	Sincan 4 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
66	28-29/12/2023	İstanbul	Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi

Tablo 4: Ziyaret Edilen Merkezler

3.1.2. Ziyaret İstatistikleri

2023 YILI ZİYARETLERİ MERKEZ TÜRÜNE GÖRE DAĞILIM		
MERKEZ TÜRÜ	SAYI	YÜZDE
Ceza İnfaz Kurumu	24	%36
Nezarethane	18	%27
Engelli ve Özel Bakım Merkezi	4	%6
Geri Gönderme Merkezi	3	%5
Ruh ve Sinir Hastalıkları Merkezi	3	%5
Çocuk Evleri	4	%6
Huzurevi ve Rehabilitasyon Merkezi	4	%6
Kabul Edilemeyen Yolcu Bekleme Alanı (Transit Geçiş Merkezi)	3	%5
Adliye Binası Mahpus Bekleme Alanı	2	%3
Çocuk Eğitimevi	1	%2
TOPLAM	66	100

Tablo 5: 2023 Yılı Ziyaretlerinin Merkez Türüne Göre Dağılımı

2023 yılında UÖM kapsamında gerçekleştirilen 66 ziyaretin 58'i izleme ziyareti, 8'i takip ziyaretidir. Bu ziyaretlerden; Bursa Sırameşeler Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü ziyareti UNICEF Türkiye; İstanbul Otizm Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi ziyareti İstanbul 1 No.lu Barosu; Sincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ziyareti Ankara 1 No.lu Barosu; Kocaeli Köseköy Bakım, Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi Müdürlüğü ziyareti ise Kocaeli Barosu yetkilileri ile birlikte ortak ziyaret olarak gerçekleştirilmiştir.

UÖM görevi kapsamında özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirilmekte olup 2023 yılında bu ziyaretlerin büyük bir bölümü habersiz gerçekleştirilmiştir.

ZİYARET ŞEKLİNE GÖRE DAĞILIM	
Habersiz Ziyaret Sayısı	Haberli Ziyaret Sayısı
62 (%93,4)	4 (%6,6)

Tablo 6: Ziyaret Şekline Göre Dağılım

3.1.3. 2023 Yılı Ziyaret Raporları

2023 yılı içerisinde UÖM görevi kapsamında Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu tarafından kabul edilen ve ilgili kurum ve kuruluşlara yönelik tavsiyeleri içeren 60 rapor bulunmaktadır.

2023 Yılı İçerisinde Kabul Edilen Raporlar
Yalova A3 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu
Çankırı Şabanözü Bakım Rehabilitasyon Ve Aile Danışma Merkezi Ziyareti Raporu
Şırnak T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyaret Raporu
Gaziantep Geri Gönderme Merkezi Takip Ziyareti Raporu
Özel Bartın Bakım Merkezi Ziyaret Raporu
Pehlivan köy Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu
Sincan 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu
Karadeniz Ereğli A-2 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyaret Raporu
Gölbaşı K1 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyaret Raporu
Erzincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu
İğdır Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu
Silivri 5 No.lu KCİK Ziyareti Raporu
Sinop Açık Ceza İnfaz Kurumu Ziyaret Raporu
Çankaya İlçe Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyaret Raporu
İzmir 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu
Amasya E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu
Tuzla Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu
Safranbolu Hasan Doğan Çocuk Evleri Sitesi Ziyareti Raporu
Hakkâri Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu
MİA Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi Ziyareti Raporu
Trabzon E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Takip Ziyareti Raporu
Şehit İsmail Kılıç Polis Merkezi Nezarethaneleri Ziyareti Raporu
Espiye L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu
Siirt Engelsiz Yaşam Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi Ziyareti Raporu
Tokat Cevdet Ayhan Ruh sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi Ziyareti Raporu
Marmaris İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu
Aydın Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu
Adnan Menderes Havalimanı Transit Geçiş Merkezi Takip Ziyareti Raporu
Ankara Batı Adliyesi Mahpus Bekleme Alanı Takip Ziyareti Raporu
Ardeşen İlçe Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu
Bodrum S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu
Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi Ziyareti Raporu
Kastamonu İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu
Sincan Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu

Tarsus Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu
Siirt İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu
Sincan 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu
Cebeci Şehit Birol Öztekin Polis Merkezi Amirliği Nezarethaneleri Ziyareti Raporu
Hendek Kadın Açık Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu
Ardeşen İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu
Diyarbakır Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu
Süleyman Demirel Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Ziyareti Raporu
Esenboğa Havalimanı Transit Geçiş Merkezi Takip Ziyareti Raporu
Ürgüp Hanife - Memiş Aksoy Bakım, Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi Ziyareti Raporu
Ankara Abdurrahman Yurtaslan Onkoloji Eğitim ve Araştırma Hastanesi Ahmet Andiçen Ek Hizmet Binası Psikiyatri Servisi Ziyareti Raporu
İstanbul Havalimanı Transit Geçiş Merkezi Ziyareti Raporu
Malatya İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu
Manisa Yunusemre İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethanesi Ziyareti Raporu
Tekirdağ 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu
Manisa Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Ziyareti Raporu
Yozgat 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu
Balıkesir Burhaniye T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu
Balıkesir Özel Güre Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi Ziyareti Raporu
Borçka İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu
Bursa İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu
Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu
Mevlana Kız Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü Ziyareti Raporu
Selçuk İlçe Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu
Çankaya İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu
Van İl Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu

Tablo 7: 2023 Yılı İçerisinde Kabul Edilen Raporlar

3.1.4. 2023 Yılında Gerçekleştirilen Ziyaretlere Genel Bakış

2023 yılında gerçekleştirilen 66 ziyarette öne çıkan tespit ve tavsiyeler, ziyaretlerin gerçekleşme tarihleri doğrultusunda aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

ESKİŞEHİR H TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU¹⁷⁰	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 9-10/1/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Bazı koşullarda bulunan havalandırma kapılarının camlarının kırık olduğu (para. 22), • Görme engelli mahpusun iki katlı ve merdivenlerinde tutamaç bulunmayan koşutta tutulduğu, kişisel ihtiyaçlarının diğer mahpuslar tarafından karşılandığı (para. 38), • Bazı koşullarda acil çağrı butonu bulunmadığı, var olan butonların bazılarının çalışmadığı (para. 27,40), • Ziyaret günü ve telefon ile görüşme günlerinin çakışması sonucunda telefon ile görüşme hakkının işlevsiz kaldığı (para. 79), • Kalabalık koşullarda mahpuslara verilen günlük sıcak su miktarının yetersiz kaldığı (para. 24), • Kurumdaki jandarma tabur komutanlığından kaynaklı personel eksikliği nedeniyle, ağız ve diş sağlığı polikliniklerine yapılan sevkler başta olmak üzere, hastane sevklerinde altı ayı bulan gecikmeler yaşanabildiği (para. 58), • Olağan kapasitesi 1418, artırılmış kapasitesi 1562 olan Kurumda 1807 mahpusun kaldığı (para. 15).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Koşulların havalandırma kapılarında bulunan camlardan kırık olanların mahpusların talepleri de dikkate alınarak yenilenmesi veya mümkün olması halinde odanın havalandırılmasına imkân sağlayacak farklı bir materyal ile değiştirilmesi (para. 83), • Engel durumu veya kronik hastalığı bulunan mahpusların durumlarına uygun koşullara yerleştirilmesi, Kurumda mahpusların durumuna uygun koşul bulunamaması halinde nakil gibi diğer seçeneklerin değerlendirilmesi, engelli ve hasta mahpuslar tarafından kullanılan koşulların günlük yaşamı kolaylaştıracak şekilde düzenlenmesi ve tuvaletlerin erişilebilir hale getirilmesi (para. 85, 86), • Engelli ve hasta mahpuslar tarafından kullanılan koşullar başta olmak üzere acil çağrı butonu bulunmayan bütün koşullara acil çağrı butonu sistemi kurulması, çalışmayan acil çağrı butonları için gerekli tamirat işlemlerinin gerçekleştirilmesi (para. 87), • Telefon ile görüşme, açık görüş ve kapalı görüş günlerinin mahpusların söz konusu haklarından en etkili şekilde faydalanabilmesinin sağlanması için birbirleriyle çakışmayacak şekilde planlanması (para. 98), • Kuruma gönderilen sıcak su miktarının yeterli gelmediği anlaşıldığından yeterli miktarda su gönderilmesinin sağlanması (para. 100), • Hastane sevk raporu düzenlenmiş mahpusların hastane sevklerinin en kısa sürede gerçekleştirilebilmesi için gerekli çalışmalarının yürütülmesi (para. 101), • Kurumda kapasitenin üzerinde mahpus bulunduğundan kalabalıklaşma sorununun çözümüne yönelik çalışmalar yapılması, bu kapsamda Kurumdaki nakil taleplerinin tekrar değerlendirilmesi ve Kuruma isteğe bağlı nakil yapılmaması (para. 102).
CEBECİ ŞEHİT BİROL ÖZTEKİN POLİS MERKEZİ AMİRLİĞİ NEZARETHANELERİ¹⁷¹	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 11/1/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Merkezde asansör bulunmaması ve tuvaletlerin erişilebilir olmaması nedeniyle nezarethanelerin engelli bireylerin kullanımına uygun olmadığı (para. 11, 21), • Nezarethanelerin içindeki oturma alanları ile yastık ve battaniyelerin eski olduğu, yeterince kullanışlı ve rahat olmadığı (para. 15, 16), • Merkezin tuvalet, banyo ve lavabolarında hijyen malzemelerinin bulunmadığı (para. 21), • Merkezde tutulanları hakları konusunda bilgilendirici materyal ile çeşitli dillerde hazırlanmış bilgi formlarının bulunmadığı (para. 29), • Nezarethane defterinde eksiklerin bulunduğu (para. 33).

170 TİHEK, Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyaret Raporu. <https://www.tihek.gov.tr/public/images/kararlar/ivmwfj.pdf>

171 TİHEK, Cebeci Şehit Birol Öztekin Polis Merkezi Amirliği Nezarethaneleri Ziyaret Raporu. <https://tihek.gov.tr/public/images/kararlar/547xu5.pdf>

Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> Engelli bireylerin kullanımına uygun olacak şekilde nezarethanelerde makul düzenlemenin yapılması, (para. 40, 44), Nezarethanelerin içinde tutulanlara ayrılan oturma alanı ile yastık ve battaniyelerin yenilenmesi (para. 42), Merkezin tuvalet, banyo ve lavabolarında sıvı sabun, peçete gibi hijyen malzemelerinin bulundurulması (para. 44), Yabancı uyruklu şahıslar için çeşitli dillerde Sanık Hakları Formunun hazırlanması ve tutulanları bilgilendirici broşür, kitapçık gibi materyallerin edinilmesi (para. 46), Tutulanlara ve tutulma sürelerine ait bilgilerin yer aldığı nezarethane defterinin tam ve eksiksiz olarak doldurulması (para. 47).
SÜLEYMAN DEMİREL HUZUREVİ YAŞLI BAKIM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ¹⁷²	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 19/1/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> Merkezin Türk Standartları Enstitüsü (TSE) erişilebilirlik belgesinin bulunmadığı (para. 30), Merkez sakinlerinin boş zamanlarını değerlendirmeleri için düzenlenen etkinlik ve faaliyet sayısının az olduğu (para. 44), Merkezde görev yapan personelin insan hakları ve işkençe ve kötü muamele yasağı konularında eğitim almadığı (para. 15).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> Merkezin TSE erişilebilirlik standartlarına uygun hale getirilmesi (para. 62), Sakinlerin sosyalleşmesi ve boş zamanlarını etkin değerlendirmeleri amacıyla faaliyetlerin sıklığının artırılması (para. 63), Merkezde görev yapan personelin insan hakları, işkençe ve kötü muamele gibi konularda eğitim almasının sağlanması (para. 60).
İSTANBUL HAVALİMANI TRANSİT GEÇİŞ MERKEZİ¹⁷³	
Ziyaret Bilgileri	<i>Haberli, Planlı İzleme Ziyareti, 20/1/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> Ziyaret esnasında kabul edilmeyen yolcular için ayrılan kadın ve erkek bölümlerinde temiz battaniye, nevresim ve yastıkların bulunmadığı, tuvaletlerin kirliliği olduğu (para. 21, 31), Kabul edilmeyen yolcu bölümündeki koltukların kirliliği ve kırık olduğu (para. 22).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> Kabul edilmeyen yolcu bölümünde kısa süreli kalan yabancıların, talep etmesi halinde çarşaf, yastık ve yastık kılıfı gibi ürünlerin verilmesi, banyo ve tuvaletlerin temizliklerinin yapılması (para. 48, 51), Kabul edilmeyen yolcu bölümünde odalarda yer alan kırık koltukların tamir ve bakımlarının sağlanması veya yenileri ile değiştirilmesi ve kirliliği olan koltukların düzenli aralıklarla temizlenmesi (para. 49).
MERSİN İL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ NEZARETHANELERİ¹⁷⁴	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 17/2/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> Engelliler için gerekli düzenlemelere sahip ayrı bir lavabo ve banyo bulunmadığı (para. 22, 47). Nezarethane odalarının büyüklüğü göz önüne alındığında Merkez kapasitesinin 10 kişi olarak belirlenmesinin uluslararası standartlara aykırılık teşkil edeceği (para. 43).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> Hem İl Emniyet Müdürlüğü hem de Siteler Polis Merkezi Amirliği Nezarethanelerinde engelli bireyler için erişilebilirlik standartlarına uygun tuvalet ve banyo tahsis edilmesi (para. 62). Siteler Polis Merkezi Amirliği nezarethane odalarında tutulacak kişi sayısının uluslararası standartlar göz önünde bulundurularak belirlenmesi (para. 65).

172 TİHEK, Süleyman Demirel Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Ziyaret Raporu. <https://www.tihek.gov.tr/public/images/kararlar/42ivld.pdf>

173 TİHEK, İstanbul Havalimanı Transit Geçiş Merkezi Ziyaret Raporu. <https://www.tihek.gov.tr/public/images/kararlar/a4yc7m.pdf>

174 TİHEK, Mersin İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu. <https://www.tihek.gov.tr/public/images/kararlar/6oyeva.pdf>

SİNCAN 2 NO.LU L TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ¹⁷⁵	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 27-28/2/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Kendileriyle görüşme gerçekleştirilen mahpusların çoğunluğu tarafından infaz ve koruma memurlarının kendilerine yönelik olumsuz tutum ve davranışlarda bulunduğu iddia edildiği, mahpuslar tarafından tarif edilen ve güvenlik kamerası bulunmayan odadaki bir dolabın içinde 3 adet cop ve pantolon kemerlerinin bulunduğu (para. 47), • Kurumda bulunan kameraların konum ve açılarından dolayı kör noktaların bulunduğu, bazı bölümlerde kamera bulunmadığı (para. 43,47), • Yumuşak odada bulunan güvenlik kamerasının çekim alanının tuvaleti kapsadığı (para. 43), • Mahpuslar için düzenlenen kursların yetersiz olduğu (para. 65).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Kurumda görevli personelin hizmet içi eğitim müfredatına, Birleşmiş Milletlerin İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi Kılavuzu (İstanbul Protokolü) başta olmak üzere işkence ve kötü muamele konusunda müstakil eğitimlerin dâhil edilmesi, mahpuslardan işkence veya kötü muameleye dair herhangi bir şikâyetin alınması durumunda geciktirilmeksizin gerekli araştırmanın yapılması ve adli makamlara bildirim sağlanması (para. 80), • Kurumdaki kameraların kör noktaları bertaraf edecek şekilde yeniden ayarlanması ve kapalı spor salonu, gümüş atölyesi, derslikler ve mahpus arama kabinlerinin yanındaki odaya güvenlik kamerası konulması (para. 81), • Yumuşak odadaki güvenlik kamerası görüntüsünün tuvalet bölümünü göstermemesini sağlayacak önlemlerin alınması (para. 82), • Kurumda mahpuslara sunulan kursların resim, müzik vb. kursları içerecek şekilde çeşitlendirilmesi ve daha fazla mahpusun kurslara katılımının sağlanması (para. 84).
MEVLANA KIZ ÇOCUK EVLERİ SİTESİ ¹⁷⁶	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı Takip Ziyareti, 2/3/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Merkez personelinin insan hakları eğitimi, kişiler arası iletişim ve işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin özel bir eğitim almadığı (para. 19), • Ziyaret edilen evlerden bazılarında banyonun rutubetli olduğu, kırık duş kabini ve klozet bulunduğu, bazı dolapların sabitlenmediği (para.45), • Merkezin Türk Standartları Enstitüsü (TSE) Erişilebilirlik belgesinin bulunmadığı (para.49).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Merkez personelinin insan hakları ve çocuk hakları eğitimi, kişiler arası iletişim ile işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin özel bir eğitim alması (para. 97), • Rutubet olan banyo ile ilgili gerekli önlemlerin alınması, kırık duş kabini ve klozetin tamirinin yaptırılması, sabitlenmemiş olan dolap vb. eşyaların sabitlenmesi (para. 98, 99). • Merkezin TSE erişilebilirlik standartlarına uygun hale getirilmesi (para. 100).
MARMARİS İLÇE JANDARMA KOMUTANLIĞI NEZARETHANELERİ ¹⁷⁷	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı Takip Ziyareti, 6/3/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Kayıtların sistemde geriye dönük olarak 15 gün süreyle saklandığı, bu sürenin 30 güne çıkarılması için bakım çalışması yapıldığı (para. 28), • Karakolda yer alan toplam iki adet nezarethane odasının girişin bir alt katında bulunduğu, bu odalara erişimin merdivenlerle sağlandığı, asansör veya rampanın bulunmadığı ve bu sebeple engelli bireylerin erişimine uygun olmadığı (para. 32).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • "Hem polis tarafından kötü muameleye maruz kalan kişilerin, hem de fiziksel olarak kötü muamele yaptıkları veya psikolojik baskı uyguladıkları yönünde haksız suçlamalara maruz

175 TİHEK, Sincan 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyaret Raporu. <https://www.tihék.gov.tr/public/images/kararlar/n9092l.pdf>

176 TİHEK, Mevlana Kız Çocuk Evleri Sitesi Ziyaret Raporu. <https://www.tihék.gov.tr/public/images/kararlar/efr7av.pdf>

177 TİHEK, Marmaris İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyaret Raporu. <https://www.tihék.gov.tr/public/images/kararlar/i3uqx0.pdf>

	<p><i>kalan polis memurlarının çıkarında</i> olacak şekilde suistimallerin önlenmesi ve belgelendirilebilirliğin sağlanması açısından nezarethanedeki kameraların kayıtlarının sistemde geriye dönük en az otuz gün saklanması (para. 52),</p> <ul style="list-style-type: none"> • Karakol binasında nezarethanelerin girişin bir alt katında bulunduğu, alt kata yalnızca merdivenlerle erişilebildiği ve asansör veya engelli rampasının bulunmadığı görüldüğünden; engelli bireylerin kullanımına uygun, makul bir düzenlemenin yapılması (para. 54).
MANİSA YUNUS EMRE İLÇE JANDARMA KOMUTANLIĞI NEZARETHANELERİ¹⁷⁸	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 26/4/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Nezarethanelerde bulunan tuvalet ve banyoların kişilerin kaldığı alanın içinde olduğu, sadece yarım bir duvar ile ayrıldığı ve bu bölüme geçiş için ara bir kapı veya perdenin olmadığı (para. 17), • Avukat görüşme odası olarak kullanılan odalarda görüntü ve ses kaydı alan kameraların olduğu (para. 22).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Nezarettte bulunan lavabo ve tuvaletleri odalardan ayıran duvarların tutulunun mahremiyeti ve nezarethanenin güvenliği dengesini bozmayacak şekilde yükseltilmesi ve kapı takılarak mahremiyetin sağlanması (para. 31), • Ulusal ve uluslararası standartlara uygun müstakil bir avukat görüşme odasının hazırlanması (para. 33).
TRABZON ATAKÖY RUH VE SİNİR HASTALIKLARI HASTANESİ¹⁷⁹	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı Takip Ziyareti, 2/5/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • İstemsiz yatışa/zorla tedavi sürecine itiraz etmek isteyen hastalar söz konusu olduğunda; Hastanede kalan kişilerin psikiyatri hastası olduğuna vurgu yapılarak itirazların göz ardı edildiği (para. 27), • Yapılan incelemede bazı bölümlerin temiz olmadığı gözlemlendiği (para. 41).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Hastanın mahkeme kararı olmaksızın zorunlu yatışının yapılmasının önlenmesi amacıyla hastaların zorunlu yatışına karar verilmesi halinde derhal adliyeye sevkinin sağlanması ya da Hastanenin merkeze ve yerleşim yerlerine uzak olması nedeniyle bu işlemlerin sonuçlanmasında vakit kaybedilmemesi için Hastane içerisine sesli ve görüntülü duruşmaya imkân veren cihazların kurulumunun sağlanması için gerekli müracaatların yapılması (para. 98), • Hastanenin genel temizlik koşullarının iyileştirilmesi (para. 99), • Rehabilitasyon programlarının hastaların üzerindeki pozitif etkisi dikkate alınarak hastaların sıklıkla önleyebilmek adına hafta sonu tatillerinde ve resmi günlerde yapılacak faaliyetlerin düzenli bir takvime bağlanması ve akabinde sosyal etkinlik kapasitesinin artırılması tekiden (para. 109), • Bir ruh sağlığı yasası olmaması nedeniyle, başta kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı olmak üzere, hastaların ve personelin hak ve yükümlülüklerine ilişkin belirsizlikler olduğu gözlemlenmektedir. Bu çerçevede, başta Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmesi olmak üzere, uluslararası ve ulusal insan hakları standartlar gözetilerek bir mevzuat çalışması yapılması hususunun değerlendirilmesi (para. 117).
MALATYA ENGELSİZ YAŞAM BAKIM REHABİLİTASYON ve AİLE DANIŞMA MERKEZİ¹⁸⁰	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, İzleme Ziyareti, 16/5/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Merkeze yeni kameraların alındığı ancak henüz kurulumlarının gerçekleştirilmediği (para. 36),

178 TİHEK, Manisa Yunusemre İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyaret Raporu. <https://www.tih.gov.tr/public/images/kararlar/ihbduy.pdf>

179 TİHEK, Trabzon Ataköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Takip Ziyareti Raporu. <https://www.tih.gov.tr/public/images/kararlar/z8th13.pdf>

180 TİHEK, Malatya Engelsiz Yaşam Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi Ziyaret Raporu. <https://www.tih.gov.tr/public/images/kararlar/nr2o7m.pdf>

	<ul style="list-style-type: none"> • Merkezde 2 grup sorumlusunun bulunduğu, 1 grup sorumlusunun Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından Merkez dışında görevlendirildiği bu nedenle grup sorumlusu eksikliği olduğu (para. 56).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Merkeze alınan yeni kameraların kurulumlarının gerçekleştirilmesi ve geçmişe dönük olarak tutulan kamera kayıt sürelerinin artırılması (para. 84), • Merkezde bulunan grup sorumlusu sayısının artırılması (para. 89).
YOZGAT 2 NO.LU T TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ¹⁸¹	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 15-16/5/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Kurumda görevli personelin insan hakları eğitimi, kişiler arası iletişim ile işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin özel bir eğitim almadığı (para. 15), • Bazı koğuş ve odalarda çağrı butonu olmadığı ya da olanların çalışır vaziyette olmadığı (para. 21), • Bazı yatakların eski ve kirli, bazı yastıkların ise yırtık vaziyette olduğu (para. 23), • Kayıtların incelenmesi sonucunda yumuşak odada mahpus tutulma süresinin makul olduğu ancak güvenlik kameralarının tuvalet kısımlarını gördüğü ve bu durumun odada tutulan mahpusların mahremiyetini ihlal edeceği (para. 26), • Dilekçelerin yoğunluğu sebebiyle dilekçelere çıkış numaralarının aynı gün verilemeyebildiği (para. 42), • Sağlık memurunun ayakta durabilen durumdakilerin revire çıkma talebini acil görmediği ve mahpuslara kaba davrandığı (para. 47). • Görüşme yapılan mahpusların televizyon kanallarının çeşitlendirilmesi talebinde bulunduğu (para. 63), • Kursların sayısının az olduğu, kontenjanların yetersiz olduğu (para. 60).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Kurumda görevli personelin hizmet içi eğitim müfredatına insan hakları eğitimi, kişiler arası iletişim ile BM'nin İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi İstanbul Protokolü başta olmak üzere işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin eğitimlerin dâhil edilmesi (para. 73), • Çağrı butonu olmayan koğuş ve odalara çağrı butonu takılması, çalışmayan çağrı butonlarının tamir edilmesi veya yenilenmesi (para. 75), • Eskimiş yatak ve yastıkların değiştirilmesi (para. 76), • Yumuşak odalardaki tuvalet kısımlarının güvenlik kamerası kayıtlarında görülmeyecek hale getirilmesi (para. 78), • Dilekçe veren mahpuslara düzenli olarak dilekçe çıkış numarasının bildirilmesi (para.85), • Mahpusların tedavi ve muayenelerinin uygun şekilde hekim tarafından yapılması, mahpuslara kaba davrandığı iddia edilen ve ziyaret esnasında Heyetimize de kaba davranan sağlık memurunun benzer olayların tekrarrünün önlenmesi amacıyla ikaz edilmesi, söz konusu personelin mahpuslara ve görevli personele insan onurunun gerektirdiği şekilde saygılı davranmasının sağlanması (para. 88), • Kurumdaki televizyon kanalı sayısının mahpusların talepleri doğrultusunda artırılması hususunun değerlendirilmesi, çekmeyen kanallar için çözüm üretilmesi (para. 92), • Kurumda, kurs sayısının ve çeşitliliğinin artırılmasının sağlanması için gerekli olan öğreticilerin görevlendirilmesi hususunda hassasiyet gösterilmesi (para. 96).
ANTALYA S TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ¹⁸²	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 16-17/3/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Yumuşak odaların standartlara uygun olmadığı, odada bulunan tuvaletin kamera açısı içerisinde kaldığı, odadaki kamera kayıtlarının incelenmesi esnasında bir mahpusun elleri arkadan kelepçelenmiş şekilde yumuşak odada tutulduğu, oda kullanım kayıtlarının

181 TİHEK, Yozgat 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyaret Raporu. <https://www.tihek.gov.tr/public/images/kararlar/sqccjh.pdf>

182 TİHEK, Antalya S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyaret Raporu. <https://www.tihek.gov.tr/public/images/kararlar/6lo13s.pdf>

	<p>düzenli olarak tutulmadığı, uzun süre bu odada tutulan kişilere yemek dağıtımının yapılmadığı (para. 55-60),</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ziyaret esnasında görüşme yapılan mahpuslardan bazıları tarafından doktor muayenesi esnasında kelepçeli oldukları, doktor muayeneleri esnasında odada infaz ve koruma memurunun bulunduğu, mahremiyetin sağlanması adına ilave bir tedbir alınmadığı (para. 92), • Kurumda bulunan avukat görüşme odasında ziyaret sırasında yapılan incelemelerde bu odaların ses geçirdiği, içeride konuşulanların dışarıdan duyulduğu (para. 125), • Kurumdaki Jandarma Tabur Komutanlığının yeterli personeli olmadığı için hastaneye günlük dört mahpusun sevk edilebildiği (para. 85).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Yumuşak oda olarak tabir edilen doku hasarı ve travma önleyici odanın standartlara uygun hale getirilmesi, yumuşak oda kamera kayıtlarının tutulmasında mahpusun kişisel mahremiyeti gözetilerek tuvalet kısmının görünmemesine yönelik gerekli teknik düzenlemelerin yapılması, Yumuşak odanın keyfi kullanımı bakımından şüpheye mahal bırakmayacak şekilde kayıt defterinin düzenli ve eksiksiz tutulması ve yumuşak odada tutulan mahpusların uzun süreli tutulmasının önüne geçilmesi (para. 134-137), • Doktor muayeneleri ve bireysel psikolog görüşmeleri esnasında gerekli mahremiyetin sağlanması (para. 138), • Avukat görüş odalarında görüşme gizliliğini sağlayacak şekilde gerekli düzenlemeler yapılarak konuşulanların dışarıdan duyulmasını engelleyecek ses yalıtımının sağlanması (para. 143), • Sağlık hakkına erişimi tehlikeye sokacağı dikkate alınarak ceza infaz kurumu yerleşkesinde görev yapan Jandarma Genel Komutanlığı personeli sayısının eksik olması gerekçe gösterilerek uygulanan günlük hastaneye sevk edilebilecek mahpus sayısındaki kotanın kaldırılması (para. 146),
ARDEŞEN İLÇE EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ NEZARETHANELERİ¹⁸³	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 4/5/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Bina girişinde engelli bireylerin binaya erişimini sağlayan engelli asansörü bulunduğu ancak ziyaret tarihinde asansörün arızalı olmasından dolayı çalışmadığı ve binada engelli rampasının olmadığı, engelli bireylerin kullanımına uygun banyo ve tuvaletin mevcut olmadığı (para. 12, 18), • Defter kayıtlarının genel olarak doldurulduğu ancak bazı tutulanların nezarethanedeki çıkarılma tarih ve saatinin deftere yazılmadığı (para. 24).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Engelli asansörünün tamir edilmesi ayrıca nezarethanedeki banyo ve tuvaletlerin engellilerin kullanıma uygun hale getirilmesi (para. 32), • Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nde yer alan "Gözaltı işlemleri nezarete alınanların kaydına ait deftere yazılmak suretiyle tespit edilir. Denetime tabi olan bu defterde: giriş tarihi ve saati belirtilir." hükmü uyarınca Defter kayıtlarının eksiksiz bir şekilde tutulması hususuna dikkat edilmesi (para. 34).
ARDEŞEN İLÇE JANDARMA KOMUTANLIĞI NEZARETHANELERİ¹⁸⁴	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 4/5/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Binaya girişte engelli rampasının ya da engelli asansörünün bulunmadığı, engelli bireylerin kullanımına uygun banyo ve tuvaletin mevcut olmadığı (para. 12, 22), • Battaniye ve yastık kılıflarının yeterince temiz olmadığı (para. 17), • Yapılan incelemede müdafî görüşme odasında konuşulanların dışarıdan duyulduğu (para. 26),

183 TİHEK, Ardeşen İlçe Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyaret Raporu. <https://www.tihkek.gov.tr/public/images/kararlar/2rrgya.pdf>

184 TİHEK, Ardeşen İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyaret Raporu. <https://www.tihkek.gov.tr/public/images/kararlar/tki7ke.pdf>

	<ul style="list-style-type: none"> • Defter kayıtlarının genel olarak tutulduğu ancak bazı tutulanların nezarethanedeki çıkarılma tarih ve saatinin deftere yazılmadığı (para. 29).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Komutanlığa girişte kullanılmak üzere engelli rampası ya da engelli asansörünün kurulması ayrıca nezarethanedeki banyo ve tuvaletlerin engellilerin kullanıma uygun hale getirilmesi (para. 36), • Battaniye ve yastık kılıfı gibi eşyaların her tutulanın ardından kullanılmamış olanları ile değiştirilmesi ve düzenli aralıklarla temizliklerinin sağlanması (para. 37), • Müdafî görüşme odasının dışarıya ses geçirmeyecek şekilde yeniden tasarlanması (para. 39), • Nezarethaneye Alınanların Kaydına Ait Defterin eksiksiz bir şekilde doldurulması hususuna dikkat edilmesi (para. 40).
BURSA İL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ NEZARETHANELERİ¹⁸⁵	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı Takip Ziyareti, 10/2/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Güçlü aydınlatma sisteminin yaydığı ışıkların nezarethane odasındaki tutulanlar açısından özellikle gece saatlerinde rahatsız edici nitelikte olabileceği (para. 96), • Çocuk Şube Müdürlüğü Nezarethanelerinde zaman zaman 18 yaşından büyük kişilerin de tutulduğu (para. 121).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Asayiş Şube Müdürlüğü Nezarethanesindeki aydınlatmanın tutulanları rahatsız etmeyecek şekilde parlaklığı daha az veya doğrudan nezarethane odasına dönük olmayan alternatifleri ile değiştirilmesi (para. 129), • Çocuk Şube Müdürlüğü Nezarethanelerinde yalnızca çocukların tutulması (para. 132).
OF İLÇE JANDARMA KOMUTANLIĞI NEZARETHANELERİ¹⁸⁶	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 3/5/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Nezarethane kapasitesi kadar battaniye ve yastık olmadığı (para. 18), • Nezarethane odalarının birinde lavabo, tuvalet ve duş alanı giriş kapısının kapanmadığı ve güvenlik kamerasının duş alanının kullanılması durumunda tutulanların mahremiyetine zarar verebilecek şekilde kayıt aldığı (para. 19), • Lavabo, tuvalet ve duş alanında tuvalet kâğıdı, kağıt havlu, sabun, şampuan gibi hijyen malzemeleri bulunmadığı (para. 19), • Odaların giriş kısmında ve odaların içinden tutulanlar tarafından okunabilecek uzaklıkta yalnız Türkçe Nezarethane Talimatı ile Türkçe, Almanca, İngilizce ve Fransızca dillerinde Türkiye Cumhuriyeti Kanunlarına Göre Yakalanan/Gözaltına Alınan Şahısların Hakları Bilgilendirme Formlarının bulunduğu (para. 34).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Odalarla aynı katta bulunan dolapta nezarethane kapasitesi kadar temiz battaniye ve yastığın hazır bulundurulması ve bunların kullanım durumuna göre düzenli olarak temizlenmesi (para. 41), • Kapanmayan lavabo, tuvalet ve duş alanı giriş kapısının tamir edilmesi ve odalarda bulunan güvenlik kameralarının açısının duş alanlarını kayıt altına almayacak şekilde ayarlanması (para. 40), • Lavabo, tuvalet ve duş alanı kısmında tuvalet kâğıdı, kağıt havlu, sabun ve şampuan gibi hijyen malzemeleri bulundurulması (para. 43), • Odalara asılmış olan Nezarethane Talimatı ile Türkiye Cumhuriyeti Kanunlarına Göre Yakalanan/Gözaltına Alınan Şahısların Hakları bilgilendirme formlarının bölgede daha ziyade Arapça, Farsça ve Gürcüce dili konuşan yabancılar olduğu göz önünde bulundurularak bu ilave dillerle çeşitlendirilmesi, anılan formların ve Nezarethane Talimatı dışında tutulanları bilgilendirici broşür, kitapçık, form gibi materyallerin şahısların anlayacakları dillerde görünür yerlere asılması-yerleştirilmesi (para. 44).

185 TİHEK, Bursa İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyaret Raporu. <https://www.tihék.gov.tr/public/images/kararlar/be8xzn.pdf>

186 TİHEK, Of İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyaret Raporu. <https://www.tihék.gov.tr/public/images/kararlar/fmjxf.pdf>

MALATYA İL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ NEZARETHANELERİ¹⁸⁷	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 16/5/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Nezarethane odalarında acil durum butonu bulunmadığı (para. 25), • Sanık hakları formu gibi bilgilendirici broşür veya kitapçıkların bulunmadığı (para. 54), • Nezarethane odasının binanın alt katında yer aldığı ve engellilerin kullanımına uygun olmadığı (para. 59).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Nezarethane odalarında oluşabilecek acil bir durumda veya tutulanların sağlık durumlarında oluşabilecek ani gelişmelerde ve benzeri durumlarda olaya kısa süre içerisinde müdahale edilebilmesini sağlamak amacıyla odalara acil durum butonunun konulması (para. 76), • Nezarethanelerin yer aldığı koridor duvarlarına Nezarethane Talimatnamesinin yanı sıra Sanık Hakları Formu, Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği, İHEB gibi bilgilendirici metinler asılması (para. 78), • Müdürlük nezarethanelerinde gözaltında bulunan engelli bireylere uygun banyo ve tuvaletin bulunmadığı göz önüne alınarak engelli bireylerin kullanımına uygun, makul bir düzenlemenin yapılması (para. 80).
BALIKESİR BURHANIYE T TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU¹⁸⁸	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 30-31/5/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Mahpuslara dilekçelerinin işleme alındığına dair dilekçe numarası verilmediği (para. 36), • Bazı nevresimlerin, yatakların ve battaniyelerin oldukça eski ve yırtık olduğu (para. 25), • Travma önleyici odalarda bulunan kameraların tuvaletin olduğu bölümü görüntüleyebildiği (para. 27), • Kurum hekiminin hastalarını infaz ve koruma memurları ve diğer sağlık personelinin bulunduğu bir ortamda muayene ettiği (para. 49), • Personelin insan hakları ve işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin özel bir eğitim almadığı (para. 14), • Artırılmış kapasitesi 680 olan Kurumda ziyaret tarihinde toplam 1479 mahpus bulunduğu (para. 15).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Mahpuslara dilekçelerinin akıbetini takip edebilmeleri veya dilekçelerine ilişkin şikâyetlerini yargı makamlarına taşıyabilmeleri için dilekçelerinin kayıt numarasının bildirilmesi (para. 79), • Mahpusların kullandığı yıpranmış nevresim ve battaniye gibi eşyaların yenilenmesi (para. 80), • Mahpusların mahremiyetinin korunması için travma önleyici odalardaki tuvaletlerin kameralar tarafından görüntülenmesini engelleyecek şekilde önlem alınması (para. 83), • Mahpusların muayenesi sırasında hekime karşı ciddi bir güvenlik riski oluştuğuna dair net bir şüphe olmaması durumunda personelin muayene odasında bulunmaması ve mahremiyete saygı gösterilmesi (para. 84), • Personele insan hakları ile işkence ve kötü muamele yasağı üzerine eğitim verilmesi (para. 88), • Kalabalıklaşma sorununun giderilmesine yönelik çalışmaların yapılması (para. 89).
BALIKESİR ÖZEL GÜRE HUZUREVİ VE YAŞLI BAKIM MERKEZİ¹⁸⁹	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 1/6/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Merkez sakinlerinin kaldığı bazı odalarda çağrı butonu olmadığı (para. 26), • Merkezin, Türk Standartları Enstitüsü (TSE) Erişilebilirlik Belgesi bulunmadığı (para. 28),

187 TİHEK, Malatya İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyaret Raporu. <https://www.tih.gov.tr/public/images/kararlar/gwyg41.pdf>

188 TİHEK, Balıkesir Burhaniye T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyaret Raporu. <https://www.tih.gov.tr/public/images/kararlar/ddst5q.pdf>

189 TİHEK, Balıkesir Özel Güre Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi Ziyaret Raporu. <https://www.tih.gov.tr/public/images/kararlar/d5awuf.pdf>

	<ul style="list-style-type: none"> Geçmişe dönük kamera kayıtlarının izlenemediği (para. 35).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> Acil çağrı butonu olmayan oda ve tuvalet/banyolara buton konulması (para. 64), Merkez binası için TSE Erişilebilirlik Belgesinin alınması konusunda gerekli işlemlerin yapılması (para. 66), Merkezdeki güvenlik kameralarının geçmişe yönelik kayıtlarının izlenebilmesi için gerekli çalışmaların yapılması (para. 67).
TEKİRDAĞ 2 NO.LU F TİPİ YÜKSEK GÜVENLİKLİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU¹⁹⁰	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 1-2/6/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> Ziyaret edilen odaların pencere kenarlarında silikon kaplamanın olmadığı, bu eksikliğin ısınma anlamında sorunlara yol açtığı (para. 23), Ziyaret sırasında yapılan incelemelerde güvenlik kameralarından ikisinin çalışmadığı, travma önleyici odalarda bulunan güvenlik kameralarının çekim alanlarının tuvaleti de kapsadığı (para. 30-31), Kantinde son kullanma tarihi yaklaşmış ürünlerin satıldığı ve sunum dosyası, körüklü dosya, cımbız, tırnak törpüsü, kürdan, saklama kabı, yara bandı, koli bandı gibi ürünlerin satılmadığı (para. 49), Spor faaliyetlerine çıkış günü ve saatinin mahpuslara söylenmediği, bu nedenle görüş saatleri ile spor saatlerinin çakışabildiği (para. 52), Kapalı görüşlerde kullanılan telefonlardan birinin arızalı olduğu (para. 58).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> Mahpusların barındırıldığı odalarda bulunan pencerelerin ısı yalıtımı sağlayabilecek bir malzeme ile kaplanması (para. 62), Çalışmadığı tespit edilen iki güvenlik kamerasının onarımının veya değiştirilmesinin sağlanarak çalışır vaziyete getirilmesi, ayrıca doku hasarı ve travma önleyici odalarda bulunan güvenlik kameralarının görüntülerinin tuvalet kısmını kapsamamasını sağlayacak önlemlerin alınması (para. 65), Kurum kantininde satılan ürünlerin son kullanma tarihlerine dikkat edilmesi ve sunum dosyası, plastik cımbız, körüklü dosya, kürdan, saklama kabı, yara bandı, koli bandı gibi ürünlerin temin edilmesi (para. 69), Spor faaliyetlerine katılım günü ve saatinin mahpuslara önceden bildirilmesi (para. 70), Kapalı görüşlerde kullanılan telefonlardan arızalı olanın onarımının veya değiştirilmesinin sağlanması (para. 71), Kurumda eğitici personel eksikliği nedeniyle kurs ve atölye faaliyetlerinin çeşitlendirilememesi nedeniyle Kuruma eğitici personel tahsisinin sağlanması (para. 73).
DENİZLİ T TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU¹⁹¹	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 5-6/7/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> Yumuşak odalarda tuvaletin etrafının tamamen açık olduğu ve güvenlik kameralarından birinin tuvaletin tam üstünde olduğu ve gerekli mahremiyetin sağlanmadığı (para. 25), Kurum kapasitesi ve mevcut kursların sayısı ile kurslardan faydalanan mahpus sayısı birlikte değerlendirildiğinde kursların çeşitlilik ve katılımcı sayısı anlamında ihtiyacı karşılama noktasında yetersiz olduğu (para. 46), Kurumdaki okuma yazma kursunda 45 yaş sınırı olduğu (para. 47), Kadın mahpusların yanlarında kalan çocukları için herhangi bir eğitici faaliyetin gerçekleştirilmediği, yalnızca bir çeşit oyuncak verildiği (para. 51), Kurumda kapasitenin üstünde mahpusun barındırılması nedeniyle birçok odada yer yatağında yatan mahpusların olduğu, kimi odalardaki yer yataklarında nevresim ve yastığın bulunmadığı (para. 18),

190 TİHEK, Tekirdağ 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyaret Raporu. <https://www.tih.gov.tr/public/images/kararlar/jn08s7.pdf>

191 TİHEK, Denizli T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyaret Raporu. <https://www.tih.gov.tr/public/images/kararlar/p9bziz.pdf>

	<ul style="list-style-type: none"> • UÖM Heyetinin ortak alanlara ve mahpusların tutulduğu bölümlere erişiminin yaklaşık 1 saat geciktirildiği (para. 57).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Yumuşak odalarda bulunan güvenlik kameralarının tuvaletleri görüntüleyemeyecek şekilde ayarlanması (para. 58), • Kurumda mevcut olan kurslara daha fazla sayıda mahpusun katılımının sağlanması ve kurs çeşitliliğinin artırılması (para. 60), • Okuma yazma kursu için öngörülen 45 yaş sınırının 22/1/2007 tarihli ve 45/1 No.lu Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsisi, Nakil İşlemleri ve Diğer Hükümler Hakkında Genelge'ye uygun olarak 65 yaşa yükseltilmesi (para. 61), • Yaşları itibarıyla kreş faaliyetlerine katılmayan çocuklara yönelik daha fazla sayıda eğitici-eğlendirici materyalin sağlanması (para.62), • Kurumun kapasite üzerinde mevcut barındırıyor olmasından dolayı; yer yatağında yatan ve yatak malzemeleri temin edilememiş olan mahpusların bulunması, Kurum revirinde ve hastanelerde yapılan muayenelerin ve psikologla görüşme taleplerinin yerine getirilmesinin gecikmesi ve sigara kullanmayan mahpuslara ayrı oda tahsis edilememesi göz önüne alındığında kapasite sorununun çözümüne yönelik çalışmalar yapılması (para. 64), • Ziyaret Heyetinin ziyaret kapsamında Kurum binasına erişim talebinin Kurum İdaresi tarafından gecikmeli olarak yerine getirilmesinden dolayı, tüm ceza infaz kurumlarına ziyaretlerde kolaylık sağlanması adına bilgilendirme yapılması (para. 65).
TOKAT T TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU¹⁹²	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 13-14/6/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Bazı koşulların kalabalık olduğu, sigara içmeyen mahpusların sigara içilmeyen koğuştan talep ettiği (para. 23), • Kurum tarafından sunulan yemek listeleri incelendiğinde bazı öğünlerde, çeşit ve kalori dağılımının dengeli olmadığı (para. 41), • Odalarda bulunan televizyonlarda belgesel ve sinema kanallarının bulunmadığı (para. 75).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Kurumda yer alan koşullarda dengeli bir dağılımın gerçekleştirilmesi ve sigara içmeyen mahpuslar için sigara içilmeyen koğuştan tahsis edilmesi (para. 78), • Kahvaltı ve öğle yemeği menülerinin, her mahpusun sağlıklı ve güçlü olması için dengeli ve günlük protein ihtiyacını karşılayacak şekilde verilmesi (para. 82), • Televizyon kanallarının güncellenerek, sinema ve belgesel gösterimi sağlayacak bir kanalın da kanal listesine eklenmesi (para. 85).
METRİS R TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU¹⁹³	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 20/6/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Mahpusların öz bakımı dâhil tüm ihtiyaçlarının personel tarafından yerine getirildiği bu nedenle personel sayısının yetersiz olduğu (para. 16), • Personelin insan hakları ile işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin özel herhangi bir eğitim almadığı (para. 17).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Kurumun hasta veya bakıma ihtiyaç duyan mahpusların barındırıldığı rehabilitasyon tipi bir ceza infaz kurumu olduğu ve mahpusların bakım ve tedavi hizmetleriyle genel olarak personelin ilgilendiği gözetilerek; Kurum personel ihtiyacının karşılanmasına yönelik gerekli çalışmalarda bulunulması (para. 78), • Kurumda görevli personelin hizmet içi eğitim müfredatına insan hakları ile Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi için El Kılavuzu (İstanbul Protokolü) başta

192 TİHEK, Tokat T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyaret Raporu. <https://www.tih.gov.tr/public/images/kararlar/vr3bhn.pdf>193 TİHEK, Metris R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyaret Raporu. <https://www.tih.gov.tr/public/images/kararlar/bc3kus.pdf>

	olmak üzere işkence ve kötü muamele yasağı, TİHEK'in görev ve yetkilerine ilişkin içeriklerin dâhil edilmesi (para. 79).
ANKARA BATI ADLİYESİ MAHPUS BEKLEME ALANI ¹⁹⁴	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı Takip Ziyareti, 19/7/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> Bazı nezarethane odalarında kameraların görüş açısına girmeyen kör noktaların bulunduğu (para. 26), Jandarma bekleme alanındaki oturma alanlarında herhangi bir yumuşak kaplama malzemesi kullanılmadığı ve jandarma bekleme alanındaki koridorda, jandarma personelinin oturması için ayrılan koltukların bazılarının kumaşlarının ve süngerlerinin yırtık veya tamamen sökülmiş olduğu (para. 17-18), Tuvalet ve lavabolarda engellilerin kullanımı için yapılmış herhangi bir düzenleme olmadığı ve jandarma bekleme alanındaki kadınlar lavabosunun sabunluğunun kırık olduğu (para. 23).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> Jandarma bekleme alanındaki nezarethane odalarında kalan kör noktaların giderilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması (para. 38), Jandarma bekleme alanındaki mahpusların ve koridorda jandarmanın kullandığı oturma alanlarına daha rahat oturabilmesi için yumuşak bir malzeme ile kaplanması, talep olması halinde mahpuslara battaniye ve yastık verilmesi (para. 39-40), Jandarma bekleme alanındaki kadınlar lavabosunun kırık olan sabunluğunun yenilenmesi, ayrıca lavabo ve tuvaletlerin engellilerin kullanımına uygun hâle getirilmesi (para. 41, 43).
DUMLU 1 NO.LU YÜKSEK GÜVENLİKLİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ¹⁹⁵	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 26/7/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> Diş servisinde kanal tedavisi için kullanılan bazı malzemelerin son kullanma tarihlerinin geçmiş olduğu (para. 44), Açık spor salonlarından birinin duvar üst kısmında bulunan güvenlik tellerinin saha içine düşmesinden dolayı kullanılamaz durumda olduğu (para. 49), Kurum psikososyal servisinin mahpuslara yönelik grup çalışmalarını zaman zaman düzenlediği (para. 45).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> Diş servisinde kullanılan malzemelerin son kullanma tarihlerinin düzenli olarak kontrol edilmesi ve son kullanma tarihi geçen malzemelerin tedavilerde kullanılmaması (para. 66), Açık spor salonundaki eksikliklerin giderilerek kullanıma hazır hale getirilmesi (para. 67), Kurum psikososyal servisinin mahpuslara yönelik, mahpusların beden ve ruh sağlığı ve bütünlüğünü korumayı amaçlayan grup çalışmaları ve programlarının artırılması (para. 68).
BURSA SIRAMEŞELER ÇOCUK EVLERİ SİTESİ MÜDÜRLÜĞÜ ¹⁹⁶	
Ziyaret Bilgileri	<i>Haberli, İzleme Ziyareti, 26/7/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> Bazı evlerde elektrik prizlerinin çocukların erişebileceği yükseklikte olduğu, dolapların sabitlenmediği, kalorifer petekleri ile bazı eşyalara (masa, komodin, yatak başlığı gibi eşyaların sivri köşeleri) çocukların korunması için kaplama yapılmadığı (para. 28), Kamera kayıtlarının Kurum Müdür odasında bulunan televizyondan izlenebildiği, bu nedenle kamera görüntülerinin sürekli açık olmadığı ve bir personel tarafından düzenli olarak kontrolünün sağlanamadığı (para. 38), Görüşme gerçekleştirilen bazı çocukların buldukları evde kendilerinden yaşça büyük olan çocukların zorbalığına maruz kaldıklarını, sorumlu bakım personelinin kendilerinden yaşça büyük olan çocukların kendilerini cezalandırmalarına göz yumduğunu iddia ettiği (para. 40, 41),

194 TİHEK, Ankara Batı Adliyesi Mahpus Bekleme Alanı Takip Ziyareti Raporu. <https://www.tihek.gov.tr/public/images/kararlar/w7qsic.pdf>

195 TİHEK, Dumlulu 1 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyaret Raporu. <https://www.tihek.gov.tr/public/images/kararlar/djigv3.pdf>

196 TİHEK, Bursa Sırameşeler Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü Ziyaret Raporu. <https://www.tihek.gov.tr/public/images/kararlar/2smprt.pdf>

	<ul style="list-style-type: none"> •Yapılan incelemelerde kardeşler arasındaki ilişkinin çok sınırlı olduğunun gözlemlendiği (para. 83).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> •Çocukların güvenliğinin sağlanması için, evlerde elektrik prizlerinin küçük çocukların erişemeyeceği yüksekliğe alınması, dolapların duvara sabitlenmesi ve eşyalara koruyucu kaplama yapılması (para. 96), •Kamera kayıtlarının izlenebildiği ayrı bir odanın oluşturulması ve görevli bir personel tarafından düzenli aralıklarla kontrolünün sağlanması (para. 99), •Deprem bölgesinden gelen erkek çocuklarının, başta akran zorbalığı olmak üzere oluşabilecek çeşitli olumsuz durumlardan korunmalarını sağlamak amacıyla yaşlarına uygun şekilde evlere yerleştirilmesi (para. 101), •Akran zorbalığı ile ilgili gerekli önlemlerin gecikmeksizin alınması, başta bakım personeli dâhil olmak üzere tüm personelin bu konuda bilinçlendirilmesi, gerekli önlemlerin alınması ve ilgililerin çocuk koruma, çocuk güvenliği, çocukla iletişim konularında eğitimler almasının sağlanması (para. 102), •Aynı Merkezde farklı evlerde kalan kardeşlerin mümkün olduğunca bir arada tutulması, bunun mümkün olmadığı hallerde ise daha sık görüşmelerinin sağlanması (para. 109).
AFYONKARAHİSAR 2 NO.LU T TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU¹⁹⁷	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 2-3/8/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> •Tuvalet ve banyolar ile hasta koğuşlarının engelliler için erişilebilir olmadığı (para. 28), •Kadın mahpusların kış mevsiminde çamaşırlarını kurutmakta güçlük çektiği (para. 30), •Mahpusların iç çamaşırı ve benzeri ürünleri Kurum kantininden almaya zorlandığı (para. 34), •Arama odalarında üst araması sırasında mahpuslara verilmesi gereken önlüklerin bulunmadığı (para. 37), •Ziyaret Heyetinin mahpuslarla yaptığı görüşmelerde birçok mahpusun; düzenlenen kurs, etkinlik ve konferansların sayısını yeterli bulmadığı, daha çok kurs açılmasını talep ettiği (para. 66), •Yabancı mahpusların Kurum kütüphanesinde yabancı dillerde yazılmış kitaplar olmadığına yönelik şikâyetlerde bulunduğu (para. 72), •Ziyaret tarihinde Kurumda kapasitenin üzerinde mahpusun kaldığı, bazı koğuşlarda yer yatağında yatan mahpuslar olduğu ve koğuşta tutulan kişi sayısı kadar dolabın olmadığı (para. 21).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> •Engel durumu veya kronik hastalığı bulunan mahpusların barındırıldığı koğuşların durumlarına uygun ve günlük yaşamı kolaylaştıracak şekilde düzenlenmesi (para. 86), •Kadın mahpuslar için çamaşır kurutma makinesinin temin edilmesi (para. 88), •Mahpusların aileleri tarafından gönderilen iç çamaşırı ve benzeri eşyaların gerekli kontrollerin yapılmasının ardından mahpuslara teslim edilmesi (para. 90), •Arama odalarında sürekli olarak tek kullanımlık giyim önlüklerinin bulunması ve detaylı aramanın mevzuata uygun şekilde gerçekleştirilmesi (para. 91), •Kurumda mevcut olan kurslara daha fazla sayıda mahpusun katılımının sağlanması ve kurs çeşitliliği ile kurs sayısının artırılması, ekonomik getirisi olabilecek sanatlara mahpusların meslek edinimi kapsamında yer verilmesi (para. 95), •Yabancı mahpusların uyrukları da gözetilerek kütüphanede bulunan yabancı dillerde yazılmış yayınların çeşitliliğinin artırılması yönünde çalışmalar yürütülmesi (para. 96), •Kurumda toplam kapasitenin üzerinde mahpus bulunduğu için bazı mahpusların yer yatağında yattığı, dolap sayısının yetersiz olduğu, sağlık hizmetlerine erişimde gecikme yaşanabildiği ve buna bağlı olarak Kurumdaki yaşam kalitesinin düştüğü tespit edilmiş olup bu çerçevede kalabalıklaşma sorununun giderilmesine yönelik çalışmaların yapılması (para. 98).

VAN İL JANDARMA KOMUTANLIĞI NEZARETHANELERİ¹⁹⁸	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 3/8/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Nezarethane odalarının bulunduğu kata dik ve dar bir merdivenle inilmekte olup girişte engelli rampası ve asansörünün bulunmadığı görülmüş bu bağlamda nezarethane girişinin, engelli bireylerin kullanımına uygun olmadığı (para. 11), • Her biri 9 m² olan nezarethane odalarına yoğunluğa göre 12 kişiye kadar tutulan yerleştirilebildiği (para. 49), • Nezarethane odalarında doğal ışığın ve havalandırmanın yetersiz olduğu (para. 17), • Tuvaletlerde sabun, tuvalet kağıdı gibi hijyen malzemelerinin bulunmadığı (para. 21), • Nezarethane odalarında örümcek ağlarının bulunduğu ve odalardaki tuvaletlerin kirliliği olduğu (para. 24), • Nezarethane odalarında acil durum butonu bulunduğu ancak söz konusu butonların çalışmadığı (para. 28), • Müdafî ile görüşme odasında yapılan incelemede odada konuşulanların dışarıdan kısmen duyulabildiği (para. 38).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Nezarethanenin engelli bireylerin erişimine uygun hale getirilmesi (para. 48), • Bir nezarethane odasında tutulacak kişi sayısının uluslararası standartlar göz önünde bulundurularak belirlenmesi (para. 49), • Nezarethane odalarında doğal ışık ve havalandırma konularına yönelik gerekli iyileştirmelerin yapılması (para. 51), • Sabun, tuvalet kağıdı gibi hijyen malzemelerinin her daim nezarethanede bulundurulması (para. 52), • Nezarethane odalarında, lavabo ve tuvaletlerde hijyen kurallarına uygun olacak şekilde düzenli olarak temizliğin sağlanması (para. 54), • Nezarethane odalarındaki acil durum butonunun çalışır hale getirilmesi (para. 57), • Müdafî ile görüşme odasının konuşulanların başkalarının duyamayacağı hale getirilmesi (para. 58).
VAN ÖZEL KARDELEN BAKIM MERKEZİ¹⁹⁹	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 3/8/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Çalışanlara yönelik eğitim başlıkları arasında insan hakları ile işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin başlık bulunmadığı (para. 13), • Ziyaret Heyeti tarafından oda ve koridorlarda yapılan incelemede engellilerin yaralanmasına neden olabilecek köşe ve sivri uçlarda köşe koruyucu bulunmadığı (para. 28), • Tuvaletlerin hepsinde tutamaç gibi engellilerin söz konusu alanları kullanımını kolaylaştıracak ekipmanların bulunmadığı, bazı tutamaçların vidası gevşediği için işlevini kaybettiği (para. 29).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Merkez personeline insan hakları ve işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin eğitim verilmesi (para. 71), • Oda ve koridorlarda bulunan prizlere koruyucu kapak, köşe ve sivri uçlara köşe koruyucu takılması (para. 72), • Engellilerin erişilebilirliğini artırmak üzere ihtiyaç duyulan oda, tuvalet ve banyolara tutamaç vb. araçların yapılması, var olan tutamaçların kontrol edilerek işlevselliğinin artırılması (para. 73).
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ RIFAT KARTAL HUZUREVİ²⁰⁰	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 9/8/2023</i>

198 TİHEK, Van İl Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyaret Raporu. <https://www.tihek.gov.tr/public/images/kararlar/ng68tu.pdf>199 TİHEK, Van Özel Kardelen Bakım Merkezi Ziyaret Raporu. <https://www.tihek.gov.tr/public/images/kararlar/y7lo05.pdf>200 TİHEK, Nevşehir Hacı Bektaş Rifat Kartal Huzurevi Ziyaret Raporu. <https://www.tihek.gov.tr/public/images/kararlar/m1kty5.pdf>

Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Odalarda bulunan elbise dolaplarının gömme dolap biçiminde olduğu ancak diğer eşyaların sabitlenmediği, bazı banyo ve tuvaletlerde tutunma barı bulunmadığı (para. 21), • Görüşme yapılan sakinler tarafından Merkezde çıkan yemeklerin yağının zaman zaman rahatsız edebildiği, yemeklerde çoğunlukla kuru bakliyat çıktığı ve sık sık tekrara düşüldüğünün ifade edildiği (para. 59).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Merkezde ana bina ve ek binalarda bulunan odalardaki sabitlenmemiş eşyaların sabitlenmesi (para. 88), • Ana binadaki odalarda tutunma barı bulunmayan banyo ve tuvaletlere tutunma barı yaptırılması (para. 89), • Merkezde çıkan yemek çeşitliliğinin artırılması, kişilerin özel diyet gereksinimleri gözetilerek daha çok sebze yemeği ve protein oranı yüksek yemeklerin çıkarılması (para. 100).
KIRŞEHİR S TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU²⁰¹	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 14-15/8/2024</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Koğuş ve oda pencerelerinin dış cephesinde temiz hava girişini azaltacak kadar sıkı tel örgülerin bulunduğu (para. 23), • Engelli koğuşlarından birinde tuvalette tutunma barı olmadığı (para. 31), • Gece 23.00 ila 04.30 saatleri arasında oda ve koğuşlara su verilmediği (para. 34), • Kantinde iç çamaşırını satıldığı gerekçesiyle iç çamaşırının hediye olarak alınmadığı (para. 39), • Mahpus kabul kısmında yapılan incelemede arama odalarında tek kullanımlık arama önlüğü bulunmadığı (para. 40), • Kurumda düzenli olarak sosyal ve kültürel faaliyetler düzenlenmediği ve yeterli sayıda kurs bulunmadığı (para. 61), • Kurumdaki Jandarma Tabur Komutanlığının personel eksikliği nedeniyle hastaneye sevkleri sık sık iptal ettiği (para. 49).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Mahpus oda ve koğuşlarına temiz hava girişini azaltması sebebiyle pencerelerin dış cephesinde yer alan sabit tel örgülerin güvenlik zafiyeti oluşturmayacak ve yeterli havalandırma sağlayacak şekilde yeniden dizayn edilmesi (para. 76), • Engelli koğuşu tuvaletine tutunma barı takılması (para. 80), • Mahpusların her an içme suyuna erişebilmesinin sağlanması amacıyla Kurumda soğuk su kesintilerinin oluşmaması için gerekli tedbirlerin alınması ve çalışmaların sürdürülmesi (para. 82), • Mahpusların aileleri tarafından gönderilen iç çamaşırlarının gerekli kontrollerin yapılmasının ardından mahpuslara teslim edilmesi (para. 85), • Kuruma kabul sırasında mahpuslara tek kullanımlık arama önlüğü verilmesi (para. 86), • Kurumda düzenlenen kurs sayısının artırılması, mevcut kurslara daha fazla mahpusun katılabilmesine imkân verilmesi, hobi-iş atölyelerinin faaliyete geçirilmesi (para. 90), • Kurumda barınan mahpusların hastaneye sevklerinin düzenli bir şekilde yapılabilmesi konusunda gerekli tedbirlerin alınması (para. 94).
ÇANKAYA İLÇE JANDARMA KOMUTANLIĞI NEZARETHANELERİ²⁰²	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 18/8/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Bodrum katta konumlandırılan nezarethane odalarına yalnızca merdivenler aracılığıyla erişim mümkün olduğu, bina içerisinde asansör ya da engelli rampası bulunmadığı (para. 12), • Erkek tutulanların kaldığı nezarethane odasındaki acil çağrı butonunun çalışmadığı (para. 17), • Yastık ve battaniyelerin yeterince temiz ve hijyenik olmadığı (para. 29),

201 TİHEK, Kırşehir S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyaret Raporu. <https://www.tihek.gov.tr/public/images/kararlar/93fnuq.pdf>202 TİHEK, Çankaya İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyaret Raporu. <https://www.tihek.gov.tr/public/images/kararlar/i6fk0k.pdf>

	<ul style="list-style-type: none"> • Nezairethanelerin teşekkül ettirildiği bodrum katında herhangi bir havalandırma unsuru (merkezî ya da lokal) bulunmadığı ve ziyaret tarihinde nezairethane odalarının oldukça havasız olduğu (para. 33), • Nezairethane odalarında tuvalet ve duş alanının olduğu bölümde, tavana yakın şekilde konumlandırılmış küçük birer pencere bulunmaktaysa da pencerelerin içeriden olacak şekilde; beyaz renkte, küçük, yuvarlak delikleri olan metal bir levhayla kapatıldığı (para. 32), • Sanık Hakları Formu dışında tutulanlara verilmek üzere kişileri bilgilendirici başkaca broşür, kitapçık vb. materyalin bulunmadığı (para. 60), • İfade alma odasındaki kameranın 2 yıldır çalışmadığı (para. 58), • Çankaya İlçe Jandarma Komutanlığında jeneratör bulunmadığı ve elektrik kesintisi durumunda kameralar da dâhil olmak üzere hiçbir elektronik eşyanın çalışmadığı (para. 66).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Komutanlık binasında nezairethane odalarının engelli bireylerin kullanımına uygun hale getirilmesi (para. 72), • Nezairethane koridorunun girişinde yer alan ve erkek tutulanların kaldığı nezairethane odasındaki acil çağrı butonunun çalışır hale getirilmesi (para. 74), • Tutulanlara verilen yastık ve battaniyelerin, tutulanların saliverilmesinden/sevk edilmesinden hemen sonra temizlenmesi (para. 75), • Nezairethane odalarının bulunduğu bodrum katında doğal havalandırma imkânı bulunmadığından havalandırma tesisatının kurulmasına yönelik sürecin başlatılması (para. 76), • Nezairethane odalarında doğal aydınlatmanın sağlanması için nezairethane odalarındaki pencereleri kapatacak şekilde içeriden monte edilmiş olan metal plakaların sökülerek yerine kırılmaz özellikte camlı, dışarıdan parmaklıkla muhafaza edilmiş; standartlara uygun pencerelerin konumlandırılması (para. 77), • Komutanlık nezairethanelerinde banyo, tuvalet ve lavabonun engelli bireylerin kullanımına uygun hale getirilmesi için makul düzenlemenin yapılması (para. 79), • Sanık Hakları Formu dışında tutulanları bilgilendirici broşür, kitapçık gibi materyallerin edinilmesi ve görünür yerlere asılması (para. 81), • Uzun süredir bozuk olduğu belirtilen ifade alma odasındaki kameranın çalışır hale getirilmesi (para. 82), • Çankaya İlçe Jandarma Komutanlığına jeneratör sistemi kurulmasına yönelik sürecin başlatılması (para. 84).
İZMİR SELÇUK İLÇE EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ²⁰³	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 21/8/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Nezairethane odalarına erişimin merdivenle sağlandığı, asansör veya engelli rampası bulunmadığı (para. 12), • Nezairethane odalarındaki oturma alanının sert tahta bir materyalden yapıldığı ve uyumaya elverişli olmadığı, yeterli sayıda battaniye olmasına rağmen hiç yastık bulunmadığı (para. 17-18), • Tuvalet, banyo ve lavaboların engelli bireylerin kullanımına uygun olmadığı ve yeterince temiz olmadığı (para. 23), • Nezairethane odalarında acil durum çağrı butonu olmadığı (para. 25), • Avukat görüşme odasının nezairethane odalarının olduğu koridorda bulunduğu, odanın polis ekipmanları ile dolu olduğu ve görüşme gerçekleştirmeye uygun olmadığı (para. 31), • Kamera kaydı görüntüleri izlendiğinde, nezairethane odalarının içinde, kapı hizasındaki ufak bir alanın kamera açısı dışında kaldığı (para. 38).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Nezairethane odalarına erişimin engelli bireyler için uygun hale getirilmesi (para. 43),

203 TİHEK, İzmir Selçuk İlçe Emniyet Müdürlüğü Nezairethaneleri Ziyaret Raporu. <https://www.tih.gov.tr/public/images/kararlar/y7tmue.pdf>

	<ul style="list-style-type: none"> • Nezarethane odalarındaki oturma alanlarının tutulanların rahat bir şekilde uyumasına ve dinlenmesine imkân sağlayacak hale getirilmesi ve ayrıca yastık temin edilmesi (para. 45), • Nezarethanedeki tuvalet, banyo ve lavaboların temizliğine özen gösterilmesi (para. 46), • Nezarethane odalarına acil durum çağrı butonu konulması (para. 47), • Avukat görüşme odasının görüşme yapılmaya uygun hale getirilmesi veya gerekli fiziksel şartları sağlayan bir odanın avukat görüşme odası olarak belirlenmesi (para. 48), • Nezarethane odalarındaki kameraların kör nokta bırakmayacak şekilde tekrar düzenlenmesi (para. 49).
İZMİR 1 NO.LU F TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ²⁰⁴	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 22/8/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Kış mevsiminde kalorifer arızaları yaşandığı ve bu durumun sık tekrar ettiği, kış aylarında ısınmada sorunlar yaşandığı (para. 20), • Pandemi sonrası dönemde eş görüşme ödülü alan mahpusun olmadığı (para. 29), • Sabah kahvaltısında verilen yemek menüsünün doyuruculuğunun yetersiz olduğu (para. 41), • Avukat görüşme odalarının standartlara uygun olmadığı (para. 69).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Kurum ısıtma sistemindeki arızaların tamir edilmesi ve kontrollerinin düzenli olarak sağlanması (para. 71), • Mahpuslara yönelik eş görüşme ödülünün uygulanması (para. 74), • Kahvaltı menülerinin, her mahpusun sağlıklı ve güçlü olması için yeterli besin değeri içerecek şekilde hazırlanması (para. 77), • Avukat görüşme odalarından standartlara uygun olmayan odanın mahpuslar ile avukat arasında konuşulanların duyulamayacağı ancak ortamın görülebileceği bir hale getirilmesi (para. 79).
ADANA F TİPİ YÜKSEK GÜVENLİKLİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU ²⁰⁵	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı Takip Ziyareti, 11-12/9/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Yumuşak odalardaki tuvaletlerin temiz olmadığı (para. 31), • Yumuşak oda kayıt defterinde yapılan incelemede 15/1/2022 tarihinde agresif hal ve davranışları sebebiyle yumuşak odaya konulan bir mahpusun iki gün boyunca odada tutulduğu (para. 35), • Üç kişilik odalarda kalan mahpuslara verilen porsiyonların birbirinden farklı olduğunun tespit edildiği (para. 70).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Kurumda bulunan yumuşak odalarının temizliğinin yapılması ve boş olduğu zamanlarda havalandırılmasının sağlanması tekiden (para. 158), • Ziyaret tarihinde yumuşak odada tutulanların kaydına dair defterin incelenmesi esnasında bir mahpusun 2 gün kesintisiz şekilde yumuşak odada tutulduğu tespit edilmiş ve söz konusu sürenin çok uzun olduğu değerlendirilmiştir. Bu itibarla mahpusların, yumuşak odada tutulmasını gerektiren sebebin uzun sürmesi halinde, mevzuata uygun olarak yumuşak oda kullanımına son verilmesi ve hastaneye sevklerinin sağlanması (para. 165), • Kurumdaki mahpuslara dağıtılan yemeğin eşit porsiyonlarda verilmesinin sağlanması (para. 167).
BORÇKA İLÇE JANDARMA KOMUTANLIĞI NEZARETHANELERİ ²⁰⁶	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 13/9/2023</i>

204 TİHEK, İzmir 1 No.lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü Ziyaret Raporu. <https://www.tihék.gov.tr/public/images/kararlar/ywx6a4.pdf>

205 TİHEK, Adana F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü Ziyaret Raporu. <https://www.tihék.gov.tr/public/images/kararlar/v89gq7.pdf>

206 TİHEK, Borçka İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyaret Raporu. <https://www.tihék.gov.tr/public/images/kararlar/pf4bhw.pdf>

Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Binaya girişte engelli rampasının ya da engelli asansörünün bulunmadığı ve nezarethane odalarındaki tuvalet, lavabo ve banyonun engelli bireylerin kullanımına uygun olmadığı (para. 11, 18), • Nezarethane odalarında acil durum çağrı butonunun olmadığı (para. 20), • Koridorda Nezarethane Talimatnamesinin asılı olmadığı (para. 26), • Avukat görüşme odası olarak kullanılan odada kamera bulunduğu ve sesli kayıt aldığı (para. 25).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Komutanlığın girişinin ve nezarethane odalarındaki banyo, tuvalet ve lavabonun engelli bireylerin kullanımına uygun hale getirilmesi (para. 33, 35), • Nezarethane odalarında oluşabilecek acil bir durumu veya tutulanların sağlık durumlarında oluşabilecek ani gelişmeleri ve benzeri durumları daha iyi şekilde takip edebilmek için gerekli önlemler alınarak odalara acil durum butonlarının yerleştirilmesi (para. 37), • Nezarethane odalarının yer aldığı koridor duvarına Nezarethane Talimatnamesinin asılması (para. 38), • Avukat görüşme odası olarak kullanılan odada bulunan kameranın, ses ve görüntü aldığı göz önüne alındığında; Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin 21'inci maddesine göre: "Şüpheli veya sanık vekâletname aranmaksızın müdafii ile her zaman ve konuşulanları başkalarının duymayacağı bir ortamda görüşebilir." hükmü uyarınca her kolluk biriminde bulunması gereken müstakil avukat görüşme odasında uygun şartların altında sağlanması (para. 40).
DİYARBAKIR ADLİYESİ MAHPUS BEKLEME ALANI²⁰⁷	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 25/9/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Erkek nezarethane odalarındaki oturma yerinin yeterli gelmediği, mahpusların dönüşümlü olarak oturma yerlerini kullandığı, bu sırada diğer mahpusların ayakta beklediği (para. 16), • Mahpusların, adliye nezarethanelerine geldikleri andan ceza infaz kurumuna geri döndükleri ana kadar kelepçeli olarak bekledikleri (para. 21), • Tuvaletlerin engelli bireylerin kullanımı için yeterli fiziksel koşullara sahip olmadığı (para. 25), • Havalandırmanın ve pencerelerden gelen doğal ışığın yeterli olmadığı (para. 28).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Nezarethane odalarındaki tutulan/mahpus sayısının uluslararası standartlara uygun olacak şekilde belirlenmesi ve nezarethane odalarının ortalama genişliklerine göre her bir odada 3'ten fazla tutulan/mahpus bulundurulmaması (para. 45), • Nezarethane odalarının kilitli tutulduğu ve güvenliğin demir parmaklıklarla sağlandığı göz önüne alındığında; tutulanların/mahpusların nezarethane odalarında kelepçesiz olarak tutulmaları (para. 47), • Tuvaletlerin engelli bireylerin kullanımına uygun hale getirilmesi (para. 51), • Nezarethane odalarının gerekli olan doğal ve yapay ışığı alması için gerekli düzenlemelerin yapılması (para. 54).
DİYARBAKIR 2 NO.LU YÜKSEK GÜVENLİKLİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU²⁰⁸	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 26/9/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Yabancı uyruklu mahpuslardan hiçbirine "Tutuklu-Hükümlü El Kitabı"nın verilmediği (para. 54), • Kütüphanede sayım yapıldığı ve mevcut kitapların sisteme işlendiği gerekçesiyle ziyaret tarihinde kütüphanenin aktif olmadığı (para. 115),

207 TİHEK, Diyarbakır Adliyesi Mahpus Bekleme Alanı Ziyaret Raporu. <https://www.tihek.gov.tr/public/images/kararlar/7fv2yh.pdf>.

208 TİHEK, Diyarbakır 2 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyaret Raporu. <https://www.tihek.gov.tr/public/images/kararlar/1n3byb.pdf>

	<ul style="list-style-type: none"> Kapalı spor salonunun kullanılmadığı (para. 124), Kurumda görevli hekimin iki gün ve yarı zamanlı olarak yürüttüğü çalışma saatlerinin yetersiz olduğu, muayene ve tedavilerin aksadığı (para. 72).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> Kurumda bulunan tüm mahpuslara, anlayacakları dillerde Adalet Bakanlığı tarafından mahpuslara yönelik hazırlanan "Tutuklu-Hükümlü El Kitabı"nın dağıtımının yapılması (para. 149), Ziyaret tarihinde kapalı olan kütüphanenin aktif hale getirilmesi (para. 155), Kapalı spor salonunun mahpusların kullanımına açılması (para. 158), Ziyaret tarihinde haftada iki gün ve yarı zamanlı şekilde hizmet veren aile hekiminin haftalık çalışma süresinin artırılması veya Kurumda görev yapan hekim sayısının artırılması (para. 160).
ERUH İLÇE JANDARMA KOMUTANLIĞI²⁰⁹	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 1/11/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> Nezarethanede yalnız kapasite sayısında battaniye ve yastık bulunduğu (para. 18), Komutanlıkta görünmez cam sistemi ve sesli görüntülü kayıt yapan kamera sisteminin mevcut olduğu bir ifade alma odasının bulunmadığı, ifade alma odası olarak Tim Komutanı odasının kullanıldığı (para. 30), Güvenlik kameralarının görüntü kalitesinin yetersiz olduğu (para. 34).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> Yoğunluk yaşanması ihtimaline karşı nezarethane bünyesinde ek battaniye ve yastığın bulundurulması (para. 41), Komutanlıkta uygun bir odanın ifade alma odası olarak düzenlenmesi, odanın sesli görüntülü kayıt yapan kamera sistemi ile donatılması ve gerekli ekipmanın temin edilmesi (para. 43), Gerek kötü muameleye maruz kalma ihtimali bulunan kişilerin gerekse fiziksel olarak kötü muamele yaptıkları veya psikolojik baskı uyguladıkları yönünde haksız suçlamalara muhatap olma ihtimali bulunan personele yönelik bu risklerin azaltılması amacıyla güvenlik kameralarının ve kamera kayıt sistemlerinin yenilenmesi (para. 46).
SİNCAN T TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU²¹⁰	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 6-7/11/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> Kurumda artırılmış kapasitenin altında mahpus barındırılmasına rağmen, ziyaret edilen koşullarda en az birer mahpusun kendilerine ranza verilmediği için yer yatağında yattığı (para. 19), Ziyaret edilen hasta ve engelli koşullarının havalandırma çıkış kapılarında rampa bulunmaması, yatakların üst katta yer alıp erişimin yalnızca merdivenle mümkün olması ve banyo ve tuvaletlerinde tutamaç bulunmaması sebepleriyle erişilebilir olmadığı (para. 20), Gerçekleştirilen görüşmeler sırasında mahpuslar tarafından; tüm kurallara uymalarına rağmen ödül düzenlemelerinden yararlanamadıkları ve özellikle eş görüşmesinin ödül olarak verilmediği (para. 38), Acil müdahale çantasında ve muayene odasında son kullanma tarihi geçmiş ilaçların olduğu (para. 51), Ağız ve diş sağlığı polikliniklerine yapılan hastane sevklerinde üç ayı bulan gecikmeler yaşandığı (para. 53),

209 TİHEK, Eruh İlçe Jandarma Komutanlığı Ziyaret Raporu. <https://www.tihék.gov.tr/public/images/kararlar/yh3s46.pdf>210 TİHEK, Sincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyaret Raporu. <https://www.tihék.gov.tr/public/images/kararlar/wa3ftd.pdf>

	<ul style="list-style-type: none"> Ziyaret tarihinde görevli olan hekimin haftanın üç günü ve belirsiz saatlerde geldiği, bu sebeple muayene taleplerinin geç karşılandığı ve bütün taleplere anında cevap verilemediği (para. 46).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> Kurumda kapasitenin altında mahpus barındırılmasına rağmen koğuşlarda mahpusların yer yataklarında yatma sorununun çözülmesi için mahpuslara ranza temin edilmesi (para. 76), Engel durumu veya kronik hastalığı bulunan mahpusların yerleştirildiği koğuşların günlük yaşamı kolaylaştıracak şekilde düzenlenmesi, tuvaletlerin ve banyoların erişilebilir hale getirilmesi (para. 77), Mahpusların ödül uygulamalarından faydalandırılması uygulamasının yaygınlaştırılması (para. 81), Acil müdahale çantasında ve muayene odasında bulunan ilaçların son kullanma tarihinin günlük/haftalık takibinin yapılması ve son kullanma tarihi geçen ilaçların Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliğine uygun olarak bertaraf edilmesi (para. 84), Hastane sevk raporu düzenlenmiş mahpusların sevklerinde 3 ayı bulan gecikmelerin yaşandığı göz önünde bulundurularak, hastane sevklerinin en kısa sürede gerçekleştirilmesi için gerekli çalışmalarının yürütülmesi (para. 88), Hekimin Kurumda haftanın 3 günü bulunmasının muayene organizasyonunun yapılmasında aksaklıklara sebep olduğu ve muayene taleplerinin geç karşılandığı gözlemlendiğinden, Kurumda haftanın 5 günü hekim bulunacak şekilde görevlendirilme yapılması (para. 91).
ADANA EKREM TOK RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI HASTANESİ²¹¹	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı Takip Ziyareti, 6-7/12/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> Personele İstanbul Protokolü kapsamında işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgeleme konusunda herhangi bir eğitim verilmediği (para. 15), Ziyaret Heyeti tarafından yapılan incelemede, güvenlik kameralarının bazılarının çekim alanı dışında kalan kör noktaların bulunduğu (para. 33), Sıcak suya yalnız banyo günlerinde erişilebildiği (para. 43), Tespit odalarından bazılarında yatak başının yumuşak malzeme ile kaplanmadığı veya yumuşak malzemenin yıpranmış olduğu (para. 71), Fiziksel kısıtlama defterlerindeki kayıtlardan bazılarının güvenlik kamerası kayıtlarıyla süreler açısından uyuşmadığı, tutuklu ve hükümlü servisindeki fiziksel kısıtlama defterlerinde, tespit sebebi olarak "diğer" seçeneğinin işaretlendiği ve ayrıntılı sebebin belirtilmediği (para. 78), Tutuklu ve hükümlü servisindeki mahpuslar için oluşturulmuş bir uğraşı alanı ve faaliyet programı bulunmadığı (para. 123).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> Personele, İstanbul Protokolü kapsamında işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgeleme konusunda eğitim verilmesi (para. 145), Güvenlik kameralarının çekim alanının kör nokta oluşturmayacak şekilde yeniden düzenlenmesi (para. 147), Sıcak suyun özellikle kış mevsimi şartlarında hastaların yaşam kalitesini artırabilecek önemli bir ihtiyaç olduğu göz önünde bulundurulduğunda, hastaların yalnız banyo günlerinde değil her gün sıcak su imkânından yararlanmasının sağlanması (para. 152), Hastaların güvenliği açısından, tespit odalarındaki yumuşak malzeme ile kaplanmamış ve yumuşak malzemesi yıpranmış olan yatak başları için gerekli onarımın yapılması (para. 153),

211 TİHEK, Adana Ekrem Tok Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi Takip Ziyareti Raporu. <https://www.tihe.gov.tr/public/images/kararlar/5v82jh.pdf>

	<ul style="list-style-type: none"> Fiziksel kısıtlama defterlerindeki kayıtların süreler açısından gerçek durumu yansıtacak şekilde daha özenli tutulması, öte yandan kısıtlama sebebinin ayrıntılı bir şekilde gösterilmesi (para. 155), Tutuklu ve hükümlü servisinde tutulan mahpuslara yönelik olarak imkân ve şartlar elverdiği ölçüde faaliyet programlarının geliştirilmesi tekiden (para. 159), Ruhsal hastalığı olan kişilerin hastaneye zorla yatırılmadan önce kişinin bizatihi kendisinin hâkim karşısına çıkartılmasının sağlanması; hakkında istemsiz yatış kararı verilen hastalara, ilgili mahkeme kararının bir örneğinin verilmesi ve kişinin kararın nedeni ve temyiz için başvuru süresi ve temyiz makamı hakkında sözlü ve yazılı olarak bilgilendirilmesi (para. 171).
MALTEPE 2 NO.LU L TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU²¹²	
Ziyaret Bilgileri	<i>Habersiz, Planlı İzleme Ziyareti, 6-7/12/2023</i>
Tespit Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> Kurumda görev yapan personelin insan hakları ile işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin eğitim almadığı (para. 12), Ziyaret sırasında 28 kişilik koğuşların birinde 43 mahpusun kaldığı ve 13 mahpusun koğuşun ortak alanında yerde yattığı; bir başka koğuşta ise 45 mahpus kaldığı ve 15 mahpusun koğuşun ortak alanında yerde yattığı (para. 24), Koğuşlarda böcek olduğu (para. 26), Kapalı spor salonunda, açık spor salonlarında, eğitim birimi dersliklerinde, tekstil atölyelerinde ve bazı koridorlarda kör noktalar bulunduğu (para. 30), Ziyaret tarihinde Kurumda uyuz hastalığının yaygın olduğu (para. 51).
Tavsiye Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> Merkezde görev yapan personelin hizmet içi eğitim müfredatına “insan hakları”, “tutulanlara ve özellikle hassas gruplara yönelik muamele” ile “BM’nin İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Küçültücü Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi (İstanbul Protokolü)” dâhil olmak üzere işkence ve kötü muameleyi önleme, inceleme ve belgelendirme konularının dâhil edilmesi (para. 85), Koğuşlarda mahpusların yer yataklarında yatmaları sorununun çözülmesi için mahpuslara karyola/ranza temin edilmesi (para.88), Böcek sorunu bulunan koğuşta sistemli ve düzenli olarak ilaçlama yapılması (para. 90), Kurumda bulunan kör noktalara kamera yerleştirilmesi (para.94), Kurumda yaygın olduğu görülen uyuz salgınına ve diğer bulaşıcı hastalıklara karşı gerekli önlemlerin alınması ve düzenli sağlık taramalarının yapılması (para. 98), Kurumda artırılmış kapasitenin dahi üzerinde mahpus bulunduğu ve bu durum Kurumdaki pek çok sorunun/eksikliğin temel sebebini oluşturduğundan, kalabalıklaşma sorununun çözümüne yönelik çalışmalar yapılması, bu kapsamda Kurumdaki nakil taleplerinin tekrar değerlendirilmesi (para. 101).

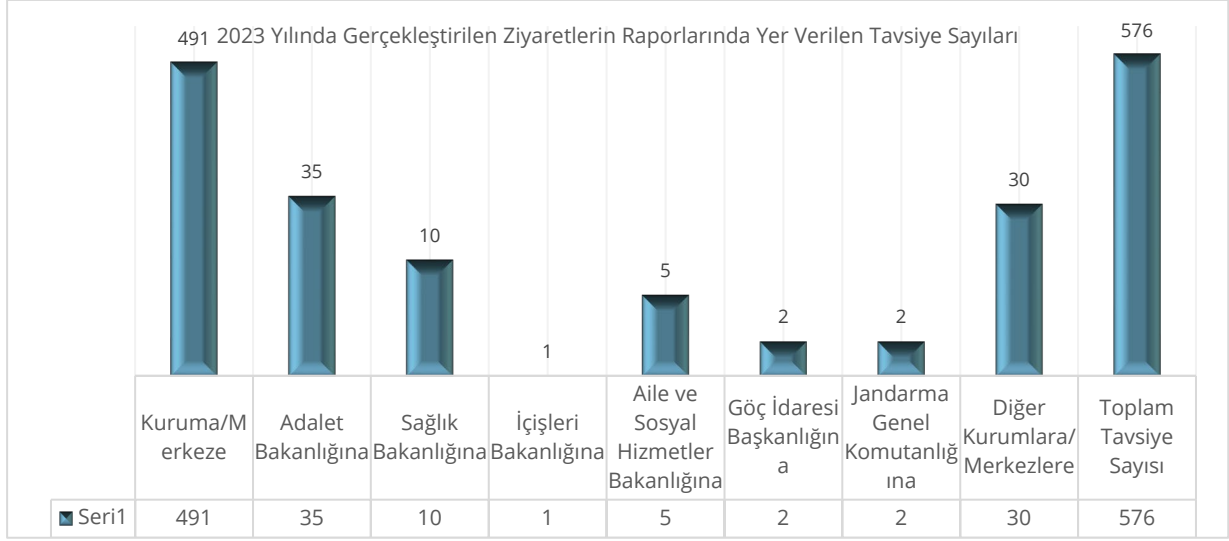
Tablo 8: 2023 Yılında Gerçekleştirilen Ziyaretlere Genel Bakış

3.1.5. Tavsiyelerin Uygulanmasının Takibi

TİHEK tarafından UÖM raporları ziyaret edilen kuruma ve ilgili diğer makamlara iletilmekte, raporda yer alan tavsiyelerin uygulanmasına ilişkin geri bildirim talep edilmektedir. Böylelikle hem ziyaret edilen kurum ve ilgili makamlarla diyalog sürdürülmekte hem de yapılan tavsiyelerin uygulanması UÖM tarafından takip edilmektedir. Diğer yandan ilgili kuruma belirli aralıklarla takip ziyareti düzenlenmesi yoluyla da tavsiyelerin uygulanıp uygulanmadığı yerinde

212 Maltepe 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu. <https://www.tihkek.gov.tr/public/images/kararlar/gau5os.pdf>

incelenebilmektedir. 2023 yılında gerçekleşen ziyaretler kapsamında hazırlanan raporlara göre ilgili kurum ve kuruluşlara verilen tavsiyelere ilişkin veriler aşağıdaki şekildedir:

Grafik 12: Ziyaret Raporlarında Kurumlara İletilen Tavsiye Sayıları

TİHEK'in inceleme ve araştırma konusuyla ilgili olarak gerekçesini belirterek istediği bilgi ve belgelerin, bu talebin tebliğ edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde Kuruma iletilmesi gerekmektedir. Kanun'un 25'inci maddesinde, 19'uncu maddede öngörülen bu yükümlülükler, uyarıya rağmen haklı bir neden olmaksızın belirtilen sürede uymayan kişi ve kuruluşlar hakkında idari para cezası uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. 2023 yılı için söz konusu idari para cezasının alt sınırı 2.973,00 Türk Lirası, üst sınırı ise 11.931,00 Türk Lirasıdır.

Ziyaret raporlarında verilen tavsiyelerin yerine getirilip getirilmediğinin takibi yapılmakta olup yerine getirilen tavsiye örnekleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

2023/59 sayılı Çankaya İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu		
Tavsiye Verilen Kurum	Tavsiye	Cevap
Çankaya İlçe Jandarma Komutanlığı	<ul style="list-style-type: none"> Nezarethane odalarında bulunan musluklardan akan suyun içilebilir olup olmadığına dair tabela ya da bilgilendirici bir yazının tutulanların görebileceği şekilde asılması. Her ne kadar Komutanlık İdaresi tarafından tutulanlara bilgilendirme yapıldığı ifade edilse de Sanık Hakları Formu dışında tutulanları bilgilendirici broşür, kitapçık gibi materyallerin edinilmesi ve görünür yerlere asılması. 	<ul style="list-style-type: none"> Nezarethane odalarında bulunan musluklardan akan suyun şebeke suyu olduğuna dair bilgilendirici yazı asılmıştır. Bilgilendirici broşür, kitapçık gibi materyaller görünür alanlarda bulundurulmaya başlanmıştır."
2023/60 sayılı Van İl Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu		
Tavsiye Verilen Kurum	Tavsiye	Cevap
Van İl Jandarma Komutanlığı	<ul style="list-style-type: none"> Sabun, tuvalet kağıdı gibi hijyen malzemelerinin her daim nezarethanede bulundurulması. 	<ul style="list-style-type: none"> Tutulanlara özel olarak verilen hijyen malzemeleri nezarethane odalarına sabit olarak konulmuştur.

	<ul style="list-style-type: none"> • Nezairethane odalarında, lavabo ve tuvaletlerde hijyen kurallarına uygun olacak şekilde düzenli olarak temizliğin sağlanması. • Belediye tarafından her ay düzenli olarak yapıldığı ifade edilen ilaçlamanın yazılı olarak belgelenmesi ve kaydının tutulması. • Nezairethane odalarındaki acil durum butonunun çalışır hale getirilmesi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nezairethane odalarında, lavabo ve tuvaletlerde haftanın bir günü yapılan temizlik üç güne çıkarılmıştır. • İlaçlama faaliyeti için 2024 yılı itibari ile aylık tutanak tutularak yazılı hale getirilmiştir. • Nezairethane odalarındaki acil durum butonları aktif hale getirilmiştir.
2024/3 sayılı Of İlçe Jandarma Komutanlığı Ziyareti Raporu		
Tavsiye Verilen Kurum	Tavsiye	Cevap
Of İlçe Jandarma Komutanlığı	<ul style="list-style-type: none"> • Nezairethane odalarının girişinde odaların hangi cinsiyet grubuna tahsis edildiğini belirten işaret ve tabelaların olmadığı göz önünde bulundurularak odaların girişlerine hangi cinsiyet grubuna tahsis edildiklerine ilişkin işaret veya tabelaların asılması. • Odalarla aynı katta bulunan dolapta nezairethane kapasitesi kadar temiz battaniye ve yastığın hazır bulundurulması ve bunların kullanım durumuna göre düzenli olarak temizletilmesi. • Nezairethane Alınanların Kaydına Ait Defterin eksiksiz bir şekilde doldurulması hususuna dikkat edilmesi. • Odalara asılmış olan Nezairethane Talimatı ile Türkiye Cumhuriyeti Kanunlarına Göre Yakalanan/Gözaltına Alınan Şahısların Hakları bilgilendirme formlarının bölgede daha ziyade Arapça, Farsça ve Gürcüce dili konuşan yabancılar olduğu göz önünde bulundurularak bu ilave dillerle çeşitlendirilmesi, anılan formların ve Nezairethane Talimatı dışında tutulanları bilgilendirici broşür, kitapçık, form gibi materyallerin şahısların anlayacakları dillerde görünür yerlere asılması-yerleştirilmesi 	<ul style="list-style-type: none"> • Odaların girişlerine hangi cinsiyet grubuna tahsis edildiklerine ilişkin tabelalar asılmıştır. • Nezairethane kapasitesi kadar temiz battaniye ve yastık bulundurulmaya başlanmıştır. • Nezairethane Alınanların Kaydına Ait Defterin eksiksiz bir şekilde doldurulduğu belirtilmiştir.
2024/7 sayılı Ardauç Açık Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu		
Tavsiye Verilen Kurum	Tavsiye	Cevap
Ardauç Açık Ceza İnfaz Kurumu	<ul style="list-style-type: none"> • Kurum dâhilinde yaşanan olaylarda güvenlik kameraları kayıtlarının kanıt niteliği dikkate alındığında kayıtların silinmesinin hak kayıplarına neden olabileceği değerlendirilmiş olup bu çerçevede güvenlik kamera hafızalarının artırılması, kayıt saklama süresinin uzatılması ve verilerin silinmesinin engellenmesi. • Kameraların kör noktalar bertaraf edilecek şekilde ayarlanması. • Mahpusların sosyalleşmesi, bilgi ve görgülerinin artırılması amacıyla eğitim-öğretim kursları ile iş meslek kurslarının ve atölyelerin açılması, kültürel etkinliklerin düzenlenmesi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kurumda bulunan kamera sayılarının artırıldığı belirtilmiştir. • Kurumda bulunan kameraların kör noktaları azaltacak şekilde ayarlandığı belirtilmiştir. • Kurumda masa tenisi turnuvası, satranç turnuvası, saç sakal kesim kursu, film gösterimi, 18 Mart programı, Berat Kandili programı, Kadir Gecesi Kandil programı, Miraç Kandili programı, Regaip Kandil programı, kütüphane haftası etkinliği, 12 Mart İstiklal Marşının kabulü programları yapıldığı, bal dolum atölyesi ve sebzeçilik iş

		kollarının açıldığı ve ilerleyen zamanlarda etkinliklerin artırılabileceği belirtilmiştir.
2024/8 sayılı Dalaman Havalimanı Kabul Edilemeyen Yolcu Bekleme Alanı Ziyareti Raporu		
Tavsiye Verilen Kurum	Tavsiye	Cevap
Terminal İşletmecisi	<ul style="list-style-type: none"> • Özellikle havalimanının yoğun olduğu dönemlerde Bekleme Salonunun yetersiz kalabileceği göz önünde bulundurulduğunda Kabul Edilemeyen Yolcu Bekleme Alanı bünyesinde yeni Bekleme Salonlarının oluşturulması. • Bekleme Salonunda yolcular için ayrılan odalarda bebek alt değiştirme ve bebek emzirme alanlarının oluşturulması; çocuklar ve bebekler için oyuncak temini ile bekleme salonunda belirli bir bölümün oyun alanı olarak tahsis edilmesi. • Uzun süre kalan yolcuların bulunduğu koşullar değerlendirildiğinde Alanın temiz hava ve gün ışığı imkânlarına sahip başka bir alana taşınmasının değerlendirilmesi ya da yolcuların açık ve temiz havaya erişebilecekleri bir alana çıkabilmelerinin sağlanması. • Bekleme salonunda yer alan odalar ve odaların içinde bulunan banyolarda engelli bireylerin kullanımına uygun tutunma barı ve acil çağrı butonu gibi düzenlemelerin yapılması. 	<ul style="list-style-type: none"> • Havalimanında fiziksel olarak yeni bir alan oluşturulmasının mümkün olmadığı ancak kabul edilmez yolcu salonlarına seyyar yatak ilavesi yapılacağı belirtilmiştir. • İhtiyaç duyulması halinde güvenlik görevlisi eşliğinde gelen yolcu salonunda bulunan bebek alt değiştirme ve bebek emzirme odalarının kullanımının sağlanacağı ve ayrıca çocukların oyun oynayabilmesi için hijyen kuralları da değerlendirilerek oda içerisinde küçük oyun alanı oluşturulacağı belirtilmiştir. • Kabul edilemez yolcuların açık ve temiz havaya erişmeleri için aynı katta bulunan iç bahçenin emniyet onayı ile açılarak kısa süreli kullanıldığı belirtilmiştir. • Engelli bireylerin kullanımına yönelik oda içerisinde bulunan banyolarda tutunma barının ve acil çağrı butonlarının yapıldığı belirtilmiştir.
2024/9 sayılı Ünye M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu		
Tavsiye Verilen Kurum	Tavsiye	Cevap
Ünye M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	<ul style="list-style-type: none"> • Kurumda koğuş ve ortak alanların gerekli tamir ve tadilatlarının yapılması. • Koğuşlardaki kırık tuvalet ve banyo kapılarının tamir edilmesi ya da yenilenmesi. • Her mahpusa gysi dolabı verilmesi, kırık dolapların tamir edilmesi ya da yenilenmesi, koğuşlara mutfak dolapları yapılması. • Yıpranmış durumda olan mahpus yataklarının talep edilmesi halinde yenileriyle değiştirilmesi. • Mahpusların haftalık daha fazla sıcak suya erişebilmesinin sağlanması ve gün içerisinde soğuk su kesintisinin oluşmaması için gerekli tedbirlerin alınması. • Kurumda düzenlenen kurs sayısının artırılması, mevcut kurslara daha fazla mahpusun katılabilmesine imkân verilmesi ile planlanan arıcılık, ekmek üretimi, aşçılık, kaloriferçilik ve zayıf akım tesisatçısı kurslarının açılması. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mahpusların koğuşlarının tadilat ve bakımlarının büyük çoğunluğunun yapıldığı belirtilmiştir. Aile görüş odalarının yalıtım, sıva ve boyalarının yapıldığı belirtilmiştir. • Koğuşlardaki tuvalet ve banyo kapılarının tamir edildiği belirtilmiştir. • Koğuşlara mutfak dolapları yapıldığı ve yeni dolaplar satın alındığı belirtilmiştir. • Kuruma yeni yataklar alındığı ve ihtiyacı olan mahpuslara verildiği belirtilmiştir. • Mahpusların haftalık daha fazla sıcak suya erişebilmesi için rutin verilen sıcak su dışında imkânlar ölçüsünde sabahları sıcak su vermeye başlandığı belirtilmiştir. • Kurumda 2024 yılının ilk üç ayında; bağlama eğitimi, dekoratif ev aksesuarları hazırlama, filografi tekniği, hafızlık eğitimi, Kur'an-ı Kerim okuma kurslarının düzenlendiği belirtilmiştir.

2024/10 Eruh İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethaneleri Ziyareti Raporu		
Tavsiye Verilen Kurum	Tavsiye	Cevap
Eruh İlçe Jandarma Komutanlığı	<ul style="list-style-type: none"> Komutanlığa girişte kullanılmak üzere engelli rampası ya da engelli asansörünün kurulması ayrıca nezarethanedeki banyo ve tuvaletlerin engellilerin kullanıma uygun hale getirilmesi. Yoğunluk yaşanması ihtimaline karşı nezarethane bünyesinde ek battaniye ve yastığın bulundurulması. Nezarethaneye Alınanların Kaydına Ait Defterin eksiksiz bir şekilde doldurulması. 	<ul style="list-style-type: none"> 2025 yılı içerisinde illerin durumu dikkate alınarak her ilde bir engelli nezarethanesi yapılmaya başlanacağı belirtilmiştir. Nezarethane bünyesinde ek battaniye ve yastık bulundurulmaya başlandığı belirtilmiştir. Kayıtların elektronik sistemde tutulduğu ve ayrıca Nezarethaneye Alınanların Kaydına Ait Defterin eksiksiz olarak tutulmasına dikkat edilmeye başlandığı belirtilmiştir.
2024/13 sayılı Bursa Sırameşeler Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü Ziyareti Raporu		
Tavsiye Verilen Kurum	Tavsiye	Cevap
Bursa Sırameşeler Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü	<ul style="list-style-type: none"> Çocukların güvenliğinin sağlanması adına, evlerde elektrik prizlerinin küçük çocukların erişemeyeceği yüksekliğe alınması, dolapların duvara sabitlenmesi ve eşyalara koruyucu kaplama yapılması. Akran zorbalığı ile ilgili gerekli önlemlerin gecikmeksizin alınması, başta bakım personeli dâhil olmak üzere tüm personelin bu konuda bilinçlendirilmesi, gerekli önlemlerin alınması ve ilgililerin çocuk koruma, çocuk güvenliği, çocukla iletişim konularında eğitimler almasının sağlanması. Bahçede bulunan oyun parkının erkek ve kız çocuklar arasında eşit süre ile kullanıma açık tutulması ya da uygun şekilde ve aynı standartlarda bir oyun parkının daha yapılması ve çocukların hamak talebinin yerine getirilmesi. 	<ul style="list-style-type: none"> Çocukların güvenliğinin sağlanması adına evlerdeki elektrik prizlerinin içten korumalı olarak yapıldığı, duvara sabit olmadığı tespit edilen dolapların sabitlenmesi ve sivri köşeli mobilyaların kenar korumalarının alınması süreçlerinin başlatıldığı belirtilmiştir. Merkezde çocuklara ve personele yönelik akran zorbalığı konulu eğitimler düzenlendiği belirtilmiştir. Deprem bölgesinden gelen çocukların Merkeze ayrılarak kayıtlı oldukları kuruluşlara geri döndüğü ve bu kapsamda Merkez bahçesinde bulunan park alanlarının ihtiyacı karşıladığı belirtilmiştir.
2024/15 sayılı Malatya Engelsiz Yaşam Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi Ziyareti Raporu		
Tavsiye Verilen Kurum	Tavsiye	Cevap
Malatya Engelsiz Yaşam Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi	<ul style="list-style-type: none"> Merkeze alınan yeni kameraların kurulumlarının gerçekleştirilmesi ve geçmişe dönük olarak tutulan kamera kayıt sürelerinin artırılması. Merkezde bulunan grup sorumlusu sayısının artırılması. 	<ul style="list-style-type: none"> Merkeze alınan yeni kameraların kurulumunun gerçekleştirildiği ve kameraların geçmişe dönük olarak 40 gün süre ile kayıt yapabildiği belirtilmiştir. Merkezde her yaşam evi için bir grup sorumlusunun görevlendirildiği belirtilmiştir.
2024/18 sayılı Dumlu 1 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu		
Tavsiye Verilen Kurum	Tavsiye	Cevap
Dumlu 1 No.lu Yüksek	<ul style="list-style-type: none"> Sinyal alınamayan televizyon kanallarının izlenmeye uygun hale getirilmesi ve televizyon 	<ul style="list-style-type: none"> Sinyal alınamayan televizyon kanallarının arızalarının giderildiği, televizyon

Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü	<p>kanallarının güncellenerek Arapça yayın yapan bir kanalın da kanal listesine eklenmesi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dış servisinde kullanılan malzemelerin son kullanma tarihlerinin düzenli olarak kontrol edilmesi ve son kullanma tarihi geçen malzemelerin tedavilerde kullanılmaması. • Kurum psikososyal servisinin mahpuslara yönelik, mahpusların beden ve ruh sağlığı ve bütünlüğünü korumayı amaçlayan grup çalışmaları ve programlarını arttırması 	<p>kanallarında gerekli güncellemelerin yapıldığı ve 17/04/2024 tarihinde Kurum Merkezi Kontrol odasında yer alan TV Yayın Cihazında TRT ARABİ kanalının yayına verildiği, TV-Radyo yayınlarının düzenlenmesinin yapıldığı belirtilmiştir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Revir birimindeki son kullanma tarihi geçen malzemelerin imha edildiği ve ayrıca herhangi bir olumsuzluğa yer vermemek adına malzemelerin uygun koşullarda saklanıp düzenli olarak son kullanma tarihlerinin kontrol edilmeye başlandığı belirtilmiştir. • Psikososyal serviste uzman personel sayısının artmasıyla birlikte grup çalışması ve programları düzenlenmeye başlanıldığı, bu bağlamda psikososyal servis tarafından 7/2/2024 ve 19/4/2024 tarihleri arasında öfke kontrolü üzerine toplamda 3 grup çalışması gerçekleştirildiği, grup çalışmaları ve programların düzenlenmesi amacıyla planlama yapıldığı belirtilmiştir.
2024/21 sayılı Ankara Çocuk Eğitimevi Ziyareti Raporu		
Tavsiye Verilen Kurum	Tavsiye	Cevap
Ankara Çocuk Eğitimevi Müdürlüğü	<ul style="list-style-type: none"> • Arızalı kameranın tamir edilerek çalışır vaziyete getirilmesi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kurum teknik biriminde yapılan kontrollerde hali hazırda bulunan kameraların tamamının arızasız ve çalışır vaziyette olduğu ve herhangi bir arıza, hasar durumunda ivedilikle arızanın giderilmesi için gerekli işlemlerin yapıldığı belirtilmiştir.
Ankara Çocuk Eğitimevi Müdürlüğü	<ul style="list-style-type: none"> • Başta infaz ve koruma memurları olmak üzere personele insan hakları ile işkence ve kötü muamele yasağı üzerine eğitim verilmesi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kurumdaki infaz ve koruma başmemurları ile infaz ve koruma memurlarının tamamının Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Personeli Ankara Eğitim Merkezinin düzenlemiş olduğu insan hakları eğitimlerine katıldığı ve diğer personelin de eğitimlere katılması için planlama yapıldığı belirtilmiştir.

Tablo 9: Tavsiyelerin Uygulanmasının Takibi

4. BÖLÜM

İŞKENCE ve KÖTÜ MUAMELEYE KARŞI
ULUSAL ÖNLEME MEKANİZMASI

2023 Yılı Raporu

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1. Başvurular

TİHEK, 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi uyarınca özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin UÖM görevi kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmekle görevlidir. Bu başvurular, 6701 sayılı Kanun ile 24 Kasım 2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümleri kapsamında incelenmekte ve sonuçlandırılmaktadır.

Kuruma başvuru muhtelif şekillerde yapılabilmektedir. Başvurular, TİHEK tarafından oluşturulan elektronik sistem aracılığıyla Kurum internet sayfasından, e-Devlet Kapısı'ndan, elden veya posta yoluyla ya da aslı on beş gün içerisinde Kuruma ulaştırmak kaydıyla faks ve e-posta yoluyla yapılabilmektedir. Ayrıca, illerde valilikler, ilçelerde kaymakamlıklar aracılığıyla Kuruma başvuru yapılması mümkündür.

Kuruma yapılacak başvurulara ilişkin usul ve esaslar ikincil mevzuat ile belirlenmiştir. Yapılan başvurular, 6701 sayılı Kanun ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümleri çerçevesinde incelenmekte ve sonuçlandırılmaktadır. Bu çerçevede TİHEK'in başvurulara ilişkin inceleme yetki ve görevlerinin sınırları da belirlenmiştir. 6701 sayılı Kanun'un 17'nci ve mezkûr Yönetmelik'in 45'inci maddeleri kapsamında; yasama ve yargı yetkilerinin kullanılmasına ilişkin işlemler, Hâkimler ve Savcılar Kurulu kararları ve Anayasa'nın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemlere ilişkin başvurular ile Kurumun görev alanına girmeyen başvurular, hakkın kötüye kullanılması niteliğindeki başvurular ve dava konusu olmuş başvurular işleme alınmamaktadır. Bu doğrultuda, esas incelemesine geçilmeden önceki ön inceleme aşamasında bu hüküm kapsamında olan başvurular hakkında kabul edilmezlik kararı verilmekte; ilgili başvuru evrakı, söz konusu başvurularda ilgilinin bir hak kaybına uğramaması amacıyla, ilgili makama/makamlara iletilmektedir.

Kuruma başvuru yapılmadan önce 6701 sayılı Kanuna aykırı olduğu iddia edilen uygulamanın düzeltilmesinin ilgili taraftan talep edilmesi gerekmektedir. Söz konusu talebin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde talebe ilişkin bir cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilmektedir. Bununla birlikte Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilmektedir.

Ön inceleme aşamasından sonra, Kuruma yapılan başvurulardan başvuru şartlarını yerine getirenler hakkında esas yönünden inceleme yapılmaktadır. Bu kapsamda öncelikle, 6701 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri gereği başvuru dilekçeleri ihlal iddiasına muhatap taraf/taraflara gönderilerek muhatap/muhataplardan iddialara ilişkin yazılı görüş sunması talep edilmektedir. Yazılı görüşün, talebin tebliğinden itibaren on beş gün içinde Kurumumuza ulaştırılması gerekmektedir. Muhatabın yazılı görüşü, başvuran kişiye tebliğ edilmekte ve başvurudan muhatabın görüşüne ilişkin cevabi görüşünü tebliğden itibaren en geç on beş gün içinde sunması

talep edilmektedir. Talep hâlinde Başkan bu süreleri bir defaya mahsus olmak üzere on beş gün uzatabilmekte ve ayrıca taraflara talepleri hâlinde Kurul önünde ayrı ayrı sözlü açıklama yapma hakkı tanınabilmektedir.

Başvurular esas yönünden incelenirken ulusal veya uluslararası düzeyde birçok norm dikkate alınmaktadır. Bu bağlamda Anayasa, 6701 sayılı Kanun ve ilgili diğer ulusal mevzuatın yanı sıra BM İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Küçültücü Muamele ve Cezaya Karşı Sözleşme, OPCAT, AİHS ve İşkencenin ve Gayriinsani ya da Küçültücü Ceza veya Muamelenin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi gibi ülkemizin taraf olduğu uluslararası insan hakları sözleşmeleri, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ve Anayasa Mahkemesinin kararları ve uluslararası sözleşmelerin denetim organlarının yorum, tavsiye ve içtihatları ile diğer standartlar ve ilkeler dikkate alınmaktadır.

İnceleme ve araştırma sonucunda başvurunun yerinde olduğu kanaatine varılması hâlinde ihlal kararı, yerinde olmadığı kanaatine varılması hâlinde ise ihlal olmadığı kararı verilmektedir. Ayrıca, ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilmektedir.

Başvurulara ilişkin bir diğer husus, uzlaşma kararı verilebilmesidir. 6701 sayılı Kanun kapsamında, niteliğine uygun düştüğü takdirde başvuruların uzlaşma ile sonuçlandırılması mümkündür. Uzlaşma, belli şartlar ve yöntemler dâhilinde yapılmaktadır. Bu çerçevede uzlaşma, kötü muamele yasağı ihlali olduğu iddia olunan uygulamanın belirli bir ağırlık eşliğini aşmadığı değerlendirildiği takdirde uygulamaya son verilmesi, mağdur açısından bu sonucu sağlayacak çözümler sunulması veya mağdura belirli bir tazminatın ödenmesi biçiminde olmaktadır.

UÖM'ün inceleme ve araştırma konusuyla ilgili olarak gerekçesini belirterek istediği bilgi ve belgelerin, bu talebin tebliğ edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde Kuruma gönderilmesi kanunen zorunludur.

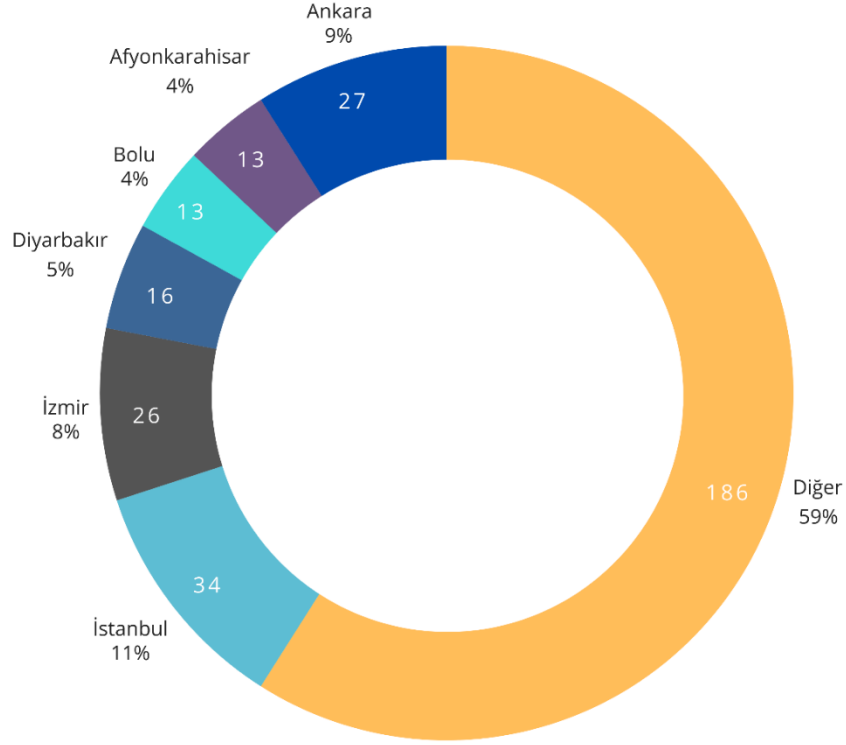
TİHEK'in UÖM kapsamında incelediği başvurulara ilişkin kararları tespit niteliğinde olup, kararlarda yer alan değerlendirmeler ve ilkeler, işkence ve kötü muamelenin önlenmesinde ve özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin haklarının korunmasında ve güçlendirilmesinde yol gösterici niteliktedir.

4.2. Başvurulara İlişkin Sayısal Veriler

TİHEK'e yapılan başvuruların önemli bir kısmını, UÖM bağlamında yapılan başvurular oluşturmaktadır. Bu görevin icrası kapsamında TİHEK'e 1 Ocak 2023 - 31 Aralık 2023 tarihlerini kapsayan zaman dilimi içerisinde 1234 başvuru yapılmış²¹³ olup bu başvurulardan kabul edilebilirlik şartlarını taşıyan ve esas incelemesi yapılan başvuru sayısı 315'dir.

213 Bir önceki yıl başvuru sayısı 701'dir.

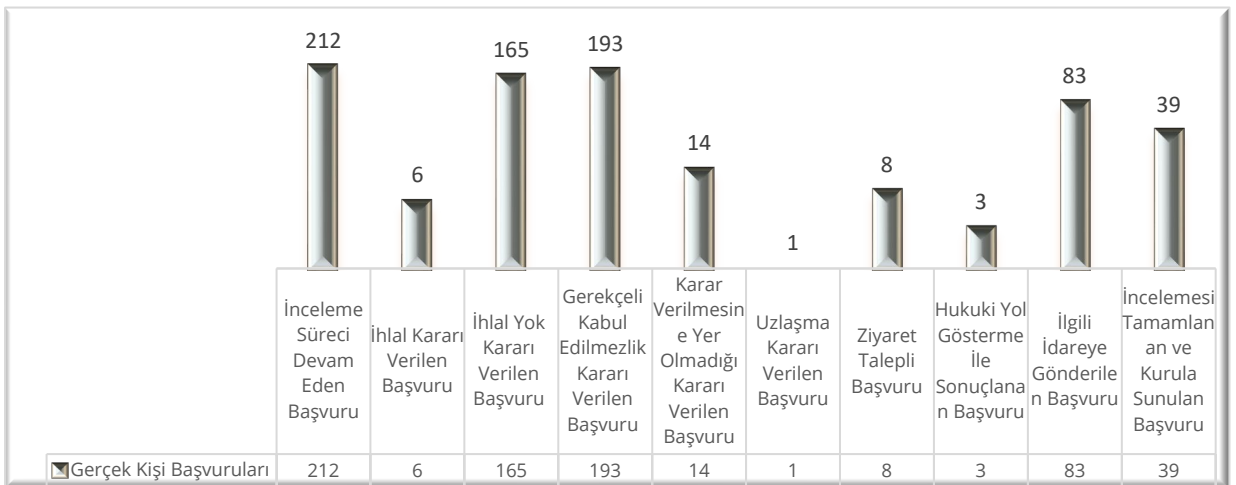
Genel konu dağılımına bakıldığında ise infaz kurumu genel idaresine yönelik şikâyetler ile kötü muamele yasağının, dış dünya ile iletişim hakkının ve özel hayat ve aile hayatının korunması hakkının ihlal edildiği iddiasıyla Kuruma başvuru yapıldığı anlaşılmaktadır. Sağlık hizmetlerine erişim hakkından tam olarak yararlanılmadığına dair iddiaları içeren başvurular da başvurular arasında önemli bir sayı arz etmektedir.

Grafik 13: 2023 Yılında Esas İncelemesi Yapılan Başvuruların İllere Göre Dağılımı

Yukarıdaki grafik incelendiğinde başvuruların İstanbul, Ankara, İzmir, Diyarbakır ve Afyonkarahisar gibi illerde yoğunlaştığı görülmektedir.

2023 yılı içerisinde gelen başvurular ve önceki yıllardan devreden başvurulara dair gerçekleştirilen işlemler aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

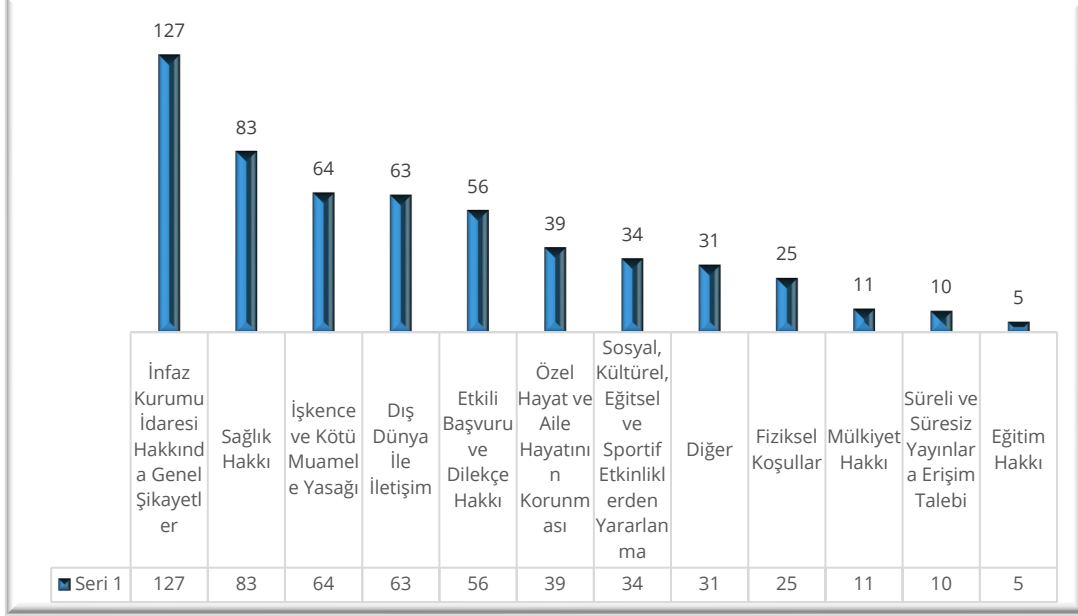
Grafik 14: Başvuruların Sonuçlarına İlişkin Sayısal Veriler

Buna göre esas incelenmesi yapılarak sonuçlandırılan başvurulardan 6'sı ihlal, 165'i ihlal yok, 193'ü gerekçeli kabul edilmezlik, 14'ü ise karar verilmesine yer olmadığı kararı ile

sonuçlandırılmıştır. Kalan başvurulardan 1'i hakkında uzlaşma, 3'ü hakkında hukuki yol gösterme, 83'ü hakkında ise ilgili idareye gönderme işlemi yapılmıştır. Ziyaret talepli 8 başvuru ise ziyaret planında değerlendirilmiştir.

4.3. İhlal İddialarının Konulara Göre Dağılımı

2023 yılında UÖM tarafından esas incelemesi yapılan başvuruların konularına aşağıdaki grafikte yer verilmiş olup söz konusu grafik incelendiğinde başvuruların konu açısından geniş bir yelpazeye dağıldığı görülmektedir:

Grafik 15: UÖM Kapsamında Gelen Başvuruların Konulara Göre Dağılımı

*Bir başvuran ilgili başvuru dilekçesinde bir ya da daha fazla hakkının ihlal edildiğini iddia edebilmektedir. Bu bağlamda grafikte yer alan veriler ihlal edildiği iddia edilen haklar bağlamında konuları içermektedir.

2023 yılı içerisinde Kuruma gelen başvuruların büyük bölümünü infaz kurumu idaresine ilişkin genel şikâyetler oluşturmaktadır. İkinci olarak sağlık hakkı kapsamındaki başvurular gelmekteyken, bu konuları dış dünya ile iletişim ve işkence ve kötü muamele yasağı takip etmiştir.

Grafikte yer verilen her başlığın ayrıca alt kırılımları da bulunmaktadır. Örneğin; sağlık hakkı bağlamında alınan başvurular incelendiğinde; sağlığa erişim hakkından tam olarak yararlanılamadığı, infaz kurumu idaresi tarafından bazı taleplerin karşılanmadığı, sevk işlemleri ile ilgili iddialar gibi hususların başvuru konusu yapıldığı görülmektedir.

Özel hayatın ve aile hayatının korunması hakkı konulu başvurular genellikle mahpusların nakil talepli başvurularından oluşmaktadır. Nakil taleplerinin tamamı Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne iletilerek taleplerin yerine getirilip getirilmediği takip edilmektedir.

Dilekçelerin işleme konulmadığı ve akıbeti hakkında bilgi verilmediği iddiaları başvuru konusu olan bir diğer husus olmuştur. Bu alandaki sorunlar, çalışmanın önceki bölümlerinde de ifade edildiği üzere ziyaretler esnasında da yaygın olmasa da muhtelif kurumlarda tespit edilen sorunlardandır.

Bu noktada önemle belirtmek gerekir ki, şikâyet konusu yapılan birçok hususa ilişkin olarak ziyaretler esnasında incelemeler yapılmış ve ilgili kurumlara bu konularda raporlar vasıtasıyla

önerilerde bulunulmuştur. Bu açıdan, başvuru inceleme süreci ile izleme ve raporlama sürecinin birbirini tamamlayıcı nitelikte gerçekleştirildiğini söylemek mümkündür.

SONUÇ

Cumhurbaşkanlığına ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmak üzere, işkence ve kötü muameleyle mücadele alanında hazırlanan bu raporda, işkence ve kötü muameleye sıfır tolerans politikasının bir parçası olarak oluşturulan Ulusal Önleme Mekanizmasının bu kapsamda sürdürmekte olduğu çalışmalar neticesinde elde ettiği tespit, gözlem ve değerlendirmeler ile bu sorunların çözülmesi için tavsiyelere yer verilmiştir.

Raporda ilk olarak, işkence ve kötü muamele yasağı ile bu amaçla kurulan İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol ele alınmış; Türkiye’de Ulusal Önleme Mekanizması olarak görevlendirilen Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun bu kapsamdaki görevleri ile faaliyetlerine değinilmiştir. Raporun ikinci bölümünde, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere düzenli ziyaretler yapmakla görevli olan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun bu görevin ifası kapsamında elde ettiği veriler doğrultusunda; ceza infaz kurumları, nezarethaneler, geri gönderme merkezleri ile psikiyatri merkezlerini kapsayacak şekilde kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı yerlerin; diğer yandan huzurevi, yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri, çocuk evi siteleri ve ihtisaslaştırılmış çocuk evi siteleri ve engelli bakım ve rehabilitasyon merkezlerini kapsayacak şekilde kişilerin koruma altına alındığı yerlerin 2023 yılı içerisindeki genel görünümü ele alınmıştır. 2023 yılı içerisinde ziyaret edilen merkezlere ve ziyaret raporlarına, bu ziyaretlere ilişkin istatistikî verilere ve tavsiyelerin uygulanmasının takibine ise üçüncü bölümde yer verilmiştir. Raporun dördüncü bölümünde özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularına ilişkin genel bilgilere, sayısal verilere ve ihlal iddialarının konulara göre dağılımı hususlarına değinilmiştir.

2022 yılında, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin bulunduğu 63 merkeze izleme ziyaretleri düzenlenmiş ve ulusal önleme mekanizması görevi kapsamında değerlendirilen 701 başvuru Kuruma iletilmiştir. 2023 yılı içerisinde ise izleme ziyaretlerinin sayısı 66’ya, ulusal önleme mekanizması görevi kapsamına giren başvuru sayısı 1234’e ulaşmıştır.

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu işkence ve kötü muameleye karşı Ulusal Önleme Mekanizması olarak, kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı veya koruma altına alındığı yerlere ziyaretler düzenlenmesi, ihlal incelemeleri ve raporlama çalışmalarıyla işkence ve kötü muamelenin önlenmesi çabalarına katkı sunmayı sürdürmektedir.

TIHEK

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu

Yüksel Cad. No: 23 Çankaya/ANKARA

Tel: +90 312 422 78 88 / +90 312 422 78 98

